

OBSAH

Klára Kernerová: Marec za nami, stratégia pred nami /3
Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013 (Skrátené) /4

ČLÁNKY

Dušan Katuščák: Od stratégií k projektom informatizácie knižníc /11
Anna Gašparovičová: Genéza verejného internetu v Malokarpatskej knižnici v Pezinku /14
Eva Šulajová – Lucia Falbová – Helena Pangrácová: Internet a verejné knižnice v Bratislave (Pohľad na vstup informačných technológií do verejných knižníc) /17
Priska Joščáková: Budovanie verejného internetu vo verejných knižniciach Banskobystrického kraja /25
Klára Kernerová: Verejné prístupové body k internetu – projekt Košického samosprávneho kraja /28
Lýdia Brezová: Internetizácia a verejný internet vo Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne a verejných knižniciach v Trenčianskom samosprávnom kraji /30
Jana Brliťová: Projekt Verejný internet v knižniciach SR v Trnavskom samosprávnom kraji /33
Iveta Krjaková: Budovanie internetu v Univerzitnej knižnici UPJŠ v Košiciach /34

Zo života nečlenských knižníc

Marcela Horvátová: Knižnica Bratislavskej medzinárodnej školy liberálnych štúdií /35

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC JUBILUJE

Ľudmila Čelková: SAK na Bibliotéke /37

INFORMÁCIE

-dr-: O čom rokovala Správna rada SAK /44
Daniela Gondová: SAKAČIK 2007 /44
Emília Antolíková: Vranovská knižnica oslavovala 85-ročné jubileum /45
Benjamína Jakubáčová: Prezident SR Ivan Gašparovič ocenil prácu knihovníkov /47
Danica Zendulková: Konferencia IKI 2008 – Informace, konkurenceschopnost, inovace /49
Blanka Snopková: Public relations a lobovanie pre knižnice /51

Zaujalo nás...

Ján Kurák: Najťažší jazyk na svete /54

ZO ZAHRANIČIA

Jaromír Kubíček: Patnáct let Sdružení knihoven České republiky /56

PERSONÁLIE * JUBILANTI

Predstavujeme riaditeľa Slovenskej pedagogickej knižnice PhDr. Vladimíra Grigara /58

Benjamína Jakubáčová: PhDr. Emília Díteová odchádza /60

Daniela Džuganová – Zuzana Babicová: Jubilujúca Daniela Gondová /61

Gratulácia Danke Gondovej /63

Marta Žilová: Život je ako hra... /64

Emil Vontorčík: Priekopník informatizácie knihovníctva (K životnému jubileu Ing. Jána Guľu) /66

Voľná príloha

Z valného zhromaždenia Slovenskej asociácie knižníc (Piešťany 27. 2. 2008)

Marec za nami, stratégia pred nami...

Neviem, či aj vám čas tak rýchlo uteká ako mne. V pondelok prídem do práce a ani sa nenazdám, už je tu piatok. Ako keby sme každým rokom zrýchľovali svoje životné tempo. Tohtoročný marec nielen rýchlo prešiel, ale priniesol aj niekoľko významných aktivít.

Tradičný Týždeň slovenských knižníc sa kvôli Veľkej noci uskutočnil trochu netradične, už v polovici marca, no na množstve a nápaditosti podujatí to nič neubránilo. Knižnice sa opäť spoločne prezentovali ako životaschopné inštitúcie, ktoré svoje služby ponúkajú všetkým. Podujatia najviac rezonovali vo verejných knižniciach, ktoré už tradične pripravili širokú škálu podujatí pre deti, mládež i dospelých. Či nám pribudli vďaka tomu aj dlhodobí čitatelia, to sa ukáže neskôr.

V marci sme si pripomenuli aj 180. výročie narodenia najväčšieho slovenského rozprávkára Pavla Emanuela Dobšinského. Na jeho krásnych rozprávkach vyrástlo niekoľko generácií. Toto výročie bolo pre knihovníkov príležitosťou opäť sa zviditeľniť. Niektorí Dobšinského zaradili do programu Týždňa slovenských knižníc, iní zorganizovali osobitný Deň ľudovej rozprávky. K jeho propagácii zaisťte prispel i plagát Slovensko Dobšinskému, ktorého vydanie podporila Slovenská asociácia knižníc. V závere mesiaca marca sa verejné knižnice úspešne zapojili do medzinárodného podujatia Noc s Andersenom, ktoré opäť prinieslo najviac radosti deťom.

Za nami je i valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc, v závere ktorého sa neočakávane rozprúdila medzi knihovníkmi bohatá diskusia. Žeby sa v knihovníckej verejnosti blýskalo na lepšie časy? Ved' je naozaj najvyšší čas nahlas diskutovať o zámeroch, ale i problémoch slovenského knihovníctva.

Zásadným materiálom, od ktorého by sa mali odvíjať profesijné aktivity a fundovaná diskusia na najbližších päť rokov, je Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013. Vláda Slovenskej republiky ju schválila už v novembri 2007. Ide o veľkolepo postavený program, ktorého napĺňanie bude vyžadovať veľa úsilia i peňazí. Nastoľuje všeobecnú víziu ale aj konkrétnejšie ciele, ku ktorým by mal knižničný systém na Slovensku smerovať. Bolo by dobré, keby sme si tento program všetci osvojili, aby väčšia časť úloh nezostala len v proklamatívnej podobe, ale aby sa premietli do našich konkrétnych projektov či plánov činnosti. Stanovené úlohy musíme dostať do povedomia zriaďovateľov, ktorí rozhodujú o peniazoch a vyžadovať od nich vytvorenie podmienok pre naplnenie strategických zámerov. Pretože hovoriť o úlohách a problémoch len medzi nami knihovníkmi už dávno nestačí.

Keďže vedenie Slovenskej asociácie knižníc sa významne podieľalo na príprave stratégie, považujeme za dôležité monitorovať jej realizáciu. Na tento účel by sme chceli využiť aj Bulletin SAK. Boli by sme radi, keby sa nám podarilo vytvoriť v ňom platformu na prezentáciu strategických úloh, skúseností a názorov a to tak z hľadiska celého knižničného systému, ale i jednotlivých knižníc. Pozitívne

skúsenosti sú inšpirujúce, problémy zas ukážu, čo je aktuálne riešiť. Bulletin vám bude samozrejme aj naďalej prinášať zaujímavé skúsenosti z iných knižníc, postrehy, stále rubriky, informácie o činnosti Správnej rady SAK... Prvé tohtoročné číslo prináša monitoring strategickej úlohy č. 1 – informatizácia knižníc. V dvojke sa budeme zaoberať ďalšou dôležitou strategickou úlohou, a to zabezpečením informačných zdrojov. Uvítame vaše skúsenosti, ale i nápady, ako tento dlhoročný boľavý problém knižníc vyriešiť.

Lebo čas strašne uteká a rok 2013 tu bude ani sa nenazdáme...

PhDr. Klára Kernerová, zodpovedná redaktorka Bulletinu SAK

Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013

(Skrátené)

Predpokladom demokratického rozvoja, vedecko-technologického pokroku, hospodárskeho rastu, sociálneho zabezpečenia a zvyšovania zamestnanosti je vedomostná spoločnosť... Vedomosťou sa nerozumie kvalitatívny nárast informácií, ale skôr schopnosť pracovať s nimi... Vedomosť sa chápe ako univerzálna výhoda, ktorá uľahčuje organizovanie všetkých ostatných zložiek spoločensko-ekonomického života. Dostupnosť vedckých, technických, ekonomických a kultúrnych informácií je toho najdôležitejším predpokladom.

Vedomostná spoločnosť sa opiera o vzdelanú populáciu, efektívny systém implementácie zmien, o inovácie a o dynamickú informačnú infraštruktúru krajiny, ktorej súčasťou sú aj knižnice. Knižnice sú osvedčenými inštitúciami na zhromažďovanie a uchovávanie informácií, ale ich ťažiskovou úlohou v súčasnosti je práve dôraz na usporadúvanie, vyhľadávanie a sprostredkovanie informácií...

Podporu knižničného systému SR deklarovala vláda SR po prvý raz 11. apríla 2001 prerokovaním Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006 (uznesenie vlády SR č. 310/2001). Časť úloh zostáva platná aj pre nové plánovacie obdobie.

Všetky súčasti knižničného systému SR bez ohľadu na zriaďovateľa – národnú knižnicu, vedecké, akademické, školské, verejné a špeciálne knižnice – je potrebné považovať za rovnako dôležité pri rozvoji a stabilizácii celku. Iba stabilný systém môže posunúť kvalitu knižnično-informačných služieb pre verejnosť na úroveň zodpovedajúcu potrebám vedomostnej spoločnosti. Základným predpokladom toho je dôsledné dodržiavanie ustanovení zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, v znení neskorších predpisov.

Všetky organizačné úrovne a procesy v knižničných inštitúciách treba vnímať komplexne. Podpora verejných zdrojov má smerovať k realizácii ťažiskových projektov knižničných inštitúcií. Na druhej strane je nevyhnutné vyrovnávať regionálne rozdiely predovšetkým vo sfére verejných knižníc. Zriaďovatelia alebo zakladatelia knižníc majú podľa zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach poskytovať potrebné organizačné, ekonomické, personálne a materiálne zázemie na vykonávanie ich funkcií.

Na to je nevyhnutné:

- presadzovať na národnej a lokálnej úrovni politické a profesionálne odporúčania a rozhodnutia EÚ, UNESCO, IFLA, WSIS (World Summit on the Information Society – Svetový summit o informačnej spoločnosti) a pod., týkajúce sa úloh knižníc vo vedomostnej spoločnosti,
- aktívne sa podieľať na realizácii rozhodnutí a projektov vlády v oblasti informatizácie,
- aktívne sa zapojiť do realizácie úloh a projektov strategického referenčného rámca na roky 2007 – 2013, najmä Operačného programu Informatizácia spoločnosti,
- presadzovať aktívnu účasť verejných knižníc na programoch rozvoja a infraštruktúry kultúry, informatizácie, cestovného ruchu, vzdelávania a informačnej podpory malého a stredného podnikania na lokálnej úrovni...

V rámci prioritných cieľov je potrebné zamerať sa na realizáciu nasledujúcich strategických úloh:

1. Informatizácia knižníc

Informatizácia spoločnosti je jedným z nevyhnutných predpokladov na dosiahnutie premeny Slovenska na dynamickú vedomostnú ekonomiku a vedomostnú spoločnosť, je základným predpokladom dosiahnutia konkurencieschopnosti SR. Jej cieľom je postupný prechod k maximálnemu využívaniu informačných a komunikačných technológií vo všetkých oblastiach spoločenského, politického a hospodárskeho života...

Knižnice patria medzi piliere informačnej spoločnosti. Proces ich informatizácie predstavuje dlhodobú celospoločenskú aktivitu. Zabezpečenie širokej dostupnosti internetu vybudovaním verejných prístupových miest v knižniciach prispeje k zvýšeniu efektívnosti poskytovaných informačných služieb občanom. Cieľom informatizácie knižníc je vytvoriť podmienky na rýchly a efektívny prístup občanov k informáciám a na výchovu zameranú na ich informačnú gramotnosť.

Priority:

- Podporovať projekty internetizácie knižníc a podporovať vytvorenie podmienok prístupu na internet pre každého. Motivovať zriaďovateľov verejných knižníc, aby pripravili v obciach organizačné, finančné, priestorové, technické a personálne podmienky na vybudovanie verejne prístupných miest na internet v knižniciach, a tak zabezpečili dostupnosť informácií, vrátane informácií o štátnej správe, samospráve a miestnej kultúre pre všetkých občanov v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. (zákon o slobode informácií)...
- Zabezpečiť ochranu a bezpečnosť informačných systémov a počítačových sietí používaných v knižničných a informačných systémoch a službách...

Ďalšie priority:

- Vytvoriť sieť s využitím interoperabilného spoločného softvéru so zreteľom na štandardizované vstupy a výstupy knižnično-informačného systému.
- Pripraviť a realizovať projekt e-infraštruktúry umožňujúcej pracovníkom vedy,

výskumu, vzdelávania integrovaný prístup (aj vzdialený) a efektívne získavanie a využívanie informačných zdrojov pre potreby vedy, vzdelávania, inovácií, techniky a rozvoja podnikateľského prostredia.

- Zabezpečiť účasť knižníc používajúcich štandardný formát MARC 21 v Európskej knižnici (TEL – The European Library).
- Na úrovni lokálnych systémov zabezpečiť súlad informačných systémov so štandardmi pre informačné systémy verejnej správy.
- Redukovať duplicity a multiplicity spracovania dokumentov v knižniciach knižničného systému.
- Rozširovať a skvalitňovať informačný systém súborného katalógu periodík ako základný informačný zdroj o dostupnosti periodík v knižniciach SR.
- Riešiť virtuálne prepojenie a využívanie katalógov a informačných zdrojov v heterogénnych systémoch v knižniciach, archívoch, univerzitách, múzeách, výskumných pracoviskách s cieľom dosiahnuť väčšie zblíženie a súčinnosť všetkých pamäťových inštitúcií...

2. Zabezpečovanie informačných zdrojov pre knižnice

Pre slovenské knižnice je v posledných pätnástich rokoch charakteristické sústavné znižovanie počtu nakupovaných dokumentov... Nedostatok financií na nákup fondov sa v konečnom dôsledku odráža nielen na poklese počtu používateľov knižníc, ale aj na poklese celkovej kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľstva... Je potrebné zastaviť a zvrátiť dlhodobý pretrvávajúci pokles doplňovania fondov knižníc novými informačnými zdrojmi.

Cieľom je zabezpečiť pre knižnice informačné zdroje v optimálnom množstve a postupne sa priblížiť v doplňovaní fondov knižníc nielen k odporúčaniam IFLA, ale aj k vyspelým európskym krajinám.

Priority:

- Zabezpečiť dostatočný objem finančných prostriedkov aj prostredníctvom štátnych dotácií (napr. v rámci grantových systémov Ministerstva kultúry SR a Ministerstva školstva SR) na doplňovanie základných informačných zdrojov na tradičných i moderných nosičoch pre všetky typy knižníc, ktoré poskytujú knižnično-informačné služby... V rezortoch, ktoré sú zriaďovateľmi knižníc, účelovo vyčleňovať finančné prostriedky na doplňovanie informačných zdrojov. V rámci rozpočtov vyšších územných celkov, miest a obcí.
- Realizovať projekt koordinovaného získavania a sprístupňovania elektronických informačných zdrojov, databáz a národných licencií...
- Pri nákupe informačných zdrojov venovať zvýšenú pozornosť zabezpečeniu dokumentov pre znevýhodnených používateľov.

3. Knižnično-informačné služby

Knižnice svojimi službami uspokojujú kultúrne, informačné, vzdelávacie a vedeckovýskumné potreby občanov, čím podporujú ich osobnostný i odborný rast a rozvoj. Nevyhnutnosťou je slobodný prístup k informáciám a podpora všetkých aktivít, ktoré vedú k odstraňovaniu informačných bariér pre občanov s akýmkoľvek znevýhodnením.

Priority:

- Budovať verejné knižnice ako komunitné centrá a tým posilniť verejné informačné služby. Podporovať aktívnu účasť knižníc na regionálnom rozvoji v oblasti vzdelávania, kultúry, cestovného ruchu a miestnych podnikateľských aktivít.
- Vykonať analýzu siete verejných knižníc a prijať odporúčania pre ich činnosť.
- Podporovať poskytovanie knižnično-informačných služieb prostredníctvom nových foriem, napr. bibliobusy a pod.
- Vo vedeckých a akademických knižniciach podporovať aktivity smerujúce k ich prepojeniu s podnikateľskou sférou a posilňovať rozširovanie špecializovaných typov služieb v odborne zameraných knižniciach...
- Osobitnú pozornosť venovať dostupnosti knižnično-informačných služieb pre znevýhodnené skupiny občanov.
- Rozvinúť a dobudovať celoštátne siete na zabezpečovanie operatívnych elektronických knižničných služieb, osobitne systém elektronického zasielania dokumentov a systém digitalizácie kníh na objednávku a začleniť tieto služby do existujúcich a budovaných systémov verejných knižnično-informačných služieb v EÚ.

4. Tvorba, ochrana a sprístupňovanie digitálneho kultúrneho a vedeckého dedičstva

Digitálne dokumenty sa stávajú významnou súčasťou kultúrneho a vedeckého dedičstva každej krajiny...

Digitalizácia slovacikálnych dokumentov, ich uchovávanie a sprístupňovanie je mimoriadne náročný proces. Limitujúcim faktorom je chýbajúce primerané technické a personálne vybavenie aj nedostatok finančných prostriedkov.

Cieľom je vytvoriť v slovenských knižniciach technické a technologické podmienky na zabezpečenie dlhodobej archivácie a sprístupňovanie digitálneho obsahu pre potreby vedy, vzdelania a kultúry.

Priority:

- Vypracovať a postupne realizovať projekt digitalizácie kultúrneho, vedeckého a technického obsahu v Slovenskej republike. Vytvoriť špecializované digitalizačné pracoviská.
- Vybudovať v Slovenskej národnej knižnici v Martine Slovenskú digitálnu knižnicu ako pilotné pracovisko a kompetenčné centrum so zameraním na digitalizáciu slovacikálnych dokumentov a kultúrnych objektov.
- Podporovať iniciatívy a projekty akademických a vedeckých knižníc na budovanie digitálnych zbierok a online prístupu k odbornej literatúre v digitálnej forme.
- Vypracovať a realizovať projekt digitalizácie regionálnych dokumentov.

5. Pasportizácia a ochrana starých a vzácnych tlačí

Ochrana starých a vzácnych tlačí a historických knižničných dokumentov a fondov je neoddeliteľnou súčasťou záchrany národného kultúrneho dedičstva, preto je nevyhnutné venovať maximálnu pozornosť správe a ochrane týchto dokumentov (zákon č. 183/2000 Z. z.).

Cieľom je zabezpečiť fyzickú ochranu, trvalé uchovávanie a sprístupňovanie knižničných dokumentov so zameraním na staré a vzácne tlače. Prvoradá pozornosť venovať dokumentom domácej proveniencie, ale aj produkcii v kontexte európskeho kultúrneho dedičstva.

Priority:

- Pokračovať vo výskume a realizovať výsledky výskumu Program záchrany, stabilizácie a konzervovanie tradičných nosičov informácií v SR.
- Pokračovať na príprave a spracovaní dokumentov z fondov slovenských pamätových inštitúcií v rámci programu UNESCO Pamäť sveta.
- Vypracovať a postupne realizovať program komplexnej ochrany historických knižničných dokumentov a historických knižničných fondov vrátane vzácných rukopisov, starých a vzácných tlačí a slovacikálnych dokumentov, zameraný najmä na pasportizáciu, konzervovanie, reštaurovanie, digitalizáciu, mikrofilmovanie a pod. Pokračovať vo výskume dejín knižníc a knižnej kultúry aj so zameraním na fondy vyvezené zo Slovenska.
- Osobitnú pozornosť venovať ochrane periodických publikácií prostredníctvom digitalizácie a realizovať Projekt národného programu ochranného mikrofilmovania periodík v SR.
- Vytvárať technické a priestorové podmienky na fyzickú a elektronickú ochranu knižničných dokumentov, ktoré sa sprístupňujú verejnosti vrátane zabezpečenia budov...

6. Rozvoj ľudských zdrojov a kontinuálne vzdelávanie zamestnancov knižníc

Medzi vážne problémy knižníc patrí nedostatok nových kvalifikovaných absolventov, pre ktorých je práca v knižniciach – vzhľadom na nízke platové a spoločenské ohodnotenie – nezaujímavá. Potrebné je venovať mimoriadnu pozornosť rozvoju ľudských zdrojov, súvislému vzdelávaniu zamestnancov knižníc a zvýšeniu ich spoločenského statusu.

Priority:

- Zabezpečiť v Slovenskej národnej knižnici v Martine akreditáciu vzdelávacích programov...
- V Slovenskej národnej knižnici v Martine, v Centre vedecko-technických informácií SR a Slovenskej pedagogickej knižnici v Bratislave vytvoriť technické, organizačné a personálne podmienky na realizáciu systematického ďalšieho vzdelávania knihovníkov, informačných pracovníkov a ostatných zamestnancov knižníc, vrátane dištančných foriem e-vzdelávania.
- V Slovenskej pedagogickej knižnici a metodicko-pedagogických centrách vypracovať vzdelávacie programy kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov pre školských knihovníkov.
- Podporovať projekty na skvalitnenie prípravy rozvojových projektov a grantov zameraných na získavanie mimorozpočtových finančných prostriedkov...
- Vytvárať podmienky na podporu odborných aktivít profesijných knihovníckych združení na Slovensku – Spolku slovenských knihovníkov a Slovenskej asociácie knižníc.

7. Podpora celoživotného vzdelávania a zvyšovania informačnej gramotnosti používateľov

Nevyhnutnou podmienkou celoživotného vzdelávania sa spolu s počítačovou gramotnosťou stáva informačná gramotnosť... schopnosť identifikovať, vyhľadať, hodnotiť a používať informácie. Informačná gramotnosť prevažnej väčšiny občanov SR nie je na úrovni zodpovedajúcej požiadavkám vedomostnej spoločnosti.

Cieľom je dosiahnuť zlepšenie informačnej gramotnosti všetkých vrstiev obyvateľstva, najmä však absolventov stredných a vysokých škôl.

Priority:

- Podporovať dobudovanie verejných a vedeckých knižníc tak, aby mohli v zmysle Konceptie celoživotného vzdelávania v SR primerane plniť úlohy lokálnych centier vzdelávania...
- Podporovať zaradenie informačného vzdelávania do študijných plánov všetkých stupňov školského vzdelávania, osobitne presadzovať systematické vzdelávanie študentov stredných a vysokých škôl v oblasti informačno-komunikačných technológií.
- V spolupráci s vydavateľstvami a ďalšími organizáciami pripraviť a realizovať projekty verejných knižníc na podporu čítania s osobitným zameraním na deti a mládež.
- Prostredníctvom verejných knižníc ako všeobecne dostupných miest podporiť vzdelávanie vybraných cieľových skupín, najmä rómskych komunit, dlhodobo nezamestnaných občanov, žien na materskej dovolenke, občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou, občanov v postproduktívnom veku atď.
- Podporovať rozširovanie partnerstiev medzi knižnicami, vzdelávacími ustanovizňami a zariadeniami, občianskymi združeniami, osvetovými zariadeniami atp.

8. Výstavba a rekonštrukcia knižníc, ochrana knižničného fondu

Väčšina slovenských knižníc má dlhodobé priestorové problémy, mnohé nemajú žiadne ďalšie priestorové kapacity na umiestnenie fondov.

Cieľom je zabezpečiť pre knižnice také priestorové podmienky vrátane bezbariérového prístupu, aby mohli trvale uchovávať a sprístupňovať knižničné fondy a poskytovať služby používateľom na požadovanej úrovni.

Priority:

- Modernizovať a rekonštruovať sídelnú budovu Slovenskej národnej knižnice v Martine a postaviť pri nej novú budovu na dlhodobé uskladňovanie a sprístupňovanie zbierok SNK. Modernizovať a zrekonštruovať detašované pracovisko knižnice vo Vrútkach...
- Podporovať výstavbu účelových budov Univerzitnej knižnice Technickej univerzity v Košiciach a Štátnej vedeckej knižnice v Prešove; rekonštrukciu historickej budovy Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach a prístavbu knižničných skladov Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici.
- Preveriť efektivitu depozitného skladovania málo využívannej literatúry a podporovať vybudovanie spoločného depozitného skladu pre knižnice.
- Podporovať projekty na stavebné úpravy smerujúce k debariérizácii priestorov knižníc...

- Zabezpečiť fyzickú a elektronickú ochranu knižničných fondov vrátane ochrany dokumentov sprístupňovaných vo výpožičnom procese. Postupne vybaviť všetky knižnice zabezpečovacími zariadeniami.
- V maximálnej miere využiť štrukturálne fondy a aktívne vyhľadávať ďalšie grantové zdroje na výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu knižníc.
- Zlepšiť organizačnú a technickú pripravenosť knižníc na zvládnutie krízových situácií v prípade živelných pohrôm.

Záver

Súčasný stav knižníc, ktoré tvoria knižničný systém v Slovenskej republike, a kvalita poskytovaných knižnično-informačných služieb nie sú uspokojivé a nekorešponujú s európskymi trendmi.

Problematické oblasti v knižniciach a v knižničnej činnosti zhrnula stratégia do ôsmich strategických oblastí. Tie stanovujú základné ciele a priority, ktoré by po ich naplnení mali knižničný systém v SR posunúť kvalitatívne na úroveň vyspelých krajín. Opatrenia sú základnou podmienkou na ďalší udržateľný a pozitívny rozvoj knižničného systému v Slovenskej republike. Úlohu koordinátora a hlavného odborného garanta stratégie zohrá Slovenská národná knižnica v Martine.

Poznámka: Návrh Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013 schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 943 dňa 7. novembra 2007. V úplnom znení je k dispozícii na:

<http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/kniznicny-system/dokumenty/strategia-rozvoja-slovenskeho-knihovnictva-na-roky-2008-2013>

Pripravil Ing. Ján Kurák

Redakčná poznámka: Návrh Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013 bol uverejnený v Mimoriadnom čísle Bulletinu SAK r. 2006.

Od stratégií k projektom informatizácie knižníc

doc. PhDr. Dušan Katuščák, PhD., generálny riaditeľ Slovenskej národnej knižnice v Martine

Sem tam sa objavujú názory, podľa ktorých sme dobrí na *stratégie*, pričom sa o príprave stratégií hovorí často s nezáujmom, ak nie aj priamo s určitým dešpektom. Spravidla pritom ide o hlasy našich kolegov, ktorí uprednostňujú tiché vody *inštitucionálneho egoizmu*, prípadne *prakticizmus*, alebo nie sú schopní konštruktívne prispieť k formovaniu našich *spoločných vízií*.

Ale bez vízií, bez vizionárstva, bez stratégií založených na poznaní trendov a poznání podstaty premien v našej profesii, bez cieľavedomého formulovania priorít sa naše knihovnícke spoločenstvo len ťažko dočká prepotrebného napredovania. Stratégie predpokladajú *zmenu*. Zmenu k lepšiemu. Ak nestojíme o žiadne zmeny, stratégie dozaista nepotrebujeme. Potom však nasleduje otázka – *načo sme tu?*

Podľa môjho názoru sú stratégie a vízie *základom* našej prítomnosti i budúcnosti. Sformulovanými a verejne deklarovanými stratégiami si ujasňujeme svoje ciele a úlohy a dávame verejnosti otvorene *najavo*, že poznáme svoju situáciu a svoje rezervy a že vieme, čo robiť, aby sme boli pre spoločnosť ešte užitočnejší. Mnohí z nás to chápú a snažia sa tak naozaj aj konať. Názory sa môžu odlišovať...

Pre nás je teraz dôležitejšie, že sa nám spoločne podarilo vypracovať strategické dokumenty, ktoré výrazne ovplyvnia našu budúcnosť v najbližších rokoch. *Knižnice a knižničný systém ako celok predstavujú mimoriadne dynamický sociálny a informačný priestor*. Jeho dynamika vychádza zo zmien, ktoré sa odohrávajú vo *vedeckej a odbornej komunikácii* ako aj zo zmien, ktoré sa odohrávajú v úžasnom rozvoji *informačných a komunikačných technológií*. Informatizácia knižníc je súčasťou informatizácie spoločnosti. Popri informatizácii však v žiadnom prípade nesmieme zabúdať na to, že informatizácia je len *prostriedkom*, ktorý umožňuje knižniciam plniť ich humanitné a duchovné poslanie ako kultúrnym a vzdelávacím inštitúciám.

S prihliadnutím na povedané je však teraz reč o *informatizácii*. Celkový rámec a najbližšiu budúcnosť informatizácie knižníc ovplyvňujú naše *dva strednodobé strategické materiály*.

V prvom rade je to *Operačný program informatizácie spoločnosti (OPIS)*, na príprave ktorého sme sa aktívne podieľali. Druhým materiálom je *Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013*. Nakoľko je teraz aktuálna príprava štúdie uskutočniteľnosti pre OPIS, pripomeniem stručne jeho význam pre knižnice. OPIS schválila vláda Slovenskej republiky a následne Európska komisia v auguste 2007. Fakticky sa bude realizovať v rokoch 2008 – 2013 po vypracovaní *štúdie uskutočniteľnosti*, manuálov, vypísaní výziev a schválení projektov. Celý proces mierne viazne a predpokladá sa, že prvé výzvy „našej“ prioritnej osi budú zverejnené asi začiatkom roka 2009.

Priority operačného programu sú: 1. Elektronizácia verejnej správy a elektronické služby (695 166 783 €); 2. *Rozvoj pamäťových inštitúcií a ich infraštruktúry* (163 541 958 €); 3. Širokopásmový internet (260 228 383 €); 4. Technická pomoc (36 919 782 €). Spolu 1 168 347 535 €. V rámci úlohy *Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry* ide o dve priority: 1. *Zlepšenie systémov získavania, spracovania a ochrany obsahu zo zdrojov pamäťových a fondových inštitúcií*; 2. *Digitalizáciu obsahu pamäťových a fondových inštitúcií, archivovanie a prístupňovanie digitálnych dát*.

Dôležité je, že OPIS po prvýkrát v histórii vytvára priestor pre primeraný rozvoj a modernizáciu knižníc, múzeí, galérií a archívov. Alokované financie umožnia naštartovať informatizáciu kultúry a digitalizáciu. V OPISe je ako národný projekt schválený zámer vybudovania *Slovenskej digitálnej knižnice*. Je dôležité podotknúť, že zdroje z ERDF sú exkluzívne, ich využitie má napomôcť prekonať zaostávanie Slovenskej republiky v procesoch informatizácie a keďže digitalizácia a informatizácia sú systematické procesy, bude nutné naďalej alokovať dostatočné zdroje zo štátneho rozpočtu na tieto účely.

Lisabonská stratégia popri ľudských zdrojoch, vzdelávaní a vybudovaní podnikateľského prostredia stanovila ako jednu z priorít vybudovania vedomostnej spoločnosti jej informatizáciu.¹ Zo štrukturálnych fondov bude pre obdobie rokov 2007 – 2013 na informatizáciu alokovaných vyše 993 miliónov Eur pre všetkých oprávnených žiadateľov, ktoré budú doplnené o prostriedky zo štátneho rozpočtu – v rámci Operačného programu informatizácie spoločnosti.

Knižnice patria medzi piliere informačnej spoločnosti. Proces ich informatizácie predstavuje dlhodobú celospoločenskú aktivitu, ktorej realizácia vyžaduje vytvorenie vhodných celospoločenských podmienok. Jednou zo základných podmienok je kvalitná a cenovo dostupná informačná a komunikačná infraštruktúra. Zabezpečenie širokej dostupnosti internetu vybudovaním verejných prístupových miest v knižniciach prispieje k zvýšeniu efektívnosti poskytovaných informačných služieb občanom. Cieľom informatizácie knižníc je vytvoriť podmienky na rýchly a efektívny prístup občanov k informáciám a na výchovu zameranú na ich informačnú gramotnosť.

Konkrétnejšie ide o to, aby sa v knižniciach zabezpečil *trvalý, neobmedzený a finančne nenáročný prístup na internet* pre všetkých občanov. Pritom je potrebné sústrediť *projekty* na tieto priority:

1. Internetizácia knižníc a podpora vytvoreniu podmienok prístupu na internet pre každého.
2. Motivovať zriaďovateľov verejných knižníc, aby pripravili v obciach organizačné, finančné, priestorové, technické a personálne podmienky na vybudovanie verejne prístupných miest na internet v knižniciach a tak zabezpečiť dostupnosť informácií, vrátane informácií o štátnej správe, samospráve a miestnej kultúre pre všetkých občanov v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).
3. Podporovať prípravu a predkladanie projektov, ktoré zabezpečia verejným a špeciálnym knižniciam efektívne pripojenie na internet a optimalizáciu finančných

---

¹ <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/BEB7D15266C4758EC1256FA50031AD36?OpenDocument>

nákladov – mesačných poplatkov na čerpanie finančných prostriedkov zo štruktúrnych fondov.

4. Podporovať a vytvárať podmienky na prezentáciu knižníc prostredníctvom vlastných webových sídiel a sprístupnenie online katalógov knižníc na internete. Dodržiavať pri tvorbe webových sídiel národné a medzinárodné štandardy a odporúčania združenia W3C pre prístupnosť webu.
5. Zabezpečiť ochranu a bezpečnosť informačných systémov a počítačových sietí používaných v knižničných a informačných systémoch a službách.

Ďalším cieľom je vytvoriť integrované kooperačné produkčné a prezentačné systémy a služby a zabezpečiť efektívny a rýchly prístup k informáciám, kultúrnemu, vedeckému a technickému dedičstvu pre potreby rozvoja vedomostnej spoločnosti. V rámci tohto cieľa budú podporené projekty zamerané na tieto priority:

1. Vytvorenie siete s využitím interoperabilného spoločného softvéru so zreteľom na štandardizované vstupy a výstupy knižnično-informačného systému.
2. Príprava a realizácia projektov *e-infraštruktúry* umožňujúcej pracovníkom vedy, výskumu, vzdelávania integrovaný prístup (aj vzdialený) a efektívne získavanie a využívanie informačných zdrojov pre potreby vedy, vzdelávania, inovácií, techniky a rozvoja podnikateľského prostredia.
3. Zabezpečenie účasti knižníc používajúcich štandardný formát MARC 21 v Európskej knižnici (TEL – The European Library).²
4. Na úrovni lokálnych systémov zabezpečiť súlad informačných systémov so štandardmi pre informačné systémy verejnej správy.³
5. Redukovať duplicity a multiplicity spracovania dokumentov a znižovať náklady na spracovanie dokumentov v knižniciach knižničného systému.
6. Rozširovať a skvalitňovať informačný systém súborného katalógu periodík ako základný informačný zdroj o dostupnosti periodík v knižniciach SR a nástroj kooperatívnej katalogizácie.
7. Riešiť virtuálne prepojenie a využívanie katalógov a informačných zdrojov v heterogénnych systémoch v knižniciach, archívoch, univerzitách, múzeách, výskumných pracoviskách s cieľom dosiahnuť väčšie zblíženie a súčinnosť všetkých pamäťových inštitúcií.
8. Dobudovať systém národných autorít.
9. Integrovať informačné a komunikačné technológie vnútorných procesov knižníc s inými systémami, napr. systémami v ekonomických, personálnych agendách atď.

Pokiaľ ide o rozpracovanie *Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 až 2013*, pripravujeme v Slovenskej národnej knižnici *akčný plán a finančný plán* realizácie stratégie. Tento plán by mal byť následne prerokovaný v knihovníckom spoločenstve a tiež s dotknutými zriaďovateľmi knižníc.

---

² <https://telmemor.kis3g.sk/index1.php>

³ Výnos Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR č. 1706/M-2006 o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy.

Genéza verejného internetu v Malokarpatskej knižnici v Pezinku

Mgr. Anna Gašparovičová, Malokarpatská knižnica v Pezinku

História budovania verejného prístupu k internetu v Malokarpatskej knižnici sa začala písať v roku 2001. Rok predtým sme intenzívne pracovali na projektoch v snahe zlepšiť veľmi nepriaznivú finančnú situáciu knižnice mimorozpočtovými prostriedkami. Bolo to obdobie krátko po zrušení neslávne slávnych intendantúr – regionálnych kultúrnych centier (RKC) so všetkými negatívnymi dopadmi na existenciu knižnice, jej činnosť a rozvoj. Z vypracovaných projektov boli dva úspešné. Obidva projekty boli zamerané na podporu a rozšírenie automatizácie knižnično-informačných činností vrátane pripojenia knižnice na internet. Už v projektoch bol zakotvený zámer sprístupniť internet čitateľom aj širokej verejnosti, a teda zriadenie verejne prístupného internetu v knižnici.

V roku 2001 sa podarilo významne rozšíriť informačné služby Malokarpatskej knižnice o informácie z elektronických informačných zdrojov prostredníctvom internetu a z elektronických databáz. Začiatkom roka sme otvorili multimediálnu študovňu, ktorá bola zriadená ako chránené pracovisko. Vypracovanie Projektu multimediálnej študovne ako chráneného pracoviska (CHP) v Malokarpatskej knižnici v Pezinku umožnilo získať finančné prostriedky z Okresného úradu práce (OÚP) v Pezinku v zmysle zákona Národnej rady SR o zamestnanosti č. 387/1996 Z.z. Zmluva, uzatvorená s OÚP, zaväzovala knižnicu zamestnávať občana so zmenenou pracovnou schopnosťou (ZPS) evidovaného na OÚP a udržať toto pracovisko minimálne 3 roky. Okrem jednorazového finančného príspevku na zriadenie CHP získala knižnica počas troch rokov aj príspevkov na mzdu tohto zamestnanca, ktorého sme prijali na pozíciu konzultanta. Z finančného prostriedku OÚP sme zabezpečili materiálne vybavenie študovne: dva počítače, stolíky pod počítače, operačný systém Windows 2000 a balík MS OFFICE 2000 (WORD, EXCEL, PUBLISHER), laserovú tlačiareň a pripojenie na internet formou ISDN. Treba dodať, že aj v osobe konzultanta sme získali odborne fundovaného pracovníka, ktorý bol hlavne v začiatkoch, keď neboli žiadne skúsenosti ani príklady, veľkým prínosom. Okrem vyhľadávania informácií na internete používatelia si mohli súbory vytlačiť, príp. skopírovať na disketu. Internetové služby v multimediálnej študovni boli určené len registrovaným čitateľom knižnice.

Ďalšia nová služba, ktorú sme zaviedli spolu s internetom, je písanie textov a tvorba dokumentov v textovom editore. Z návštevníkov internetu sú to predovšetkým študenti, ktorí ju využívajú pri spracovaní seminárnych, ročníkových, diplomových prác (verím a dúfam, že k žiadnemu plagiátorstvu pritom nedochádza!), ale aj ďalší používatelia pri písaní rôznych textov. Túto službu oceňujú najmä pri hľadaní práce a odosielaní žiadostí a životopisov prostredníctvom elektronickej pošty, čo je dnes už samozrejmosťou.

Druhým projektom, ktorý umožnil rozšíriť službu verejného internetu, bol projekt Komplexná automatizácia KIS pre používateľov Malokarpatskej knižnice v Pezinku a pripojenie knižnice na internet. Z grantových prostriedkov Ministerstva kultúry SR sme v knižnici vytvorili ďalšie tri miesta (PC) s prístupom k internetu pre širokú verejnosť. V septembri 2001 – pol roka po otvorení multimediálnej študovne – do organi-

začnej štruktúry knižnice pribudlo nové pracovisko – internet klub. Sprístupnenie internetu verejnosti nám umožnili upravené priestory so samostatným vchodom, ktoré predtým slúžili na iné účely.

Otvorenie sa konalo za účasti zástupcov zriaďovateľa – Krajského úradu v Bratislave a miestnych médií – TV Pezinok a časopisu Pezinčan. Pozvanie prijali najvyšší predstavitelia mesta – primátor, viceprimátor i prednosta Okresného úradu v Pezinku, ako aj kolegovia – riaditelia mestských inštitúcií. Takéto „excelentné“ zastúpenie na uvedení novej služby pre verejnosť potvrdilo, že naše rozhodnutie bolo správne a zástupcami mesta aj patrične ocenené.

Personálne zabezpečenie internetovej služby sme vyriešili bez nároku na zvýšenie stavu zamestnancov (platil zákaz prijímať nových pracovníkov). Využili sme existujúce možnosti – civilnú službu (zrušenú zákonom č. 569/2005 Z.z. k 31. decembru 2005) a potom prax absolventov evidovaných na úrade práce podľa zákona o zamestnanosti.

Internet v knižnici je od začiatku prístupný v dňoch pondelok až piatok v čase od 8 do 18 hod., s výnimkou stredy (len do 16 hod.), teda v čase výpožičných hodín. Používateľmi internetu sa stali nielen naši čitatelia, ale aj ďalšia verejnosť – obyvatelia i návštevníci Pezinka a okolitých obcí.

Kategórie návštevníkov, ktorí najčastejšie využívajú internetové služby, sú: mladí ľudia (študenti i pracujúci) – najmä v čase letných prázdnin, keď nemajú prístup k internetu na školách; zamestnanci, ktorí nemajú možnosť využívať internet v práci; ľudia v slobodnom povolaní; na začiatku to boli najmä nezamestnaní, pre ktorých sme robili aj bezplatné základné kurzy na prácu s PC a vyhľadávanie v internete (vyhľadávajú prácu, brigádu, posielajú žiadosti do zamestnania – čo sa nevzťahuje iba na nezamestnaných!). Táto kategória v súčasnosti využíva internet minimálne (a to prevažne po 16. hodine), pretože OÚP poskytuje nezamestnaným bezplatný internet aj rôzne rekvalifikačné kurzy. Postupne pribudli aj starší návštevníci – seniori. Na ich vzdelávaní sa podieľa významnou mierou knižnica. V posledných rokoch v októbri – mesiaci úcty k starším – pravidelne pripravujeme bezplatné kurzy zamerané na zvládnutie základov práce na PC a s internetom. Okrem vyhľadávania rôznych informácií najčastejšie využívajú elektronickú poštu na kontakt so svojimi deťmi, vnukmi a blízkymi v zahraničí. Najmenej využívajú internet deti – žiaci základných škôl. V rámci projektu INFOVEK sú už všetky pezincké základné školy napojené na internet. Centrum voľného času v meste organizuje pre deti internetové krúžky a kurzy. Pribudli však noví používatelia – mamičky, ktoré kontrolujú elektronické žiacke knižky svojim ratolestiam.

V čase sprístupnenia knižničného internetu v meste pôsobili viaceré internetové kaviarne. Nepredpokladali sme, že si budeme navzájom konkurovať, pretože naším zámerom bolo sprístupnenie internetu predovšetkým na informačné a študijné účely, čo sa časom aj potvrdilo. Z internetových kaviarní k nám prešli iba tí používatelia internetu, ktorí si chcú v príjemnom, tichom a kultúrnom prostredí „surfovať“ po internete, vyhľadávať informácie, počúvať hudbu alebo vybaviť elektronickú poštu. Kaviarne vyhľadávajú zasa „hráči“ internetových hier. Prevádzkovým poriadkom pre využívanie internetových služieb v multimediálnej študovni aj v internet klube sme stanovili jasné podmienky a pravidlá využívania internetu.

Nie je dovolené:

1. prezeranie www stránok propagujúcich násilie, pornografiu, pedofíliu, fašizmus, rasizmus a náboženskú neznášanlivosť,
2. sťahovanie filmov, hudby alebo iného obsahu, ktorým by došlo k porušeniu autorských práv,
3. využívanie internetu na hry,
4. vstup osobám pod vplyvom alkoholu a iných omamných látok,
5. hlučné správanie a vyrušovanie ostatných návštevníkov,
6. používanie mobilných telefónov,
7. konzumovanie jedál a nápojov.

Návštevníci internetu sú povinní dodržiavať Knižničný a výpožičný poriadok Malokarpatskej knižnice v Pezinku a rešpektovať pokyny pracovníkov knižnice. Pri nedodržaní týchto zásad má zodpovedný pracovník právo vykázať návštevníka, prípadne i zakázať prístup k internetu a ďalším službám knižnice. Internetové služby sú platené a ich cenník je súčasťou cenníka knižničných služieb, ktorý sa každoročne aktualizuje.

V roku 2005 na priamu výzvu Ministerstva kultúry SR prejavila aj Malokarpatská knižnica záujem participovať na projekte Verejný internet v knižniciach SR, ktorý bol realizovaný v rokoch 2005 – 2006 zo štrukturálnych fondov Európskej únie v Operačnom programe Základná infraštruktúra a vychádzal z Programu elektronizácie knižníc, schváleného uznesením vlády SR. Oprávneným žiadateľom bolo Ministerstvo kultúry SR v partnerstve so Slovenskou národnou knižnicou v Martine a Slovenskou chemickou knižnicou (SChK) v Bratislave. Do projektu sa mohlo zapojiť 100 verejných knižníc na Slovensku – regionálnych, mestských a obecných s profesionálnym knihovníkom. Avšak kvôli vysokému HDP (hrubému domácomu produktu) boli knižnice Bratislavského kraja, t.j. mesta Bratislava a okresov Pezinok, Malacky a Senec z Operačného programu Základná infraštruktúra definitívne vyradené. Rešpektujeme toto rozhodnutie EDF a so záujmom budeme sledovať skúsenosti s verejným internetom v knižniciach zúčastnených na projekte.

Ako vyzerá situácia vo využívaní verejného internetu v ostatných knižniciach v regióne, teda v mestských a obecných knižniciach okresov Pezinok, Senec a Malacky? Zo 68 knižníc v metodologickej pôsobnosti Malokarpatskej knižnice (okrem bratislavských verejných knižníc) je pripojených na internet 14 knižníc, ktoré zároveň poskytujú prístup na internet svojim čitateľom i verejnosti. Najdlhšie poskytuje internetové služby Mestská knižnica v Modre, ktorá získala prístup k internetu veľmi zaujímavým spôsobom. Počas predvolebnej kampane SDKÚ v r. 2002 bola ako dar tejto strany občanom Modry ponúknutá jedna z dvoch možností – rekonštrukcia historickej brány v meste alebo počítače s prístupom k internetu. Verejným hlasovaním si občania Modry vybrali internet. SDKÚ rozhodla, že tri darované PC s pripojením na internet budú slúžiť občanom Modry v ich mestskej knižnici. Mestská knižnica v Senci a obecné knižnice v Šenkviaciach, Limbachu a v Častej získali pripojenie na internet s podporou eurofondov v rámci projektov rekonštrukcie a obnovy kultúrnych domov. Súčasťou týchto projektov boli aj miestne knižnice, ktoré boli vybavené počítačmi s pripojením na internet pre verejnosť. Mestská knižnica v Senci sprístupňuje internet bezplatne na

troch PC a v tomto roku im pribudne štvrtý počítač do oddelenia pre deti. Obecná knižnica v Limbachu sprístupňuje internet na troch PC bezplatne; Obecná knižnica Gabriela Kolinkoviča v Šenkviaciach na troch PC a v Častej na jednom V obidvoch knižniciach je táto služba platená. Knižnica Mestského kultúrneho centra v Malackách už druhý rok poskytuje internet verejnosti na štyroch PC ako bezplatnú službu. V tomto prípade je to dar spoločnosti AIRWAVE mestu Malacky a jeho obyvateľom. Ďalšie obecné knižnice, ktoré sprístupňujú internet pre verejnosť, sú: OcK Báhoň, Bernolákovo, Gajary, Hrubá Borša, Kostolište, Marianka, Rohožník a Veľké Leváre.

Využitie verejného internetu v súčasnosti: priemerný počet používateľov internetu ročne bol cez 4 tisíc návštevníkov. V minulom roku ich počet poklesol a očakávame, že tento trend bude pokračovať i naďalej. Okresný úrad práce v Pezinku, tak ako aj v iných mestách, poskytuje internet nezamestnaným ako bezplatnú službu. Záujem o internetové služby v knižnici klesá úmerne s narastajúcim počtom pripojených domácností. Nič však nemení na tom, že internet v knižnici ako jeden zo zdrojov informácií je dnes už neodmysliteľnou súčasťou knižničných služieb.

Pri rekapitulácii krátkej histórie poskytovania verejných internetových služieb v Malokarpatskej knižnici hodnotím túto službu veľmi pozitívne. Za úspech pokladám, že internetové služby sme sprístupnili v čase, keď verejnosť túto službu požadovala viac ako v súčasnosti. Napriek veľmi kritickej finančnej situácii knižnice, v období, keď neboli financie na nákup literatúry a nakupovalo sa s podporou sponzorov, sa podarilo zriadiť službu, ktorá posunula knižnicu o kus dopredu. Knižnica tým napĺňala i dôležité koncepčné materiály Program elektronizácie knižníc Slovenskej republiky a Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006. Čo je však najdôležitejšie, získala vysoký kredit na verejnosti, u používateľov i nášho zriaďovateľa.

Internet a verejné knižnice v Bratislave

(Pohľad na vstup informačných technológií do verejných knižníc)

*Mgr. Eva Šulajová, Mgr. Lucia Falbová, PhDr. Helena Pangrácová,
Mestská knižnica v Bratislave*

Verejné knižnice v Bratislave

Bratislava, hlavné mesto Slovenskej republiky, má na svojom území 18 verejných knižníc. Z toho 17 knižníc, riadených miestnymi úradmi alebo oddeleniami kultúry miestnych úradov, sa nachádza v jednotlivých mestských častiach. Osemnástou je Mestská knižnica v Bratislave (ďalej Mestská knižnica), ktorej zriaďovateľom je Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy.

V štatistickom systéme Ministerstva kultúry SR sú bratislavské verejné knižnice členené nasledovne:

- Staromestská knižnica, Knižnica Ružinov, Knižnica Bratislava Nové Mesto, Miestna knižnica Dúbravka a Miestna knižnica Petržalka s právnym subjektom sú priamo riadené miestnymi úradmi mestských častí Bratislavy. Svojou činnosťou komplexne pokrývajú okresy Bratislava 1, Bratislava 2, Bratislava 3, Bratislava 4, Bratislava 5 a sú evidované ako mestské knižnice.

Staromestská knižnica so sídlom na Blumentálskej ul. 15 má štyri pobočky: Karadžičova 1, Panenská 1, Záhrebská 8 a Západný rad 5. – Knižnica Ružinov so sídlom na Tomášikovej ul. 25 má štyri pobočky: Bachova 7, Miletičova 47, Na úvratí 52, Zimná 1. – Knižnica Bratislava Nové Mesto so sídlom na Pionierskej ul. 12 má tri pobočky: Kutuzovova 15/a, Stromová 18, Jeséniova 51. – Miestna knižnica Petržalka so sídlom na Kutlíkovej ul. 17 má desať pobočiek: Ambroseho 4, Furdekova 1, Haanova 37, Lietavská 14, Lietavská 16, Rovniankova 3, Vavilovova 24, Vavilovova 26, Vyšehradská 27, Vyšehradská 29.

- Miestne knižnice bez právneho subjektu, podliehajúce riadeniu oddelení kultúry príslušných miestnych úradov, pokrývajú svojou činnosťou mestské časti Vrakuňa, Podunajské Biskupice, Rača, Vajnory, Karlova Ves, Lamač a Devínska Nová Ves. Sú evidované ako obecné knižnice s profesionálnymi zamestnancami.

Miestna knižnica Podunajské Biskupice so sídlom na Biskupickej ul. č. 1 má jednu pobočku na Latorickej 4. – Miestna knižnica Rača so sídlom na Žarnovickej ul. 7 má jednu pobočku na Cyprichovej 6-8 v Krasňanoch.

- Miestne knižnice bez právneho subjektu, podliehajúce riadeniu oddelení kultúry príslušných miestnych úradov, so zamestnancami pracujúcimi v knižnici na menší ako polovičný pracovný úväzok, pokrývajú svojou činnosťou mestské časti Devín, Záhorská Bystrica, Jarovce, Rusovce a Čunovo. Sú evidované ako obecné knižnice s neprofesionálnymi zamestnancami.

- Mestská knižnica je riadená Magistrátom hlavného mesta SR Bratislavy a v štatistickom systéme je evidovaná ako regionálna knižnica so službami pre obyvateľov celého hlavného mesta. Má štyri špecializované pracoviská: Úsek krásnej a cudzojazyčnej literatúry na Laurinskej ul. 5, Úsek odbornej literatúry s oddelením pre nevidiacich a slabozrakých na Klariskej ul. 16, Úsek literatúry pre mládež na Kapucínskej ul. 3 a Úsek hudobnej a umenovednej literatúry na Kapucínskej ul. 1.

Mestská knižnica má vo svojej zriaďovacej listine zakotvené plnenie metodické funkcie vo vzťahu k ostatným verejným knižniciam mesta Bratislavy. V tomto zmysle im poskytuje pomoc v rámci odbornej knižničnej činnosti.

Skôr než nazrieme do problematiky vstupu informačných technológií do verejných knižníc v Bratislave, je nutné pripomenúť a zdôrazniť, že – podobne ako všetky verejné knižnice na Slovensku – vo svojej činnosti kládli dôraz na individuálnu prácu s čitateľom. Ich činnosť bola značne vzdialená od rozvoja informačných technológií, knižniční pracovníci sa nešpecializovali na prácu s výpočtovou technikou. A tak, keď po nežnej revolúcii v roku 1989 nastal v celej spoločnosti technologický boom, prvé náznaky nástupu informačných technológií do knižníc ich zastihli nepripravených. V tom čase na slovenský trh preniklo množstvo firiem a organizácií ponúkajúcich nové technické a programové vybavenie pre knižnice, ktorých cieľom bolo automatizovať ich činnosti. Najväčšie bratislavské verejné knižnice (regionálna a mestské knižnice) to zaregistrovali a začali zvažovať tú najsprávnejšiu cestu k automatizácii knižničných činností.

Vstup verejných knižníc v Bratislave do problematiky informačných technológií teda môžeme rozdeliť do troch hlavných oblastí:

1. automatizácia knižničných procesov,
2. budovanie prístupu k internetu pre služobné účely a pre čitateľov,
3. zriaďovanie webových stránok.

1. Automatizácia knižničných procesov

Verejné knižnice v Bratislave, najmä Mestská knižnica, Staromestská knižnica, Knižnica Ružinov, Knižnica Bratislava Nové Mesto a Miestna knižnica Petržalka, ktoré mali viac finančných prostriedkov, sa o automatizáciu knižničných procesov začali zaujímať v polovici 90. rokov minulého storočia. Výber kvalitného softvéru pre knižnice sťažovalo chýbajúce poradenstvo v tejto – pre knižničných pracovníkov neznámej – oblasti. Odborné usmerňovanie v oblasti implementácie knižnično-informačných systémov neexistovalo. Akoby sa riešenie problematiky informačných technológií verejných knižníc netýkalo. Aj štatistické tlačivá Ministerstva kultúry SR Ročný výkaz KULT 10-01 o knižnici začali oblasť automatizácie sledovať až v roku 1999. Štatistické zisťovanie sa týkalo sledovania počtu počítačov v knižnici a počtu automatizovane spracovaných dokumentov. Knižnice, odkázané samé na seba, zakúpili rôznorodé knižnično-informačné systémy, aj podľa toho, ktorý ako vyhovoval veľkosti knižničného fondu. V priebehu nasledujúcich rokov a ďalšieho vývoja a zlepšovania knižničných softvérov nastúpili na túto cestu aj niektoré obecné knižnice s profesionálnymi zamestnancami.

V súčasnosti má Bratislava sedem verejných knižníc pracujúcich na báze automatizovaného knižnično-informačného systému:

- Mestská knižnica v Bratislave: DAWINCI (firma Svop, s. r. o.) – v systéme má spracovaných 67,6% dokumentov z takmer 300-tisícového knižničného fondu, automatizované výpožičné služby poskytuje v Úseku literatúry pre mládež na Kapucínskej ul. č. 3 a v Úseku hudobnej a umenovednej literatúry na Kapucínskej ul. č. 1.
- Staromestská knižnica: DAIMON (firma Sefira, s. r. o.) – v systéme má komplexne spracovaný celý knižničný fond, ktorý obsahuje vyše 121 000 dokumentov. Automatizované výpožičné služby poskytuje na všetkých svojich pracoviskách a pobočkách.
- Knižnica Ružinov: RAPID LIBRARY (firma Cosmotron Slovakia, s. r. o.) – v systéme má spracovaných 93,6% z vyše 207-tisícového knižničného fondu. Fond spracováva aj pre Miestnu knižnicu Vrakuňa, tá má fond vo veľkosti vyše 24 tis. dokumentov spracovaný komplexne. Knižnica Ružinov prevádzkuje automatizované výpožičné služby v sídle na Tomášikovej ul. 25.
- Miestna knižnica Podunajské Biskupice: PROFLIB (firma CEIT) – v systéme má spracovaných 24,8% z vyše 41-tisícového knižničného fondu.
- Knižnica Bratislava Nové Mesto: DAWINCI (firma Svop, s. r. o.) – v systéme má spracovaných 85,3% z vyše 138-tisícového knižničného fondu. V sídle na Pionierskej 12 a na pobočke Stromová 18 má automatizované výpožičné služby.
- Miestna knižnica Lamač: CLAVIUS (firma LANius, s. r. o.) – v systéme má spracovaných 55,7% z vyše 18-tisícového knižničného fondu.
- Miestna knižnica Petržalka: CLAVIUS (firma LANius, s. r. o.) – v systéme má spracovaných 99% z vyše 231-tisícového knižničného fondu, na všetkých svojich pobočkách má výpožičné služby automatizované.

2. Budovanie prístupu k internetu pre služobné účely a pre čitateľov

V roku 1969 americká agentúra ARPA (Advanced Research Projekt Agency) poverením Ministerstva obrany USA vytvorila protokoly NCP (Network Control Protokol) a

IMP (Information Message Protokol), slúžiace na prepojenie štyroch univerzít na západnom pobreží USA. Úspešný projekt dokázal význam počítačových sietí, ktoré sa postupne zdokonaľovali, prenášali súbory, informácie, posielali správy elektronickej pošty, pracovali so vzdialenými systémami. Internet bol na svete.

Keď sa v roku 1982 vytvorilo prvé prepojenie európskych pracovísk s americkou sieťou, rozmach internetu veľmi rýchlo napredoval a na konci roku 1990 vstúpil aj do Československa. V 90. rokoch sa rozšíril najskôr na akademickú pôdu a výskumné pracoviská. Postupne sa globálne elektronické informácie na internete dostali k širokým vrstvám používateľov a inštitúciám rôzneho druhu vrátane odborných knižníc. Ale nie verejných bratislavských. Tie vtedy riešili automatizáciu svojich činností.

Knižnice postupne zistili, že ak chcú držať krok s rýchlym napredovaním informačnej spoločnosti, musia sa zamerať aj na budovanie prístupu k internetu, ktorý sa veľmi rýchlo stal zdrojom obrovského informačného bohatstva z celého sveta. Oblasť internetizácie v knižniciach sa v štatistických tlačivách Ministerstva kultúry SR KULT 10-01 začala sledovať až v roku 2002. V tom čase vydaný Manifest IFLA o prístupe k internetu propagoval internet ako celosvetový fenomén, ktorý umožňuje jednotlivcom i spoločnostiam na celom svete rovnaký prístup k informáciám potrebným k osobnému rozvoju, vzdelaniu, kultúrnemu obohateniu a ekonomickým aktivitám.

Verejné knižnice, ktoré už mali vyriešenú automatizáciu knižničných činností, obrátili svoju pozornosť na budovanie prístupu k internetu. Internetizácia nebola a nie je jednoduchá. Priniesla so sebou veľa problémov. Kde vziať finančné prostriedky na počítače, softvér, pripojenie na internet? Riešila sa otázka využívania internetu pre služobné účely, neskôr sa začalo zvažovať poskytovanie internetových služieb aj pre čitateľov a verejnosť. Vznikla potreba a nevyhnutnosť zaškolenia knihovníkov v službách, zamestnať odborníka „na počítače“, riešiť problémy s používateľmi, ktorí vyhľadávajú „čudné“ informácie, bolo treba zabezpečiť, aby hlavne deti a mládež nemali prístup k nežiaducim informáciám. Bolo potrebné odpovedať si aj na otázku, či prístup k informačným zdrojom na internete má byť platenou službou. Áno či nie, keď verejná knižnica má byť v zásade bezplatná (Manifest o verejných knižniciach)?

Po zodpovedaní týchto otázok sa internet od roku 2002 udomácnil v Mestskej knižnici, v Staromestskej knižnici a v Knižnici Ružinov. Postupne k nim pribudli aj ďalšie knižnice. Internet sa začal využívať v týchto oblastiach:

- pre služobné účely. Ako taký je nevyčerpatelným zdrojom informácií, ktoré pomáhajú pri odbornej knižničnej práci,
- budovanie verejných prístupových miest pre čitateľov i návštevníkov knižnice. Zriadením týchto miest sú pre všetkých občanov garantované rovnaké podmienky prístupu k informačným zdrojom a sieťam na internete,
- webová prezentácia knižnice a elektronické katalógy knižníc.

Internet pre služobné účely využíva desať bratislavských verejných knižníc: Mestská knižnica, Staromestská knižnica, Knižnica Ružinov, Miestna knižnica Podunajské Biskupice, Knižnica Bratislava Nové Mesto, Miestna knižnica Karlova Ves, Miestna knižnica Dúbravka, Miestna knižnica Lamač a Miestna knižnica Petržalka.

Internet pre čitateľov a verejnosť: Bratislava má v súčasnosti osem verejných knižníc s internetom pre verejnosť: Mestskú knižnicu, Staromestskú knižnicu, Knižnicu Ružinov,

Knižnicu Bratislava Nové Mesto, Miestnu knižnicu Petržalka, Miestnu knižnicu Rača, Miestnu knižnicu Karlova Ves a Miestnu knižnicu Lamač. V roku 2007 mali tieto knižnice 178 osobných počítačov, z ktorých 172 bolo pripojených na internet (96,6%); z nich 45 bolo k dispozícii na poskytovanie internetových služieb čitateľom (25,3%). Internetové služby v týchto knižniciach za rok využilo spolu 19 313 záujemcov.

Mestská knižnica v Bratislave

Knižnica vo veľkej miere využíva internet na služobné účely a súčasne ho sprístupňuje aj čitateľom knižnice. V roku 2007 vlastnila 62 osobných počítačov s prístupom na internet, z toho 17 sa využívalo na poskytovanie internetových služieb čitateľom a verejnosti. Tieto mimoriadne obľúbené služby v roku 2007 využilo 14 982 záujemcov. Mestská knižnica poskytuje registrovaným čitateľom internetové služby bezplatne. V prípade, že tieto služby chce využiť neregistrovaný návštevník, knižnica mu za manipulačný poplatok 20 Sk umožní využívať počas jedného dňa všetky prezenčné služby knižnice vrátane internetu. Začiatkom roka 2007 knižnica začala uvažovať o skvalitnení internetového pripojenia, keďže dovtedajšie pripojenie prostredníctvom ADSL nebolo najspoľahlivejšie. Vzhľadom na polohu knižnice (centrum mesta) bolo treba dôsledne zvážiť spôsob pripojenia, aby bol finančne únosný a zároveň kvalitný. Súčasné vysokorýchlostné pripojenie dosahuje rýchlosť 24Mbit/s. Knižnica v centre mesta vytvorila pre občanov miesto verejného prístupu k informáciám, čím vytvorila podmienky pre neobmedzený, trvalý a finančne nenáročný prístup k počítačom a internetu. Internet umožnil knižnici vo veľkej miere skvalitniť informačné služby. Pri veľkom počte záujemcov je prístup na internet obmedzený na jednu hodinu. Čitatelia však majú možnosť rezervovať si počítač s prístupom na internet aj vopred. Zároveň sa v študovniach všetkých úsekov nachádza pripojenie wi-fi (bezdrôtové pripojenie k internetu), ktoré môžu využívať čitatelia a návštevníci s vlastnými notebookmi, PDA a pod. Prístup k internetu je pre týchto čitateľov v čase výpožičných hodín neobmedzený. Skvalitnenie pripojenia kladie vyššie nároky aj na kvalifikovaný personál – pri vzrastajúcom počte počítačov sa knižnica nezaobíde bez počítačového technika a zároveň sa kladú vyššie nároky aj na zamestnancov v službách a konzultantov. S internetizáciou veľmi úzko súvisí aj snaha o vybudovanie novej počítačovej siete tak, aby bola zabezpečená jej ochrana a prehľadnosť. t.j. výber vhodnej topológie siete, technológie a softvéru, ktoré by mali chrániť sieť pred možnými útokmi a vírusmi.

Staromestská knižnica

V roku 2007 mala 29 počítačov s prístupmi na internet, vrátane 8 verejných internetových staníc pre používateľov. Knižnica má zabezpečené pripojenie na internet prostredníctvom DSL. Na všetkých pracoviskách je pre čitateľov k dispozícii 1 verejná internetová stanica, pobočka Panenská 1 poskytuje používateľom prístup na internet na 2 verejných internetových staniciach. Staromestská knižnica poskytuje internetové služby vo vyhradených priestoroch: a) bezplatne registrovaným čitateľom s platným čitateľským preukazom – internet pre čitateľov; b) za poplatok návštevníkom, ktorí nie sú registrovaní v Staromestskej knižnici – internet pre verejnosť (do desať minút 10 Sk, tridsať minút – 20 Sk, šesťdesiat minút – 30 Sk).

Knižnica Ružinov

V roku 2007 mala 24 osobných počítačov s pripojením na internet, z toho 10 slúžilo na poskytovanie internetových služieb čitateľom a verejnosti. Internetové služby v úst-

rednej knižnici na Miletičovej 47 a v pobočke na Zimnej 1 využilo 1944 záujemcov. Internet je spoplatňovaný, za jednu minútu záujemca zaplatí 1 Sk. Výnimku tvoria dôchodcovia, zdravotne znevýhodnení ľudia a ľudia v hmotnej núdzi, ktorí sú registrovanými čitateľmi knižnice – prístup na internet majú bez poplatkov. Ak nie sú registrovanými čitateľmi, platia za jednu minútu 0,50 Sk.

Knižnica Bratislava Nové Mesto

V roku 2007 mala knižnica 15 osobných počítačov s pripojením na internet. Tri počítače s prístupom na internet v sídle knižnice na Pionierskej 12 a na pobočke Stromová 18 slúžili čitateľom a verejnosti. Túto službu využilo počas roka 215 záujemcov. Internet je spoplatňovaný, za jednu minútu zaplatí záujemca 1 Sk.

Miestna knižnica Petržalka

V roku 2007 vlastnila 33 osobných počítačov s pripojením na internet, z ktorých jeden v pobočke na Vavilovovej 26 slúžil čitateľom. Internetové služby využilo 27 záujemcov. Služby sú spoplatňované: za päť minút sa platí 5 Sk; za desať minút 10 Sk, za pätnásť minút 15 Sk, za tridsať minút 25 Sk, za štyridsať minút 30 Sk a za šesťdesiat minút 40 Sk.

Obecné knižnice s profesionálnymi zamestnancami

Z knižníc s profesionálnymi zamestnancami má prístup k internetu vybudovaná Miestna knižnica Rača (internetové služby poskytuje na jednom počítači za poplatok, ktorý sa nám však do termínu uzávierky príspevku nepodarilo zistiť), ďalej Miestna knižnica Karlova Ves (internetové služby poskytuje na troch počítačoch, záujemca zaplatí za jednu minútu 1 Sk) a Miestna knižnica Lamač (internetové služby poskytuje na dvoch počítačoch len pre registrovaných čitateľov bezplatne).

3. Zriaďovanie webových stránok

V knižniciach s vyriešenou internetizáciou sa veľmi rýchlo pristúpilo aj k využívaniu služby www – World Wide Web. Táto služba, ktorý poskytuje prenos hypertextových informácií, sa stala obľúbenou aj vo verejných knižniciach v Bratislave, lebo na jednej strane poskytuje jednoduché rozhranie medzi informáciami dostupnými na sieti a rôznymi sieťovými službami, na stranej druhej umožňuje knižnici propagovať svoju činnosť prostredníctvom vlastných webových prezentácií. Webová stránka knižnice umožňuje poskytovať návštevníkom aktuálne informácie a služby v reálnom čase.

Webovú stránku má v súčasnosti deväť bratislavských verejných knižníc (50%). Vlastné webové stránky s podrobnými údajmi o vlastnej knižnici majú:

- Mestská knižnica v Bratislave: www.mestskakniznica.sk (v celoslovenskej súťaži o najlepšiu knižničnú webovú stránku TopWebLib za rok 2005 webová stránka Mestskej knižnice získala 2. miesto v kategórii verejná a školské knižnice a v rámci verejného hlasovania získala aj Cenu sympatií 2005),
- Staromestská knižnica: www.starlib.sk (v celoslovenskej súťaži TopWebLib za rok 2006 získala webová stránka Staromestskej knižnice 1. miesto v kategórii verejná knižnica a Cenu sympatií. Stránka je spracovaná v redakčnom systéme Webmin firmy Euroit, s. r. o. Bratislava),
- Knižnica Ružinov: www.kniznica-ruzinov.biz

- Knižnica Bratislava Nové Mesto: www.kbnm.sk
- Miestna knižnica Petržalka: www.kniznicapetrzalka.sk

Webové stránky v rámci webovej prezentácie svojho zriaďovateľa majú:

- Miestna knižnica Podunajské Biskupice: www.biskupice.sk
- Miestna knižnica Karlova Ves: www.karlovaves.sk
- Miestna knižnica Lamač: www.lamac.sk
- Miestna knižnica Devínska Nová Ves: www.devinskanovaves.sk

V roku 2007 navštívilo webové stránky knižníc 66 182 návštevníkov. Medzi najnavštevovanejšie stránky patrili stránky Mestskej knižnice v Bratislave (41 560 návštev) a Staromestskej knižnice (14 810 návštev).

Elektronické katalógy

Elektronický katalóg na internete sprístupnilo 6 knižníc – Mestská knižnica, Staromestská knižnica, Knižnica Ružinov, Miestna knižnica Podunajské Biskupice, Miestna knižnica Karlova Ves a Miestna knižnica Petržalka. Zúčastnení majú možnosť prehľadávať katalógy jednotlivých knižníc, získať informácie o dostupnosti dokumentov, objednať si ich a rezervovať cez internet. Výhodou je, že prístup k týmto službám môžu mať priamo zo svojho pracoviska, školy či domáceho prostredia, čo značne urýchľuje a zjednodušuje prenos informácií.

Namiesto záveru

Bratislava, hlavné mesto Slovenskej republiky, má na svojom území 18 verejných knižníc, z ktorých desať je pripojených na internet (55,6%). Z nich osem poskytuje internetové služby čitateľom a verejnosti (50%): Málo? Veľa? Verejné knižnice v Bratislave sa snažia dobehnúť tempo informačnej spoločnosti a zavádzať do svojich činností a služieb najmodernejšie informačné technológie. Vyššie spomínaným knižniciam sa to darí. Ale čo tie ostatné? Niektoré obecné knižnice s profesionálnymi zamestnancami a všetky obecné knižnice s neprofesionálnymi zamestnancami sú z tejto oblasti vyčlenené. Koniec koncov, veď v príslušnom regióne majú veľkú knižnicu, ktorá zabezpečuje služby pre danú mestskú časť Bratislavy. Ale predsa len – možno by si zaslúžili aspoň skromnú informáciu o svojej existencii v rámci webovej prezentácie svojho zriaďovateľa.

Použitá literatúra

- ĎURIŠOVÁ, Eva – ŠPÁNI, Pavol. *Web náš každodenný... (očami knihovníka a používateľa verejnej knižnice)* [online]. 2006 [cit. 2008-03-03]. Dostupné na internete: <http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib062/durisova_spani.htm>
- Manifest IFLA / UNESCO o verejných knižniciach* [online]. 1994 [cit. 2008-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?id=368>>
- Manifest IFLA o prístupe k internetu* [online]. 2002 [cit. 2008-03-03]. Dostupné na internete: <http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib062/manifest.htm>
- Prehľad činnosti bratislavských verejných knižníc za rok 2006*. Bratislava : Mestská knižnica v Bratislave, 2007. 12 s.
- Štatistické vyhodnotenia činnosti jednotlivých verejných knižníc v Bratislave za rok 2007*.
- ŠULAJOVÁ, Eva. *Elektronizácia ľudových knižníc v Bratislave* [online]. 2002 [cit. 3.3.2008]. Dostupné na internete: <http://www.sakba.sk/bulletin/bull2/cl1.html>

Prehľad bratislavských verejných knižníc s pripojením na internet v roku 2007

Knižnica	Počet počítačov s pripojením na internet	z toho		Počet používateľov využívajúcich internet v knižnici	Webová stránka	Počet návštev webovej stránky
		prístupných pre verejnosť				
Mestská knižnica v Bratislave	62	17		14 982	www.mestskakniznica.sk	41 560
Staromestská knižnica	29	8		554	www.starlib.sk	14 810
Knižnica Ružinov	24	10		1 944	www.kniznica-ruzinov.biz	560
Miestna knižnica Podunajské Biskupice	1	0		0	www.biskupice.sk	1 050
Knižnica Bratislava Nové Mesto	15	3		2 15	www.kbnm.sk	2 582
Miestna knižnica Rača	1	1		99		0
Miestna knižnica Karlova Ves	5	3		491	www.karlovaves.sk	620
Miestna knižnica Dúbravka	1	0		0		0
Miestna knižnica Lamač	3	2		1 001	www.lamac.sk	800
Miestna knižnica Devínska Nová Ves	0	0		0	www.devinskanovaves.sk	1 000
Miestna knižnica Petržalka	33	1		27	www.kniznicapetrzalka.sk	3 200
SPOLU	174	46		19 313	9	66 182

Budovanie verejného internetu vo verejných knižniciach Banskobystrického kraja

Priska Joščáková, Krajská knižnica Ľudovíta Štúra vo Zvolene

Príspevok mapuje situáciu v budovaní prístupu k internetu pre používateľov vo verejných knižniciach Banskobystrického kraja. Cieľom je charakterizovať súčasný stav a nájsť určité východiská, ktoré zlepšia situáciu v tejto oblasti a v knižniciach zabezpečia:

- bezplatný prístup na internet pre širokú verejnosť, s cieľom zvyšovania počítačovej gramotnosti obyvateľstva,
- rozšírenie prístupu k informáciám za účelom vzdelávania a využívania informačného obsahu publikovaného na webových stránkach.

V Banskobystrickom kraji bolo v roku 2006 fungujúcich 364 verejných knižníc, rozmiestnených v 13 okresoch (1 krajská, 5 regionálnych, 18 mestských, 28 profesionalizovaných a 312 neprofesionalizovaných knižníc). Z toho verejný internet bol k dispozícii používateľom v 30 knižniciach kraja (tabuľka č.1), čo z celkového počtu knižníc predstavovalo pokrytie 8%. Bolo to v 1 krajskej a 5 regionálnych knižniciach (100%), v 10 mestských (55%), v 5 profesionalizovaných (18%) a v 9 neprofesionalizovaných knižniciach (3%). Používatelia mali k dispozícii celkove 73 počítačov s pripojením na internet (jedno počítačové miesto pripadalo na 950 registrovaných čitateľov). Celková návštevnosť v knižniciach v roku 2006, vrátane využívania internetových služieb, predstavovala 631 307 osôb.

Okresy	Počet verejných knižníc v Banskobystrickom kraji	Počet verejných knižníc s internetom pre verejnosť	Počet PC s internetom pre verejnosť
Zvolen	17	5	14
Banská Bystrica	31	3	28
Banská Štiavnica	14	1	2
Brezno	31	0	0
Detva	10	4	4
Krupina	22	2	2
Lučenec	53	3	5
Poltár	22	2	2
Revúca	19	1	2
Rimavská Sobota	39	3	5
Veľký Krtíš	63	2	4
Žarnovica	16	2	2
Žiar nad Hronom	27	2	3
Spolu	364	30	73

Tabuľka č. 1: Rok 2006

V roku 2007 v Banskobystrickom kraji fungovalo 347 verejných knižníc (1 krajská, 5 regionálnych, 18 mestských, 28 profesionalizovaných a 295 neprofesionalizovaných

– oproti roku 2006 sa zvýšil počet neprofesionalizovaných stagnujúcich knižníc). V porovnaní s rokom 2006 sa situácia zmenila a to v počte knižníc zabezpečujúcich verejný internet. Tento bol využívaný už v 54 verejných knižniciach (nárast o 24 knižníc), čo predstavovalo celkovo pokrytie 15%. Využíval sa v 1 krajskej a 5 regionálnych knižniciach (pokrytie na 100%), v 13 profesionalizovaných (pokrytie 46%) a v 23 neprofesionalizovaných (8%). Používatelia mali k dispozícii celkovo 208 počítačov s prístupom na internet, čo predstavovalo nárast o 135 počítačov (+284%). Na jedno počítačové miesto pripadalo 320 registrovaných čitateľov. Celková návštevnosť v knižniciach v roku 2007 dosiahla 617 173 návštevníkov a z toho 66 733 návštevníkov využilo internetové služby (tento údaj sa začal štatisticky sledovať v roku 2007).

Okresy	Počet verejných knižníc v Banskobystrickom kraji	Počet verejných knižníc s internetom pre verejnosť	Počet PC s internetom pre verejnosť	Počet knižníc, ktoré sa zapojili do národného projektu MK SR
Zvolen	17	8	44	5
Banská Bystrica	30	3	30	1
Banská Štiavnica	14	1	3	-
Brezno	29	0	0	-
Detva	10	4	13	1
Krupina	22	5	15	2
Lučenec	50	7	20	1
Poltár	22	2	2	-
Revúca	16	3	15	1
Rimavská Sobota	36	6	24	2
Veľký Krtíš	59	9	19	1
Žarnovica	15	2	2	-
Žiar nad Hronom	27	4	21	3
Spolu	347	54	208	17

Tabuľka č. 2: Rok 2007

Číselné údaje ukazujú, že zavádzanie internetových služieb do verejných knižníc je pomerne pomalé a nedostatočné. Prax ukázala, že zamestnanci knižníc ako aj ich zriaďovatelia nie sú dostatočne fundovaní a novátorskí na to, aby presadzovali nové informačné technológie. Dôkazom toho je napríklad okres Brezno, v ktorom z 29 verejných knižníc neposkytuje internetové služby obyvateľom ani jedna knižnica (vrátane Mestskej knižnice v Brezne).

V ostatných 12 okresoch kraja sa situácia značne zlepšila v 2. polroku 2007 vplyvom implementácie národného projektu Ministerstva kultúry SR Informatizácia knižníc – Verejný internet v knižniciach SR, do ktorého sa verejné knižnice zapojili. Úspešnou implementáciou národného projektu sa podarilo 17 verejným knižniciam v kraji (4%) získať celkom 120 pracovných staníc (klientov) pre potreby obyvateľov (6 regionálnych, 6 mestských a 5 obecných knižníc). Implementácia projektu bola náročná a vyžadovala zosúladenie medzi Slovenskou národnou knižnicou v Martine, ktorá zabezpečovala implemen-

Mestská knižnica K. A. Medveckého v Detve

Pri implementácii národného projektu MK SR Informatizácia knižníc – Verejný internet v knižniciach SR – môžeme vyzdvihnúť ochotu a ústretovosť zo strany primátorov miest a starostov obcí, ako aj zriaďovateľa regionálnych knižníc Banskobystrického samosprávneho kraja pri vyčlenení finančných prostriedkov na úspešnú aplikáciu národného projektu. Zároveň verejné knižnice vyjadrovali počas implementácie projektu pozitívne reakcie na bezproblémovú spoluprácu so Slovenskou národnou knižnicou v Martine, ktorá bola a zostáva v neustálom kontakte s knižnicami a ich zriaďovateľmi, aj v nadväznosti na vyhodnotenie a udržateľnosť projektu do roku 2013. Internetové pripojenie s minimálnou rýchlosťou 1 MB/s si zabezpečujú a finančne hradia samotné knižnice. Pozitívom projektu je aj to, že upgrady a údržba sa v knižniciach vykonáva vybranou firmou na diaľku (vzdialeným prístupom), čím nevznikla potreba nárastu pracovných síl v knižniciach. Knižovníci sa nemusia venovať čisteniu pamäte cache, úpravám používateľského rozhrania po striedajúcich sa používateľoch, kontrolovať antivírusovým systémom adresáre a súbory a i., pretože po ukončení prác (odhlásení sa) vrátia sa počítače späť do východzieho užívateľského stavu.

Krajská knižnica Ľ. Štúra vo Zvolene

táciu projektu a jednotlivými zriaďovateľmi knižníc, ako aj knižnicami s právnou subjektivitou. Implementácia projektu si vyžadovala finančné prostriedky aj zo strany knižníc na dobudovanie prístupu na internet a nábytkové vybavenie. Vzhľadom na to, že nie všetky verejné knižnice mali k dispozícii vhodné priestory, bolo nevyhnutné takmer vo všetkých knižniciach, zapojených do projektu, realizovať priestorové úpravy vhodné pre prácu s výpočtovou technikou a vytvorenie prezenčných miest pre prístup používateľov k internetovým službám.

Obecná knižnica v Pliešovciach

Z analýzy o stave budovania verejného internetu vo verejných knižniciach Banskobystrického kraja vyplynulo, že v niektorých regionálnych knižniciach, poverených metodickou a poradenskou činnosťou, vyplývajúcou z ich zriaďovacích listín, bude nevyhnutné zvýrazniť a aktivizovať metodickú činnosť v obecných knižniciach regiónov a u ich zriaďovateľov v oblasti zavádzania a implementácie nových informačných technológií.

Prostredníctvom porád, pracovných stretnutí a školení so zástupcami obecných knižníc by regionálne metodické pracoviská mali aktívne informovať aj o výzvach na podávanie projektov napr. do grantového systému MK SR – podprogramu 2.1 Knižnice a knižničná činnosť, poskytovať informácie z vlastných skúseností pri zavádzaní internetových služieb, propagovať Slovenskou národnou knižnicou v Martine vydanú ublíkáciu *Príručka knihovníka malej knižnice*.

Možno predpokladať, že sa aj v nasledujúcich rokoch dosiahne pokračovanie určitého projektu, do ktorého by sa mohli zapojiť aj ďalšie verejné knižnice s cieľom vybudovania verejného internetu pre používateľov. Predpokladáme, že výsledok bude závisieť aj od posunu informácií o projektoch smerom k obecným knižniciam od jednotlivých regionálnych knižníc (v tabuľke č. 2 je číselne zdokumentované, v ktorých regiónoch sa podarilo aktívnejšie zapojiť verejné knižnice do národného projektu MK SR).

Verejné prístupové body k internetu – projekt Košického samosprávneho kraja

PhDr. Klára Kernerová, Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach

Zriadenie verejných prístupových bodov k internetu v existujúcom rozsahu je výsledkom projektu, ktorý bol spracovaný Úradom Košického samosprávneho kraja za úzkej spolupráce Verejnej knižnice Jána Bocatia v Košiciach do európskych štrukturálnych fondov. Ide konkrétne o opatrenie 3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor a v jeho rámci blok B – Použitie internetu na podporu regionálnej politiky a rozvoj regionálneho digitálneho obsahu.

Cieľom zriadenia verejných prístupových bodov k internetu (ďalej VPBI) je prispieť k lepšej informovanosti občanov v oblasti verejnej správy a spoločenského života, poskytnúť rôznorodejší prístup k informáciám pre marginalizované skupiny obyvateľov, zvýšiť úroveň digitálnej gramotnosti občanov a nepriamo tým prispieť k rozvoju informačnej spoločnosti, zvýšiť efektivnosť využitia informácií z centrálného knižnično-informačného systému Virtua, skvalitniť výpožičné a informačné služby z klasických a elektronických zdrojov, prispieť k zvýšeniu počtu užívateľov internetu a online informácií, resp. knižničných zdrojov a dospieť tým k zvýšeniu vzdelanosti občanov v oblasti informačných technológií.

Celý proces od napísania projektu až po jeho realizáciu trval dva roky (2004 – 2006):

- rozpočet – 5 080 tis. Sk,
- výška nenávratného príspevku – 95% (75% EÚ+20% štát),
- kofinancovanie projektu – 5% (Košický samosprávny kraj).

Projekt sa zrealizoval v 8 knižniciach Košického samosprávneho kraja (pozri nasledujúcu tabuľku na strane 29).

V regionálnych knižniciach môže verejnosť počítače používať 5 dní v týždni v rámci výpožičného času, ktorý predstavuje cca 50 hodín. Jeden z počítačov v regionálnych knižniciach je určený na vyhľadávanie informácií pre slabozrakých a nevidiacich. Získané informácie na žiadosť používateľa pracovníci uložia na prenosné médiá –

Knižnica	Počet počítačov
Verejná knižnica Jána Bocatia, Košice	24
Zemplínska knižnica, Trebišov	12
Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického, Michalovce	9
Spišská knižnica, Spišská Nová Ves	16
Gemerská knižnica Pavla Dobšinského, Rožňava	9
Mestská knižnica Gelnica	3
Mestská knižnica Moldava nad Bodvou	3
Mestská knižnica Sobrance	3
Spolu	79

diskety, CD ROM. Informácie možno taktiež vytlačiť, resp. vyhotoviť z nich xerokópie, pretože všetky knižnice získali v rámci projektu aj kopírovací prístroj a tlačiareň. Pripojením na akademickú sieť SANET (Košice, Michalovce) sa prostredníctvom optického kábla dosiahla vysoká rýchlosť a priepustnosť informácií.

Výhodou fungovania VPBI v knižnici je, že táto disponuje kvalifikovaným personálom, vyškoleným na prácu s informáciami a informačnými technológiami, má najdlhšie stanovené prevádzkové hodiny spomedzi všetkých verejných inštitúcií, nachádza sa v ľahko dostupnej lokalite s bezbariérovým prístupom a v neposlednom rade tu používateľ nachádza príjemné prostredie.

Pre využívanie verejných prístupových miest návštevníkmi sa stanovili nasledujúce pravidlá:

- členstvo v knižnici,
- prístup k internetu je bezplatný,
- práca na počítači samostatne alebo po konzultácii s knihovníkom,
- dĺžka prístupu je minimálne pol hodiny; ak sú voľné počítače – neobmedzene.

Získané počítače totiž z priestorových dôvodov neboli umiestnené v osobitnej miestnosti, ale sú doslova roztrúsené vo výpožičných priestoroch. Z hľadiska ochrany fondov sme preto museli stanoviť ako povinné členstvo v knižnici.

Po vyše ročnom fungovaní verejných prístupov k internetu v knižniciach môžeme ich prínos zhrnúť nasledovne:

- nárast počtu návštevníkov,
- dlhší pobyt návštevníkov v knižnici,
- poskytovanie internetu slabozrakým a nevidiacim,
- pozitívne public relations.

Popri týchto pozitívach možno samozrejme uviesť i menej potešiteľné skutočnosti, ako sú vyššie náklady, zníženie príjmov (predtým za využívanie internetu knižnice vyberali poplatky), väčšiu vyťaženosť knihovníkov (projekt nepočítal s nárastom zamestnancov). Veríme však, že táto investícia prispeje nielen k širšiemu využívaniu služieb knižníc verejnosťou, ale najmä k rozvoju ďalšieho vzdelávania v oblasti zvyšovania počítačovej gramotnosti, najmä strednej a staršej generácie, čo v konečnom dôsledku pozitívne ovplyvní možnosti uplatnenia sa občanov na trhu práce.

Internetizácia a verejný internet vo Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne a verejných knižniciach v Trenčianskom samosprávnom kraji

Mgr. Lýdia Brezová, Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne

Jednou z prioritných úloh vlády SR, ktorú začala deklarovať vo viacerých oficiálnych dokumentoch pre rozvoj informatizácie spoločnosti, je vybudovanie jednotnej informačnej a komunikačnej infraštruktúry pre celý verejný sektor. Jej cieľom je urýchliť proces informatizácie a odstrániť zaostávanie v tejto oblasti voči vyspelým krajinám. Je nesporné konštatovanie, že knižnice patria k informačným pilierom spoločnosti.

Keď som sa začala nad internetizáciou verejných knižníc v Trenčianskom samosprávnom kraji (TSK) zamýšľať, vrátila som sa k publikovanému príspevku o elektronizácii vo Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne a vo verejných knižniciach TSK.¹ V uvedenom príspevku sa konštatovalo, že hoci elektronizácia začala v našom kraji v 90. rokoch 20. storočia, s internetizáciou knižníc (t.j. spočiatku s pripojením jednotlivých verejných knižníc k internetu) sa prichádzalo postupne až okolo r. 2000. Pripojenie k internetu sa využívalo skôr v ekonomických agendách a odborných knihovníckych činnostiach, v závislosti od ekonomických a knižnično-informačných systémov (KIS). V súvislosti s KIS tak krajská knižnica prešla od ISIS-u cez Smartlib, Libris až k súčasnému systému Clavius. K umožneniu prístupu na internet pre používateľov knižnice však prichádzalo len postupne a ani v súčasnosti sa nemôžeme s daným stavom uspokojiť a vyhlásiť, že zodpovedá našim požiadavkám. Dôvodom sú technické, personálne a organizačné predpoklady pre poskytovanie internetových verejných služieb.

Jednou z prvých lastovičiek v Trenčianskom samosprávnom kraji bolo zriadenie multimediálnej študovne vo Verejnej knižnici M. Rešetku v Trenčíne r. 2000. Študovňa bola vybudovaná vďaka grantovému systému Ministerstva kultúry SR, ktorý umožnil prístup k internetu pre používateľov knižnice prostredníctvom troch PC. K dispozícii používateľom boli dve tlačiarne a skener. Pracovníci knižnice i používatelia tak vďaka pripojeniu k internetu cez internetového providera a od r. 2005 cez akademickú sieť SANET, mohli využívať služby internetu, elektronickej pošty a prístup k vonkajším elektronickým zdrojom. Následne knižnica vystavila na webovej stránke knižnice (www.vkmr.sk) katalóg OPAC a aktivovala s ním súvisiace služby ako MVS, rezervácia kníh, prezeranie konta výpožičiek (po implementácii KIS Clavius) a prostredníctvom elektronickej pošty predlžovanie výpožičnej lehoty. Po kladnej odozve a ďalších požiadavkách používateľov knižnica na prelome rokov 2004-2005 vybudovala, taktiež prostredníctvom grantového systému MK SR, ďalšie pracovisko – verejný internet – nielen pre registrovaných čitateľov, ale aj pre širokú verejnosť. Spočiatku boli v novozriadených priestoroch vytvorené štyri prístupové miesta pre verejnosť, ktoré sa postupne rozšírili na sedem a v oddelení pre deti boli zriadené ďalšie dve prístupové miesta. Všetky tri pracoviská sú v centre mesta a ich návštevnosť je vysoká.

---

¹ BREZOVÁ, Lýdia. Elektronizácia Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne a verejných knižníc v Trenčianskom samosprávnom kraji. In *ITlib, Informačné technológie a knižnice*. 2005, roč. 9, č. 3, s. 26-27.

Keďže knižnica venuje pozornosť aj informatickej gramotnosti používateľov staršej vekovej kategórie, začala organizovať bezplatné kurzy pre seniorov pod názvom „Babi, pošli mi to mejlom“, ktoré sa stretli s pozitívnym ohlasom a prebiehajú za veľkého záujmu seniorov už druhý rok.

V súčasnosti knižnica zamerala pozornosť i na pobočky, lokalizované v rozličných častiach mesta. V roku 2007, v rámci národného projektu Informatizácia knižníc – Verejný internet v knižniciach Slovenskej republiky, ktorý je financovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja, zabezpečila prístup na internet pre širokú verejnosť na demograficky najviac zaľudnenom sídlisku Juh (asi 18 tis. obyvateľov) prostredníctvom technológie 8 tenkých klientov. Taktiež ostatné pobočky (Dlhé hony, Kubra, Opatová) umožnia prístup verejnosti k internetu na ďalších štyroch prístupových miestach už začiatkom tohto roka. Knižnica tak začala plniť úlohy, stanovené v Konceptii rozvoja Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne a regionálnych knižníc Trenčianskeho samosprávneho kraja (2003), v Stratégii rozvoja Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne na roky 2007 – 2013 (2006) a zavřila prvú etapu projektu Verejný internet v knižniciach SR: prístup na internet pre širokú verejnosť (aj pre znevýhodnené skupiny obyvateľov); zvyšovanie počítačovej gramotnosti obyvateľstva; zlepšenie podmienok pri zavádzaní eGovernmentu a zlepšenie prístupu obyvateľstva k nemu; zlepšenie prístupu k digitálnemu obsahu; rozšírenie prístupu k informáciám ku vzdelávaniu; prístup občanov na internetové stránky orgánov štátnej správy a samosprávy s možnosťou online komunikácie; prístup občanov do Európskej knižnice, do Slovenskej národnej knižnice a digitálnej knižnice Memoria Slovaca.

I keď som uviedla, že knižnica „zavřila“ prvú etapu, neznamená to, že sa uspokojila s dosiahnutými výsledkami. Úlohy, spojené s ďalším rozširovaním a skvalitňovaním poskytovaných služieb a prístupu k internetu nie sú ukončené. Nielen v našej knižnici, ale i vo verejných knižniciach celého kraja budeme venovať sústavnú pozornosť rozširovaniu verejných prístupových miest k internetu, skvalitňovaniu hardvérovej i softvérovej vybavenosti knižníc, počítačovej gramotnosti všetkých vekových kategórií obyvateľstva, nevynímajúc pracovníkov knižníc, a najmä najbolestivejšej stránke, t. j. problémom spojeným s financiami na zakúpenie licencií na prístup k elektronickým databázam. Verejné knižnice zatiaľ využívajú prístup len do bezplatných databáz, ako je napr. EBSCO, skúšobných databáz na určitý čas, napr. Biography Resource Center, World Biographical Information System (WBIS) Online, Gale Crime and Justice Collection, k službe LibraryPressDisplay.

Situácia v ostatných verejných knižniciach v rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja nie je uspokojivá. Knižnice si uvedomujú nevyhnutnosť internetizácie, bolo by však potrebné, aby sa touto otázkou viac zaoberali primátori a starostovia miest a obcí. Relatívne dobre sú na tom regionálne knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK. V súvislosti s prechodom z knižnično-informačného systému Libris na Clavius, financovanie ktorého zabezpečil TSK pre všetky kultúrne organizácie v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, t. j. pre múzeá, osvetové strediská, galériu a hvezdáreň, sa naskytli priaznivé podmienky i pre zvyšovanie počtu prístupových miest pre verejný internet. Oproti roku 2006, kedy mala Považská knižnica prístup na internet pre verejnosť na siedmich PC a Hornonitrianska knižnica tri prístupové miesta, sa ich počet zvýšil i vďaka národnému projektu Informatizácia knižníc – Verejný internet v knižniciach SR v oboch knižniciach na jedenásť. V Trenčianskom kraji sa zúčastnilo na

národnom projekte 13 knižníc – 1 krajská, 2 regionálne, 8 mestských a 2 obecné. Spolu tak získali 100 nových prístupových bodov k internetu.

K 31. decembru 2007 bolo v Trenčianskom samosprávnom kraji pripojených na internet 38 z 251 verejných knižníc: 1 krajská, 2 regionálne, 15 mestských, 6 obecných profesionalizovaných, 14 obecných neprofesionalizovaných. Z toho 33 knižníc umožňovalo prístup k internetu pre verejnosť na 157 PC. Cieľom každej verejnej knižnice je sprístupniť používateľom internetové služby (e-mailovú komunikáciu a vyhľadávanie informácií z celého sveta), informácie o knižnici na webových stránkach a informačné zdroje vo forme online katalógu (WWW OPAC). Ďalším cieľom je zefektívnenie práce knižníc a ich vzájomnej komunikácie.

Tak, ako sa uvádza v Návrhu stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013, „informatizácia spoločnosti je jedným z nevyhnutných predpokladov na dosiahnutie premeny Slovenska na dynamickú vedomostnú ekonomiku a vedomostnú spoločnosť“.² Nevyhnutnosťou je prechod k maximálnemu využívaniu informačných a komunikačných technológií. Konceptie, či stratégie na roky 2008 – 2013 v oblasti kultúry, či už v rámci TSK alebo v krajskej knižnici a v regionálnych knižniciach TSK, boli vypracované skôr, ako bol schválený Návrh stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013. Okrem predvídaných všetkých strategických úloh boli v nich už vopred zakomponované i úlohy týkajúce sa informatizácie knižníc, zabezpečovania informačných zdrojov (i elektronických), úlohy spojené s digitalizáciou regionálneho kultúrneho dedičstva, podpora vzdelávania knižničných pracovníkov, podpora celoživotného vzdelávania a zvyšovania informačnej gramotnosti používateľov. Cieľom každej verejnej knižnice je sprístupniť používateľom internetové služby, informácie o knižnici na webových stránkach a informačné zdroje formou online katalógu. Ďalším cieľom je prostredníctvom kompatibility knižničných informačných systémov zefektívnenie práce knižníc a ich vzájomnej komunikácie. Veľké možnosti pre knižnice poskytuje i Operačný program Informatizácia spoločnosti, na základe ktorého sa ponúka knižniciam šanca na poskytnutie podpory projektov informatizácie spoločnosti, ktoré budú podporované zo zdrojov ERDP.

Zostáva len na nás a na podpore našich zriaďovateľov, aby sme išli za svojím cieľom a nenechali sa odradiť prekážkami, čiže nepodliezali ich, ale s vidinou dosiahnutia cieľa ich s knihovníckym „my to zvládneme“ s ľahkosťou preskakovali.

Zoznam webových stránok verejných knižníc v Trenčianskom samosprávnom kraji:

www.vkmr.sk – Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne (RKK)

www.kniznicapb.sk – Považská knižnica v Považskej Bystrici (RK)

www.hnkpd.sk – Hornonitrianska knižnica v Prievidzi (RK)

<http://web.handlova.sk/web/mk> – Mestská knižnica Handlová

www.mestskakniznicabojnice.sk – Mestská knižnica Bojnice

Pozn.: Viacero knižníc má svoje stránky alebo údaje o knižnici vystavené na oficiálnych stránkach miest a obcí.

---

² Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 943 zo 7. novembra 2007 k návrhu Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013.

Projekt Verejný internet v knižniciach SR v Trnavskom samosprávnom kraji

Jana Brlířová, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Do národného projektu Ministerstva kultúry SR Informatizácia knižníc – Verejný internet v knižniciach SR je v Trnavskom samosprávnom kraji zapojených 10 verejných knižníc. Sú to: Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave, jediná okresná knižnica v okrese Trnava; dve obecné knižnice v okrese Galanta – Obecná knižnica Šoporňa a Miestne kultúrne stredisko-knižnica Trstice; v okrese Dunajská Streda Žitnoostrovská knižnica v Dunajskej Strede a Obecná knižnica Orechová Pôtoň; v okrese Hlohovec Mestské kultúrne centrum – Knižnica v Hlohovci; okres Piešťany – Mestská knižnica vo Vrbovom; v okrese Senica Záhorská knižnica v Senici; v okrese Skalica Mestská knižnica pri Základnej škole a Materskej škole Gbely a Centrum kultúry a športu v Holíči. Spolu je prístupných 72 verejných bodov.

Po polroku od realizácie projektu (inštalácie techniky v knižniciach) sme krátkym dotazníkom zisťovali jeho stav, teda využitie. Na dotazník neodpovedali všetky účastnícke knižnice, ale 7 dotazníkov stačí na rýchle zhodnotenie projektu.

Účastnícke knižnice hodnotia projekt takmer rovnako:

- verejný internet je veľký prínos pre knižnicu, jeho zavedenie sa stretlo zo strany obyvateľov s veľkou odozvou,
- návštevnosť, najmä obecných knižníc, sa zvýšila,
- najväčší záujem je zo strany študentov a žiakov základných škôl, ktorí internet využívajú na študijné účely a na zábavu,
- knižnice, či ich zriaďovatelia, vypracovali usmernenia na prácu s terminálmi a pravidlá pre používateľov verejného internetu, keďže títo nemusia byť registrovanými čitateľmi knižnice,
- spoločne kladne hodnotia technické vybavenie a servis, najmä promptnú reakciu servisného strediska v prípade nejakej poruchy,
- v dôsledku zabezpečenia prístupu verejnosti k prístupovým bodom sa v obecnej knižnici v Trsticiach zvýšil aj pracovný úväzok knihovníčky a rozsah výpožičného času na 40 hodín týždenne,
- ako mínus sa uvádza, že najmä v obecných knižniciach sa podstatne zvýšilo zaťaženie pracovníčok knižníc,
- všetci účastníci vyjadrili ľútosť nad tým, že sa projekt nerealizoval skôr, keď možnosti prístupu k internetu boli v obciach veľmi obmedzené a pripojenie domácnosti finančne náročné.

Jedným z cieľov projektu je znižovať nedostatočnú počítačovú gramotnosť. Verejné prístupové body internetu by mali slúžiť najmä tým, ktorí nemajú možnosť pripojiť sa na internet z rôznych dôvodov. Medzi nich patrí aj veľká skupina seniorov, ktorá sa chce vzdelávať aj v oblasti informačných technológií, ale nemá vytvorené technické podmienky. V Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave krátko po inštalácii techniky a technológií sme v rámci neformálneho vzdelávania pripravili školenie Vyhľadávanie na internete a Elektronická pošta, určené seniorom z Trnavy a okolia. Podmienkou účas-

ti na školení boli základné znalosti práce s počítačom. Školenie sa realizovalo v dvoch dvojhodinových blokoch. O školenie bol taký mimoriadny záujem, že sme nedokázali uspokojiť všetkých seniorov. Zúčastnilo sa ho celkom 16 seniorov. Zistili sme, že účastníci školenia sa všetci chceli naučiť „mailovať“ a „chatovať“, ale chýbali im základné zručnosti a znalosti práce s osobným počítačom. Toto zistenie sa stalo základom spolupráce s Jednotou dôchodcov Slovenska v Trnave, pre ktorú knižnica v tomto roku pripravila cyklus školení Základy práce s počítačom, Vyhľadávanie na internete a Elektronická komunikácia.

Budovanie internetu v Univerzitetnej knižnici UPJŠ v Košiciach

Ing. Iveta Krjaková, Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach

Áno, nájdú sa aj takí ľudia, ktorým slovo internet nič nehovorí, ale určite nie v knižnici. Naše priekopnícke začiatky siahajú 20 rokov dozadu a teraz sa už môžeme len pousmiať, aké „kvalitné“ linky nám niekedy postačovali k spokojnej rešeršnej práci.

Historicky prvé pokusy o vytvorenie akejsi siete 4 počítačov, ktorú nazvali Arpanet, sú z roku 1969 v USA. Roku 1972 k nej pripojili 50 výskumných a vojenských centier, v roku 1973 dokonca európske zahraničné uzly – Anglicko a Nórsko. Až v roku 1981 vznikla sieť amerických vysokých a stredných škôl – Bitnet a o desať rokov neskôr naša dobre známa CESNET (Czech Educational and Scientific Network) a SANET (Slovak Academic Network). Éra moderného internetu však začala rokom 1991, keď Švajčiar Tim Berners Lee predstavil nový spôsob výmeny informácií, tzv. WWW (World Wide Web), pôvodne určený na výmenu informácií medzi atómovými fyzikmi v švajčiarskom Berne.

Ale pozrime sa, ako sme začínali my – v Univerzitetnej knižnici Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach ... Koncom 80. rokov a začiatkom 90. rokov existovali v Košiciach len vnútromestské metalické linky počítačovej siete 2,4 Kbps – 9,6 Kbps. Táto počítačová sieť bola značne nespoľahlivá a mala nízku prenosovú rýchlosť, ktorá nepostačovala pre vzrastajúci počet používateľov. To boli hlavné dôvody postupného prechodu na optickú počítačovú sieť. V rokoch 1993 – 1994 boli uvedené do prevádzky siete prvé optické káblové trasy s hviezdicovou štruktúrou (s centrom hviezdy na Ústave výpočtovej techniky Technickej univerzity – ÚVT TU), roku 1995 prebiehala výstavba druhej časti hviezdicovej štruktúry (dvojhviezda) s centrom na Ústave výpočtovej techniky Univerzity P. J. Šafárika – ÚVT UPJŠ). Ďalší používatelia CANET sa pripájali ako doteraz, t. j. pevnými alebo komutovanými telefónnymi linkami do uzlov UPJŠ alebo TU (cez modemy s rýchlosťami 14,4 Kbps až 28,8 Kbps).

Prvým väčším projektom využívajúcim optickú sieť bol práve knižničný projekt KOLIN (KOšice Librarian Information Network), ktorý realizoval prepojenie knižníc UPJŠ v Košiciach a Prešove, TU Košice a ŠVK Košice, čím sme v našej knižnici získali v roku 1996 prvé optické prepojenie na Lekársku knižnicu a Prírodovednú a právnickú knižnicu. Prenosová rýchlosť siete sa zvýšila skoro neuveriteľne z pôvodných 19,2 Kbps na 10 Mbps. Pôvodnú vnútornú LAN sme skvalitňovali postupne na všetkých praco-

viskách prechodom od tenkého Ethernetu na štruktúrovanú kabeláž. V roku 1997 bola dokončená štruktúrovaná kabeláž v celej Univerzitnej knižnici, do siete bolo v tom čase celkovo zapojených 23 PC (na 5 pracoviskách) a 3 servery. Roku 1998 sme sprístupnili okrem OPAC-ov aj náš prvý knižničný webkatalóg (v systéme ALEPH 3.2_5). Roku 2000 už bolo zapojených 46 počítačov a 4 servery. Priamo úmerne pribúdaniu nových pracovísk (napr. Európske dokumentačné centrum, Knižnica na FVS, Študo- vňa v Rožňave) dochádzalo k rozširovaniu počítačovej siete a zapájaniu čoraz väčšieho počtu počítačov. Roku 2004 sme inštaláciou nových switchov dosiahli ďalšie zrýchlenie komunikácie LAN na 100 Mbps. Roku 2005 bolo v knižničnej sieti zapoje- ných už 71 PC (27 verejne dostupných používateľom) a 7 serverov. Po vzniku dvoch ďalších nových pracovísk (Prírodovedeckej knižnice a Filozofickej knižnice) v roku 2007 bolo v knižničnej sieti zapojených nielen 5 serverov, ale celkovo až 95 počíta- čov (z toho 47 verejných pre používateľov).

A už prišla éra wi-fi... Vďaka rozbehnutiu bezdrôtovej siete na UPJŠ a centrálnej auto- rizačnej podpore zo strany ClaKT UPJŠ, sme mohli aj my v Univerzitnej knižnici pomýšľať ísť týmto smerom a hneď v roku 2007 inštalovať 5 vlastných prístupových bodov, tzv. AP, čím sme umožnili našim používateľom pripojenie ich vlastných pre- nosných zariadení k univerzitnej bezdrôtovej sieti.

Nakoniec, sme len radi, že wi-fi už nie je sci-fi ani na Slovensku, ale predpovedať budúcnosť počítačových sietí si veru netrúfam...

Zo života nečlenských knižníc

Knižnica Bratislavskej medzinárodnej školy liberálnych štúdií

PhDr. Marcela Horváthová

Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií (Bratislava International School of Liberal Arts – BISLA) je nová súkromná vysoká škola so sídlom v Bratislave, na Grösslingovej ulici č. 153. Vznikla v roku 2006 a jej bakalárske štúdium je akreditované Ministerstvom školstva SR. Je prvou samostatnou súkromnou školou typu Liberal Arts College na Slovensku.

BISLA ponúka svojim študentom trojročné bakalárske štúdium politológie, pričom najmenej dve tretiny výučby sa uskutočňujú v anglickom jazyku. Okrem politológie je štúdium zame- rané aj na filozofiu, sociológiu, umenie a sociálnu antropológiu, takže študent získa vše- stranný prehľad v oblasti sociálnych a humanitných vied. V BISLA študenti nememorizujú, ale analyzujú, rozmyšľajú a diskutujú. Dôraz sa kladie aj na písomnú analýzu textov. Od štu- dentov sa vyžaduje hodnotiť fakty v kontexte rozličných vedných disciplín, s použitím diel autorov od Platóna počnúc po Rortyho, od Shakespeara po Kunderu. Maximálny počet štu- dentov v ročníku je 25. Každý študent absolvuje počas štúdia aj niekoľkotýždňovú prax v organizáciách štátnej a verejnej správy alebo v mimovládnych a súkromných inštitúciách a dostane možnosť podieľať sa na realizácii konkrétnych projektov v sfére občianskej spoloč-

nosti. Prednášky a semináre zabezpečujú v BISLA renomovaní predstavitelia spoločenských vied na Slovensku a zahraniční lektori.

Knižnica BISLA naštartovala svoju činnosť v apríli 2007, kedy sa zakúpil integrovaný knižničný systém CLAVIUS (moderný nástupca osvedčeného systému LANIUS, používaný v českých knižniciach) a začal sa spracúvať knižničný fond, „zdedený“ väčšinou z knižnice bratislavského Výberového vzdelávacieho spolku. Knižnica BISLA zakúpila tieto moduly knižnično-informačného systému: katalogizácia, www katalóg, výpožičný protokol, tlač čiarového kódu. Kým sa knižničný fond Výberového vzdelávacieho spolku spätne spracúval, zapožičala firma LANIUS z Tábora veľkoryso knižnici BISLA modul „zdieľaná katalogizácia“.

V súčasnosti eviduje knižnica BISLA do 1400 knižničných jednotiek kníh z oblasti sociálnych a humanitných vied. Ku knihám je voľný prístup, radené sú v rámci jednotlivých odborov vzostupne podľa signatúr. Najväčším počtom kníh sú zastúpené odbory: filozofia, dejiny, politické vedy, ale v knižnici sú zastúpené takmer všetky spoločenskovedné disciplíny: politická a kultúrna antropológia, biografie, psychológia, sociológia, náboženstvo, literárna veda, umenoveda, čiastočne aj vlastiveda, jazykoveda a samozrejme slovníky a encyklopédie, výberove tiež krásna literatúra. Čo do jazykovej skladby, prevláda literatúra v jazyku anglickom. Zo spôsobov dopĺňovania knižničného fondu prevláda kúpa. Pracovníci BISLA pri svojich zahraničných návštevách nakupujú veľmi kvalitnú odbornú literatúru (a nie starú) v zahraničných antikvariátoch. V poradí druhým spôsobom dopĺňovania knižničného fondu sú dary kníh, jednak z pozostalostí (staršie vydania), jednak priamo od autorov (najnovšie vydania). Forma medzinárodnej výmeny publikácií, resp. výmeny medzi slovenskými inštitúciami sa zatiaľ nevyužíva napriek tomu, že knižnica by mohla výmenným partnerom ponúknuť časopis Kritika & Kontext, ktorý BISLA vydáva v spolupráci s Inštitútom humanizmu.

Pokiaľ ide o periodickú literatúru, BISLA odoberá hlavne slovenské denníky vrátane Hospodárskych novín. Ku všetkým má aj elektronický prístup. Zo zahraničných novín odoberá The Guardian Weekly, taktiež aj s e- prístupom. Okrem toho dochádza do BISLA 10 titulov našich a zahraničných titulov periodík.

Z oblasti elektronických databáz využíva BISLA v prevažnej miere len tie, ktoré sú voľne prístupné alebo využíva trialy, ktoré ponúka každý zahraničný distribútor. Knižnica BISLA mala veľký záujem o využívanie databáz EBSCO, ku ktorým má konzorciálny prístup, platený Ministerstvom školstva SR, každá štátna vysoká škola na Slovensku. Z nepochopiteľných dôvodov sú z tohto prístupu súkromné vysoké školy na Slovensku vylúčené. Takéto sú vraj zmluvné podmienky zahraničného dodávateľa týchto databáz. Je celkom možné, že zahraničné súkromné vysoké školy sú bohaté inštitúcie, ktoré nemajú problém si prístup do ktorejkoľvek elektronickej databázy zakúpiť. Pre slovenské súkromné vysoké školy to však predstavuje problém závažný a celkom určite v dohľadnej dobe neriešiteľný. Problém má jednoduché pomenovanie – nedostatok finančných prostriedkov.

Nie je však dostatočne jasné, prečo poslucháči súkromných vysokých škôl nemajú mať prístup k niečomu, na čo prispievajú svojimi daniami aj ich rodičia. Ministerstvo kultúry SR je hádam ministerstvom pre všetkých občanov na Slovensku, aj pre tých, ktorí v súčasnosti navštevujú súkromnú vysokú školu. Knižnica BISLA sa snažila v tejto veci niečo urobiť, nemala však úspech.

V knižnici pracuje jedna pracovníčka, ktorá má kumulovanú funkčnú pracovnú náplň s inými administratívnymi prácami vysokej školy.

Knižnica BISLA je na samom začiatku svojej činnosti, tak, ako aj táto súkromná vysoká škola. Už teraz však predstavuje jej knižničný fond bohatý zdroj informácií z oblasti sociálnych a humanitných vied.

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC JUBILUJE

SAK na Bibliotéke

V prvom roku činnosti zaradila Slovenská asociácia knižníc do svojho pracovného plánu o. i. aj účasť na 1. ročníku medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka, organizátorom ktorého bola Incheba, a. s. Bolo to dôležité rozhodnutie z hľadiska propagácie a zviditeľnenia knižníc nielen v celoslovenskom meradle. Pred asociáciou tak stála nová – neznáma úloha. Neboli totiž skúsenosti, bližšie predstavy a organizátor v tejto oblasti tiež iba začínal. Spočiatku ani nebolo jasné, čo všetko si účasť na Bibliotéke bude v skutočnosti vyžadovať. Nik však neváhal – prevládol záujem a snaha predstaviť knižnice z inej stránky – edičnej, vydavateľskej.

Vstup na neznámu pôdu nebol jednoduchý. Menili sa podmienky vystavovania, časom výstavné priestory, formovala sa spolupráca s knižnicami, vydavateľmi i často sa striedajúcimi manažérmi veľtrhu a ich pokynmi po organizačnej i technickej stránke (rozsahy výstavných dní a hodín, možnosti inštalácie a likvidácie expozícií, bezplatné vstupy i vstupy s úhradou, parkovanie a pod.), ktoré spôsobovali aj asociácii problémy. Jednoducho, vždy bolo čo riešiť a netýkalo sa to iba bezprostredne výstavných dní, ale celého obdobia príprav Bibliotéky – už od podania prihlášky na veľtrh. Navyše dovtedy muselo byť jasné, či knižnice majú záujem o účasť na Bibliotéke (či bude dost' publikácií na výstavu, propagačných materiálov alebo ponúk na sprievodné podujatia) a aká bude veľkosť stánku, ktorá závisela od finančných možností SAK (finančné otázky, príspevky z grantov a pod. boli súčasťou iných materiálov o SAK, preto se im nevenujem).

Tieto prvé i následné kroky až po realizáciu a ukončenie výstavy mala na starosti komisia pre Bibliotéku Odbornej skupiny SAK pre propagáciu a edičnú činnosť. Jej členovia sa počas rokov rôzne menili podľa záujmu a možností bratislavských knižníc. Pri prvom scenári expozície v roku 1993 stáli dve knižnice – Univerzitná knižnica v Bratislave (Kamila Fircáková) a Ústredná knižnica SAV (Ľudmila Čelková) v úzkej spolupráci so Správnou radou SAK, najmä jej predsedom Jánom Kurákom. V nasledujúcich rokoch sa okrem Ústrednej knižnice SAV (Ľ. Čelková) stretávame v komisii s pomocou nových pracovníkov Univerzitnej knižnice (Katarína Schlenkerová, Zlatica Pytlová, Júlia Dvorská), Centra vedecko-technických informácií (CVTI) SR (Dagmar Vrablicová, Mária Mlynáriková, V. Danišová), Mestskej knižnice v Bratislave (Eva Kořínková), Slovenskej lekárskej knižnice (Bela Stalmašeková), Slovenskej pedagogickej knižnice (Dagmar Vrablicová, Rozália Cenigová), Knižnice Ružinov (Peter Kuzma), ktorá sa v niektorých prípadoch týkala roku – dvoch, inokedy išlo o dlhšie obdobie spolupráce.

Roky uplynuli a pomaly sme aj zabudli na pôvodné priekopnícke nadšenie i všetko to, čo sa urobilo. Preto si pripomeňme, ako práve pred 15 rokmi „vstúpili“ knižnice medzi vydavateľov.

Prvý ročník medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka '93 (12. – 16. 11. 1993; vtedy trval veľtrh päť dní, od piatku do utorka) sa uskutočnil v bratislavskom Dome

umenia a vystavovalo na ňom 13 knižníc (z toho 12 členských: 7 vedeckých, 1 akademická, 4 verejné a 1 nečlenská: Knižnica pre mládež mesta Košice), ktoré predstavili 60 titulov z rokov 1992 – 1993. Z archívnych materiálov vyplynulo, že sa predávalo 8 titulov vo viacerých exemplároch, 4 inštitúcie a 5 súkromných osôb si objednalo 27 exemplárov vydaní z produkcie knižníc. Vystavené publikácie dopĺňal súbor farebných fotografií z vedeckých knižníc, materiály o službách niektorých knižníc a propagčné materiály SAK (prvý zoznam členských knižníc, trojjazyčná brožúra *Slovenská asociácia knižníc* a príloha denníka *Republika* z 13. 11. 1993 s názvom *Knižnice na prahu nového veku*). Asociácia sa pripojila k výzve organizátora a pripravila hneď v prvom roku aj sprievodné podujatie. Vzhľadom na priestorové problémy v Dome umenia našla SAK priestor v neďalekej Univerzitetnej knižnici, kde pripravila v pracovné dni pre knihovníkov Ukážky priestorových systémov a databáz, ktoré zabezpečila Univerzitná knižnica, Ústredná knižnica Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Slovenská poľnohospodárska knižnica, Ústredná knižnica SAV a Okresná knižnica Topoľčany.

Správa o účasti knižníc na veľtrhu konštatovala, že záujem o expozíciu bol nielen zo strany knihovníkov, ale aj širokej verejnosti. Upozornila, že „príprave výstavy treba dlhodobo venovať pozornosť, premyslieť sériu prehľadných informačných materiálov o knižniciach, nemalo by chýbať logo SAK, záložky a drobné propagačné materiály, ktorými iné stánky oplývali.“ Účasť SAK prijali pozitívne aj ďalší vystavovatelia, ktorí sa snažili nadviazať užšiu a perspektívnu spoluprácu. Na základe týchto priaznivých signálov sa rozhodla Správna rada SAK pokračovať v účasti na veľtrhu v nasledujúcich rokoch.

Druhý ročník *Bibliotéky '94* sa opäť uskutočnil v Dome umenia (11. – 15. 11. 1994). tentoraz bol spoluvystavovateľom Spolok slovenských knihovníkov. Vystavovalo 21 knižníc (7 vedeckých, 2 akademické, 12 verejných) a predstavilo 65 titulov (nevystavené z r. 1993 a nové z r. 1994 – táto zásada sa potom dodržiavala aj v nasledujúcich rokoch). Vzhľadom na charakter SAK ako neziskovej organizácie sa už nemohlo priamo predávať, ale na vybrané tituly sa preberali objednávky, ktoré potom už vybavovali samotné knižnice (najväčší záujem bol o publikácie Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach a CVTI SR). Pri príležitosti veľtrhu vyšlo mimoriadne číslo *Bulletinu SAK*, v ktorom sa predstavili niektoré vedecké, akademické a verejné knižnice. Autori sa na stránkach *bulletinu* „snažili presvedčiť aj nepresvedčených, že naše knižnice nie sú zbytočným prepychom, ale majú aj v budúcnosti svoje nezastupiteľné miesto v spoločnosti ako jeden z článkov nevyhnutných pre rast vzdelania, tvorivosti aj morálnej vyspelosti národa“. V rámci sprievodných podujatí pripravila SAK celoštátnu konferenciu *Slovenské knihovníctvo v čase spoločenských premien* a do roku 2000 v priestoroch Univerzitetnej knižnice (14. 11. 1994).

Priestory v Dome umenia sa po dvoch rokoch ukázali ako nevyhovujúce pre vystavovateľov aj návštevníkov. Preto organizátor presunul tretí ročník *Bibliotéky '95* (9. – 11. 11. 1995) do priestorov Incheby, a.s. v bratislavskej Petržalke, kde sa veľtrh udomácnil. SAK vystavovala opäť sama (za spoluúčasť sa muselo zvlášť platiť) a v jej stánku prezentovalo svoju produkciu 15 knižníc (8 vedeckých, 2 akademické, 4 verejné a 1 špeciálna), ktoré spolu vystavili 46 titulov. Záujemcovia si mohli objednať z ponuky ŠVK Košice, CVTI SR, Univerzitetnej knižnice a Mestskej knižnice v Bratislave.

Vydavateľskú produkciu v stánku dopĺňalo netradičné podujatie – prezentácia niektorých knižníc ako moderných inštitúcií, využívajúcich počítačovú techniku na sprístupnenie informácií – pracovníci CVTI SR prezentovali bázy dát na CD ROM a nitrianska Slovenská poľnohospodárska knižnica Citačný index pre poľnohospodárov. Novinkou bol aj elektronický Sprievodca po slovenských knižniciach firmy EL&T, ktorý bol na jednej strane priekopníckou prácou, hoci poznačenou nevyváženosťou textov jednotlivých knižníc, kvalitou i rozsahom a na druhej strane mali k nemu „neknihovníci“ výhrady, lebo vo vydavateľskom prostredí neinformoval o fondoch a vydaniach knižníc. Tretí ročník bol náročnejší ako predošlé, lebo sa uskutočnil spolu s uvádzacím veľtrhom Intermédia, čo zvýšilo o. i. aj počet odborných návštevníkov v stánku, ktorí sa bližšie zaujímali o poslanie a úlohy asociácie. Podľa hodnotiacej správy o účasti knižníc na Bibliotéke sa ukázalo, že „propagácii knižníc, ich služieb a činnosti čosi chýba. Možno by nezaškodilo, keby sa knižnice pozreli na seba očami tých druhých – neknihovníkov, širšej verejnosti či odborníkov príbuzných profesií“.

Na štvrtom ročníku Bibliotéka '96 (7. – 10. 11. 1996) vystavovalo 21 knižníc (8 vedeckých, 4 akademické, 9 verejných knižníc), ktoré prezentovali 76 svojich vydaní. Po prvýkrát mala asociácia na výstave vlastné logo, ktoré sa odvtedy stalo súčasťou expozícií nasledujúcich ročníkov. Niektoré knižnice darovali pre návštevníkov niektoré svoje staršie, ale stále užitočné publikácie a materiály, ako Kto je kto v slovenskom knihovníctve, Adresár ľudových knižníc v Bratislave, Adresár odborných knižníc na Slovensku..., pohľadnice a záložky z Nadácie Evy Frickej. S objednávkami na vystavené tituly a ich preberaním v stánku sa postupne prestalo a záujemcovia sa priamo obracali na knižnice.

V kongresových priestoroch Incheby zorganizovala asociácia dve podujatia – seminár Informačná výchova na základných, stredných a vysokých školách a Valné zhromaždenie SAK. Mestská knižnica v Bratislave zorganizovala v spolupráci so Slovkoncertom literárno-hudobné pásmo z tvorby Vincenta Šikulu pod názvom Z domu na kopci. „Úspešnosť na Bibliotéke môže zaručiť len kolektívna práca knižníc a vnútorné presvedčenie, že Bibliotéka je miesto kam knižnice patria. Bez toho sa akékoľvek možnosti, ktoré ponúka SAK, Incheba, vydavatelja, minú cieľa.“

Na piatom veľtrhu Bibliotéka '97 (6. – 9. 11. 1997) sa v stánku SAK prezentovalo 22 knižníc (7 vedeckých, 5 akademických, 10 verejných). Spolu vystavili 44 titulov. Vzhľadom na finančné možnosti SAK bol k dispozícii len malý stánok (6 m²) bez príručného skladového priestoru. V rámci sprievodného programu pripravila SAK dve podujatia – seminár Priestorové zabezpečenie knižníc a Valné zhromaždenie SAK, na ktorom dve vydavateľstvá (Sofa a Stimul) odovzdali knižné dary pre členské knižnice. Priamo v stánku bol jeden prezentačný deň – Deň Slovenskej pedagogickej knižnice, ktorý sa venoval problematike školských knižníc a konzultáciám ku konkrétnym otázkam týchto knižníc.

Po úspešnej prezentácii Slovenskej pedagogickej knižnice sa podobné podujatie pripravilo aj v rámci šiesteho ročníka Bibliotéky '98 (12. – 15. 11. 1998). Svoju produkciu vystavilo 23 knižníc (5 vedeckých, 3 akademické, 15 verejných). Súbor tvorilo 67 expozícií. Jeden prezentačný deň patril CVTI SR pri príležitosti 60. výročia inštitúcie a druhý opäť Slovenskej pedagogickej knižnici, aby mohla pokračovať v pracovnom dialógu s knihovníkmi školských knižníc. Sprievodným podujatím bolo Valné zhromaždenie SAK.

Na siedmom ročníku Bibliotéky '99 (11. – 14. 11. 1999) vystavilo svoje materiály 28 knižníc (7 vedeckých, 4 akademické, 17 verejných). Kolekcia obsahovala 77 rozmanitých titulov, aj veľa drobných tlačí z viacerých knižníc – záložky, letáky, exlibrisy. Pre záujemcov z knižníc (aj nečlenských) bol k dispozícii knižný dar troch vydavateľov (príjem potvrdilo 68 knižníc). V tomto roku sa podarilo pripraviť aj bohatý sprievodný program – podujatie k 80. výročiu vzniku Univerzitnej knižnice v Bratislave s prezentáciou novinky Univerzitná knižnica v Bratislave 1919 – 1999 : osemdesiat rokov v službách vedy a poznania, ďalej diskusiu s používateľmi na tému Knižnice a veda (knižnično-informačné služby očami vedcov) a prezentáciu prvého zväzku publikácie Katalóg slovacikálnych tlačí Univerzitnej knižnice v Bratislave do roku 1918. Novinkou bola špeciálna výstava vo vstupných priestoroch veľtrhu Od slova ku knihe, ktorá prezentovala fondy Univerzitnej knižnice.

Na ôsmom ročníku Bibliotéka 2000 (9. – 12. 11. 2000) vystavovalo 24 knižníc (8 vedeckých, 3 akademické, 13 verejných), ktoré predstavili 85 titulov. V stánku sa zároveň odovzdával knižný dar Nadácie otvorenej spoločnosti (6 titulov) členským i nečlenským knižniciam. Sprievodný program tvorilo Valné zhromaždenie SAK a seminár Význam knižníc pre vzdelávanie v 21. storočí.

Deviateho ročníka Bibliotéka 2001 (8. – 11. 11. 2001) sa zúčastnilo 31 vystavujúcich knižníc (8 vedeckých, 3 akademické, 20 verejných), ktoré prezentovali zo svojej produkcie 90 titulov. Stánok sa mohol pochváliť aj netradičnou výzdobou – *karikatúrami z knihovníckeho života* (Knižnica Ružinov), ktorá doslova lákala okoloidúcich. Okrem bohatej expozície mali knižnice k dispozícii aj *knižný dar* z Univerzitnej knižnice (5 titulov) a priamo na Bibliotéke získala Slovenská pedagogická knižnica *kolekciu učebníc* od neznámeho darcu. SAK zorganizovala dve sprievodné podujatia – besedu s riadiacimi pracovníkmi k aktuálnym otázkam súčasnosti pod názvom *Ako ďalej?* (presun kompetencií po reforme verejnej správy) a literárno-súťažné pásmo *O čom rozprávajú slová*, spojené s prezentáciou knižnej novinky spisovateľky K. Rybárovej *Astík a Obík*.

Na jubilejný 10. ročník Bibliotéky 2002 (7. – 11. 11. 2002) sa aj asociácia pripravila zvlášť starostlivo. Tridsať knižníc (7 vedeckých, 2 akademické, 21 verejných) vystavilo 97 titulov. Nástenky s *fotodokumentáciou z verejných čítaní*, ktorú požičala firma Coca-Cola, sa sprístupnili v stánku. SAK zorganizovala tri sprievodné podujatia:

- výmena skúseností knižníc zCola pod názvom *V čítaní je poznanie*. Sedem knižníc sa podelilo sa svojimi poznatkami z tohto celoslovenského projektu s ostatnými prítomnými a poďakovali sa za knižné dary firme Coca-Cola. SAK zároveň vyhlásila víťaza súťaže o najvýstižnejšiu propagáciu verejných čítaní, ktorým sa stala Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave a získala finančnú odmenu;
- slovensko-nemecký seminár na tému *Knižničné siete a súborné katalógy* v spolupráci s Goetheho inštitútom;
- beseda so spisovateľom Antonom Rákayom, spojená s prezentáciou jeho najnovšej knihy *Polčas rozpadu* (Knižnica Ružinov).

Pre záujemcov bol k dispozícii *knižný dar* Univerzitnej knižnice (7 titulov). SAK získala darom 3 publikácie a CD ROM z Národnej knižnice ČR v Prahe.

Na jedenástom ročníku Bibliotéky 2003 (13. – 15. 11. 2003) sa zúčastnilo 24 vysta-

vujúcich knižníc (6 vedeckých, 1 špeciálna, 17 verejných). Spolu vystavili 53 titulov a 3 CD. Stánok spestrovali *karikatúry s knižnično-informačnou tematikou* (Knižnica Ružinov) a nástenka s *fotodokumentáciou* Petra Kuzmu zo sprievodných podujatí SAK na Bibliotéke v rokoch 2001 a 2002. Na odporúčanie Správnej rady SAK sa nepripravili žiadne podujatia „v záujme netrieštenia síl pred kongresom“. Pre rôzne typy knižníc bol pripravený *knižný dar* z nadácie otvorenej spoločnosti (8 titulov).

Dvanásť ročník Bibliotéky 2004 (20. – 24. 10. 2004) zaznamenal niektoré zmeny (posun termínu, predĺženie o jeden deň, nová kombinácia súbežných výstav, zrušenie bezplatného vstupu – okrem kolektívov tried so zoznamom žiakov a detí do 15 rokov), s ktorými si musela SAK poradiť. Veľtrhu sa zúčastnilo 21 knižníc (6 vedeckých, 2 akademické, 13 verejných), ktoré vystavili spolu 60 titulov zo svojej produkcie. V rámci sprievodného programu pripravila SAK dve podujatia:

- *Hodinu hlasného čítania* pre žiakov základných škôl (Slovenská pedagogická knižnica s občianskym združením Orava pre demokraciu vo vzdelávaní);
- literárne pásmo z tvorby regionálnych autorov *Slovom i písmom spod Považského hradu*, spojené s výstavkou regionálnych publikácií (pripravila Považská knižnica v Považskej Bystrici).

Na trinástom ročníku Bibliotéky 2005 (10. – 13. 11. 2005) prezentovalo 28 knižníc (7 vedeckých, 1 akademická, 17 verejných) 82 titulov publikácií a 4 CD ROM. V sprievodnom programe vytvorila SAK ucelený blok knižníc, t. j. jeden deň sa uskutočnili všetky tri podujatia:

- čitateľská súťaž *Čítame s Osmijankom, pridáš sa aj ty?* (Nadácia Osmijanko a Mestská knižnica Piešťany);
- beseda žiakov so spisovateľmi a ilustrátormi pod názvom *Autori Malokarpatského regiónu* (Malokarpatská knižnica v Pezinku);
- prezentácia tvorby štyroch literárnych klubov pod názvom *Literárne kluby Trenčianskeho kraja* (Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne).

Trinástim ročníkom medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka 2005 sa zavŕšila účasť SAK na tomto podujatí. Od štrnásteho ročníka v roku 2006 sa asociácia prestala zapájať do veľtržných aktivít. V správe o činnosti SAK za volebné obdobie 2003 – 2006 sa o veľtrhu konštatovalo: „Tento rok sme sa neprihlásili, keďže sme nadobudli dojem, že vynaložené finančné prostriedky sú pomerne dosť vysoké, neprimerané výsledku a námahe kolegov, ktorí podujatie pripravovali a zabezpečovali služby. Takže hlavným dôvodom prehodnotenia účasti asociácie boli organizačné a technické problémy pri zabezpečovaní prípravy stánku a služieb. Uvidíme, či sa novozvolená správna rada stotožní s týmto názorom“ (Piešťany 24.10.2006).

V jubilejnom roku SAK si teda pripomíname aj dni pred 15 rokmi, keď knižnice „vstúpili“ medzi vydavateľov na veľtrhu po prvý raz. Vynára sa otázka: urobili sme dosť, alebo málo? Pozrime sa na niekoľko čísel a údajov za 13 rokov účasti SAK na veľtrhu.

Účasť

Priemerne ročne vystavovalo 23 knižníc (od najnižšieho počtu v roku 1993 – 13 po najvyšší v r. 2001 – 31). Spolu sa veľtrhov zúčastnilo 301 vystavovateľov – knižníc (vedecké, akademické, verejné, ojedinele špeciálne) a spočiatku i nečlenské knižnice.

Vystavené exponáty

Expozíciu tvorili:

- a) *materiály SAK* (od jednoduchého zoznamu prvých členských knižníc, trojjazyčnej brožúry o poslaní, úlohách a stanovách asociácie v r. 1993 po takmer pravidelné vydávanie *Adresára členských knižníc SAK*, záložky o SAK, viacjazyčné informačné letáky o SAK a ukážky najnovších čísel *Bulletinu SAK* – v r. 1994 vyšlo mimoriadne číslo o knižniciach na Slovensku, určené pre širokú verejnosť). Kolekciu príležitostne dopĺňali neskôr i materiály pripravené k Týždňu slovenských knižníc – Verejné knižnice na Slovensku, či ku konferencii – preklad zahraničného textu o licenciách;
- b) *vydania knižníc*, ktoré spolu predstavili návštevníkom veľtrhu 902 titulov rozmanitých typov publikácií a 7 CD ROM. Najnižší počet vystavených publikácií bol v r. 1997 a najvyšší v r. 2002 (97); ročne sa v priemere vystavilo 71 titulov. Čo všetko knižnice vystavovali? Rôzne bibliografie (retrospektívne, tematické, personálne, výberové), ročenky, súpisy publikačnej činnosti, zoznamy periodík (dochádzajúcich domácich, zahraničných, odborových...), slovníky regionálnych osobností, kalendáre výročí, sprievodcovia knižníc, literárne zborníky, dejiny a jubileá knižníc, metodické pomôcky, príručky, zborníky z knihovníckych podujatí, knihovnícke časopisy, bulletiny, adresáre knižníc resp. sietí, katalógy k výstavkám a pod.;
- c) *propagačné materiály*, letáky, záložky o knižniciach, náučné skladačky (Dolný Kubín), fotodokumentácie, knihovnícke karikatúry (Knižnica Ružinov), exhibrisy (Hlohovec).

Najúspešnejšími titulmi za uplynulé roky na Bibliotéke boli *adresáre* a *zoznamy periodík*.

Sprievodné programy

SAK pripravovala každoročne (okrem roku 2003) sprievodné podujatia, ktorých bolo spolu 28 (z toho 3 prezentačné dni priamo v stánku), t.j. priemerne ročne 2,1. Najvyšší počet sa realizoval v roku 1999 – štyri (jubileum Univerzitnej knižnice v Bratislave). Charakter podujatí sa postupne menil od „čisto“ knihovníckych tém a problémov (aj v súlade s požiadavkami organizátora veľtrhov) na programy pre širokú verejnosť (pre deti a dospelých), ktoré mali výborné ohlasy. V tejto súvislosti treba spomenúť, že práve za sprievodné podujatie *Slovom a písmom spod Považského hradu* na Bibliotéke 2004 získala v tajnom hlasovaní na Správnej rade SAK *Cenu SAKAČIK* (sošku, diplom a šek) Považská knižnica, ktorá ako prvá mimobratislavská knižnica úspešne „zabodovala“ na tomto podujatí.

Služby

Počas veľtrhu si vystavovateľ musel v stánku zabezpečiť služby. Nešlo však len o pasívne „stráženie“, ale viac o aktívne konzultácie, ktoré si vyžadovali trepezlivosť, rozhladenosť, ústretovosť a výdrž, lebo nie vždy boli vhodné podmienky v stánku, či pre vystavovateľov celkove, alebo sa menili. Okrem toho služby SAK evidovali a odovzdávali knižné dary, sprostredkúvali stretnutia knihovníkov, vydavateľov..., sústreďovali pripomienky a námety návštevníkov. Vzhľadom na skutočnosť, že veľtrh vždy zahŕňal víkendové dni, boli ťažkosti práve s obsadzovaním týchto dní a museli sa pripraviť operatívne náhrady. Tí, ktorí služby absolvovali v plnom rozsahu úloh,

vedia, že boli náročné a najmä v čase „návalov“ i vyčerpávajúce. Preto im patrí vďaka (predovšetkým pracovníkom CVTI SR, Mestskej knižnice v Bratislave, Knižnice Nové Mesto, Knižnice Ružinov, Slovenskej lekárskej knižnice, Slovenskej pedagogickej knižnice, Univerzitnej knižnice, Ústrednej knižnice FFUK, Ústrednej knižnice SAV), a rovnako aj členom komisie pre Bibliotéku, ktorí v rokoch 1993-2005 podujatie organizovali. Okrem toho treba oceniť ústretovosť aj riaditeľov uvedených knižníc, ktorí pomohli nielen uvoľňovaním pracovníkov, ale niekedy aj materiálnou a technickou podporou, vrátane dopravy. Rokmi sa však akosi počiatkové „nadšenie za Bibliotéku“ strácalo... až ustalo, objavilo sa veľa dôležitejších, aktuálnejších, nevyhnutnejších úloh, služobných ciest pred a počas veľtrhu a pod. Služby sa zabezpečovali čoraz ťažšie, prísľuby boli neurčité a väčšina oslovených knižníc začala mať pocit, že stále sú to iba tí istí pracovníci, tie isté knižnice, využíva sa iba ich auto, papier... Postupne sa to „nabaľovalo“ až do roku 2006.

Bibliotéka pokračuje zatiaľ bez knižníc ako vystavovateľov. Mnohí knihovníci ju však naďalej navštevujú a usilujú sa „vyťažiť“ pre knižnice aj z tých nevelkých výhod, čo ponúka. Bibliotéka bola a zostala miestom kontaktu pre tých, ktorí stoja pri zrode knihy a na jej ceste za čitateľom.

PhDr. Ľudmila Čelková, Ústredná knižnica SAV v Bratislave

INFORMÁCIE

O čom rokovala Správna rada SAK

V roku 2008 sa Správna rada stretla už na dvoch zasadnutiach. Prvé sa konalo 29. januára 2008 v Bratislave.

Hlavnými bodmi rokovania bolo odsúhlasenie definitívneho návrhu plánu práce a rozpočtu na rok 2008 a príprava valného zhromaždenia. V tejto súvislosti správna rada prizvala na rokovanie riaditeľku neziskovej organizácie OSMIJANKO Miroslavu Biznárovú a požiadala o zhodnotenie doterajšieho priebehu projektu Čítame s Osmijankom, pridaj sa aj Ty!“ tak, aby Správna rada mala dostatok informácií a mohla valnému zhromaždeniu navrhnúť najvhodnejší spôsob participácie na projekte.

Ďalším bodom rokovania bola Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013. Milan Rakús informoval, že Slovenská národná knižnica pripravuje návrh „Akčného plánu realizácie Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 až 2013“, ktorý bude predložený na rokovanie Ústrednej knižničnej rade. V súvislosti so Stratégiou správna rada vyslovila znepokojenie nad nedostatočným finančným zabezpečením grantového programu Ministerstva kultúry SR pre knižnice v roku 2008, keď namiesto predpokladaných a v Stratégii uvedených 35 000 Sk bola spolu pre oba grantové programy pridelená suma 13 000 Sk.

Ďalšie rokovanie sa uskutočnilo 26. februára v Mestskej knižnici v Piešťanoch. Toto rokovanie bolo bezprostredne pred valným zhromaždením, preto sa Správna rada venovala najmä organizačnému zabezpečeniu valného zhromaždenia. Nemenej dôležitou úlohou Správnej rady bolo rozhodnutie o udelení SAKÁČIK-a 2007 a výber podujatí, ktoré budú podporené v rámci programu Partnerstvo alebo spojme svoje sily – podrobnejšie pozri správu o činnosti SAK z valného zhromaždenia.

V rámci rôzneho sa Správna rada, okrem iného, zaoberala listom o zaraďovaní vedúcich zamestnancov do platových tried a schválila nového člena – Knižnicu Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote.

-dr-

SAKAČIK 2007

Slovenská asociácia knižníc vyhodnotila 4. ročník súťaže o cenu Slovenskej Asociácie knižníc za Aktívny ČIn Knižnice „SAKAČIK 2007“.

Cieľom súťaže je dosahovať výrazné pozitívne zmeny v knižnično-informačnej činnosti knižníc, zaktivizovať všetkých knihovníkov na dosahovanie novej kvality v ich činnosti, zmobilizovať ich profesionálne, občianske, ľudské kvality a vedomie. Správna rada túto súťaž vyhlásila pre členské knižnice Slovenskej asociácie knižníc

v snahe podnietiť aktivitu a rozvoj knižníc, povzbudiť osobnú iniciatívu zamestnancov knižníc i zriaďovateľov knižníc.

Správna rada na cenu „SAKAČIK 2007“ dostala 6 návrhov pre 4 knižnice. Správna rada sa rozhodla cenu „SAKAČIK 2007“ udeliť Oravskej knižnici Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne za realizáciu projektu Spoločný slovensko-poľský knižničný rok.

Víťazná knižnica dostala diplom, sovičku SAKAČIK-a (originál zhotovený cielene pre tento účel), finančnú odmenu vo výške 20 000 Sk, určenú účelovo na nákup knižničného fondu. Víťaznej knižnici srdečne blahoželáme.

PhDr. Daniela Gondová, predsedníčka SAK

Pozn.: O projekte Spoločný slovensko-poľský rok pozri článok Milana Gondu Očakávaný – s problémami – úspešný! v Bulletinu SAK, 2007, roč. 15, č. 2, s. 35-36.

Vranovská knižnica oslavovala 85-ročné jubileum

Výročie knižnice sa občas prirovnáva k životnému jubileu, ale s výročím našej knižnice to bolo trochu iné. Nemali sme totiž platný rodný list, rodičov ani tradíciu osláv, na ktorú by sme s radosťou nadviazali. Preto sme dlhé roky nevedeli, koľko rokov tu sme a ku koľkoročnej existencii by sme sa mali hlásiť. V deväťdesiatych rokoch sa vo Vranove zdvihla vlna osláv a jedna inštitúcia predbiehala svojou existenciou druhú. V roku 2002 sme sa rozhodli oslavovať aj my, bolo to vo chvíli, keď sme začali patriť novému zriaďovateľovi a chceli sme dať najavo, že tu nie sme odvčera. Východiskom nám v tej chvíli boli práve vydané a kvalitne spracované Dejiny Vranova. Historik nášho mesta Doc. Imrich Michnovič v Dejinách zachytil aj históriu knižnice na území Vranova a podľa jeho bádání a dokumentov by mala vranovská knižnica dnes už viac ako sto rokov. Už v roku 1890 mala totiž vtedajšia verejná knižnica vo Vranove knižničný fond, ktorý predstavoval 987 zväzkov kníh (540 titulov), existovala čítareň a predmetový katalóg. Za výpožičku sa platilo 10 filérov. Koncom roku 1921 zaniká činnosť Vranovského kasína (knižnice a čítárne) a čítacieho spolku.

Opreli sme sa teda o knižničný zákon č. 430 z roku 1919 a za rok vzniku sme priznali až rok 1922, keď knižnica vznikla pričinením Matice slovenskej. „Knižnica táto pozostáva z 358 zväzkov a bude podľa finančnej schopnosti postupom času vhodne dopĺňovaná...“, uviedla vtedajšia tlač. Táto vranovská knižnica bola základom, z ktorého vyrástla dnešná knižnica vo Vranove. Prvým výročím, ktoré sme v knižnici začali naozaj oslavovať, bola na základe spracovanej histórie osemdesiatka. V tom čase sme v zborníku Slovenskej asociácie knižníc publikovali dejiny našej knižnice a pri príležitosti 85-ky sa nám podarilo vydať naše dejiny a súčasnosť v útľom zborníčku. Z dejín je jasné, že knižnica počas svojej existencie menila názvy aj zriaďovateľov, menili sa knihovníci aj riaditeľky, ale to podstatné – láska ku knihám – tu bolo stále.

Od osláv osemdesiatky prešlo päť krátkych rokov a my sme si sľúbili, že nijaké pripomínanie veku a histórie robiť nebudeme. Skutočnosť však bola iná. Od začiatku roka totiž vznikali podujatia k našej osemdesiatpäťke. Od januára do novembra, počas Týždňa slovenských knižníc, keď nočný Vranov roztancovali rozprávkové

postavičky s lampiónmi v rukách a skandovali NECH ŽIJE KNIŽNICA!, aj počas horúceho leta denne pukala knižnica vo švíkoch vďaka skvelým podujatiam. Naše akcie smerovali od čítania k internetu a od internetu ku knihám, striedali sa u nás spisovatelia, tešili sa čitatelia. Na vrchol sme siahli v novembri a bolo už len básnickou otázkou, či naozaj neurobiť nádherný záver tohto celoročného maratónu. Prečo by sme sa nemali stretnúť pri narodeninovej torte a nedať bodku za nádherným rokom? Stretli sa knihovníci aj spisovatelia, priatelia knižnice aj jej čitatelia. Pozvanie prijali aj tí, ktorí v knižnici pracovali dlhé roky, aby spomínali na všetky krásne podujatia, ktoré vďaka knihe a čítaniu v našej knižnici zažili. Veľmi sme sa tešili zástupcom SAK aj SSK, ktorí nás pri príležitosti výročia pozdravili.

Nechýbali gratulácie, krásne kytice ani slzy dojatia. Všetko, čo k príjemnému stretnutiu patrí, sa v to novembrové popoludnie v Hornozemplínskej knižnici vo Vranove nad Topľou stretlo. Prišli aj zástupcovia Matice slovenskej, ktorej zásluhou knižnica v roku 1922 vo Vranove vznikla. Za udržiavanie bohatého národného dedičstva dostala knižnica z rúk PhDr. Stanislava Bajanička Cenu Matice slovenskej.

Súčasťou slávnosti bolo ocenenie najaktívnejších obecných knižníc vranovského regiónu. Dôvod oceňovania bol jednoduchý. Životaschopnosť obecných knižníc je v posledných rokoch náročná a ich osud je v rukách obecnej samosprávy. Financovanie obecných knižníc sa niekedy dostáva na posledné priečky finančných rozpočtov. Aj napriek tomu však existujú obce, kde ústretový starosta a ochota i obetavosť knihovníka udržiavajú a rozvíjajú kultúru ducha i čitateľské návyky obyvateľov a organizujú zaujímavé podujatia.

Najaktívnejšie obecné knižnice vyhodnotila v rámci metodického činnosti metodička knižnice Ing. Eva Čabalová a navrhla na ocenenie päť obecných knižníc. Vychádzala pri tom zo štatistických výsledkov, ktoré sú spracované na základe formulárov Ročný výkaz o knižnici za roky 2001-2006 KULT (MK SSR) 10-01, KEŠKULT, z Rozborov o činnosti Hornozemplínskej knižnice vo Vranove nad Topľou za roky 2001-2006. Štatistické údaje spracovala vo zvláštnom čísle knihovníckeho spravodaja. Jeho súčasťou sú celoslovenské metodické usmernenia verejných knižníc, porovnania a prepočty, ktoré poukazujú na stav knižníc, úroveň poskytovaných knižnično-informačných služieb v regióne Vranova nad Topľou a prehľad publikačnej činnosti obecných knižníc regiónu. Ocenenia si odniesli štyri obecné knižnice (v Kladzanoch, Benkovciach, Soli, Dlhom Klčove) a Mestská knižnica v Hanušovciach.

Pohľad na účastníkov večerného podujatia osláv s názvom Vranovský Literát

Oceneným obciam sme úprimne blahoželali a ich knižniciam priali do ďalších rokov veľa čitateľov, dostatok finančných prostriedkov na nákup kníh aj počítačov, dostatok pozornosti, adekvátne priestory, aby boli tak ako doposiaľ aj naďalej príjemnými miestami stretnutí, miestami vzdelania aj poznania.

Neskoré popoludnie už patrilo stretnutiu, ktoré nieslo názov Prečo píšeš? Prečo čítaš?

Podujatie finančne podporilo Ministerstvo kultúry SR a nad témou čítania a písania sa zamysleli nielen spisovatelia a básnici, ale aj mladí začínajúci autori. Každý hovoril o svojom vzťahu k čítaniu a písaniu, o tom, že počítač, aj keď ten najkvalitnejší s najlepším pripojením na internet, nikdy nenahradí čarovnú chvíľu, keď pod prstami šuští papier a písmenká sú vytlačené čierne na bielom.

Zachytili sme myšlienky účastníkov na papier a niektoré sme uverejnili v zborníku víťazných prác nášho vranovského LITERÁTA. Bol to náš zámer, pretože sme ho chceli pri príležitosti výročia knižnice vydať iný ako zvyčajne. Vydali sme aj zborník víťazných prác zo súťaže našich malých rozprávkárov, ktorý bol pri príležitosti výročia omnoho krajší a bohatší.

Pri výročiach občas váhame, oslavovať – neoslavovať? Potrebujeme to? Určite sa nič nestane, keď neoslávime, ale ak sa náhodou odhodláme, určite to neoľutujeme. Veď to najvzácnejšie sú práve stretnutia, iba prostredníctvom nich vznikajú vzťahy. A o tom je život, aj ten náš, knihovnícky.

Mgr. Emília Antolíková, Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou

Prezident SR Ivan Gašparovič ocenil prácu knihovníkov

28. november 2007 bol výnimočne slávnostným dňom nielen pre občanov Trnavského samosprávneho kraja a pracovníkov Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave, ale i pre celú knihovnícku verejnosť na Slovensku. Pri príležitosti osláv 80. výročia Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave sa slávnostného programu v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika v Trnave zúčastnil aj prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič.

Podujatie sa konalo pod záštitou predsedu Trnavského samosprávneho kraja Tibora Mikuša. Viac ako stovka pozvaných hostí si pripomenula jubileum Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave. Jej história sa začala písať 14. februára 1927, keď o 18. hodine bola slávnostne otvorená Verejná knižnica mesta Trnavy. Prvým knihovníkom bol odborný učiteľ Eugen Rott. Knižnica mala asi 700 kníh. Verejnosti bola prístupná po tri večery v týždni. V roku 1952 bola zriadená Okresná knižnica v Trnave, jej základom sa stal práve fond Verejnej knižnice mesta Trnavy.

Dnes je knižnica v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja a plní funkciu krajskej, regionálnej i mestskej knižnice. Ponúka viac ako 240-tisíc dokumentov na rôznych nosičoch i rôzneho obsahu. Každý rok registruje 13-tisíc čitateľov rôznych vekových skupín a okolo 200-tisíc návštevníkov.

Hold a vďaku zakladateľom knižnice prišiel vzdať hosť najvzácnejší – prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič. Pozvanie predsedu Trnavského samosprávneho kraja Tibora Mikuša prijal i podpredseda Národnej rady Slovenskej republiky Viliam Veteška, primátor mesta Trnavy Štefan Bošňák a ďalší vzácní hostia. Pán prezident Ivan Gašparovič vo svojom príhovore vyzdvihol význam knihy a knižníc pri výchove a vzdelávaní obyvateľov, najmä detí a mládeže. Okrem iného poďakoval všetkým, ktorí v knižnici pracujú a ďalej ju zveľaďujú. Slová pána prezidenta, že „mesto bez knižnice, a teda bez možnosti vzdelávať sa, je mŕtve mesto“ sú povzbudením nielen pre knihovníkov, ale i pre všetkých zúčastnených.

Vystúpenie prezidenta SR Ivana Gašparoviča

Predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš sa rozhodol pri príležitosti tohto významného jubilea obdarovať Knižnicu Juraja Fándlyho v Trnave osobitným finančným darom – 100-tisíc Sk, určeným na dopĺňovanie knižničného fondu.

Riaditeľka Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave Emília Díteová úprimne poďakovala za tento veľkorysý dar a uistila pána predsedu, že knižničný fond bude doplnený žiadanou odbornou študijnou literatúrou i krásnou literatúrou. Knižnica nezabudne ani na najmenších čitateľov i literatúru pre voľný čas svojich návštevníkov. Zároveň vo svojom príhovore pripomenula niektoré najvýznamnejšie medzníky v histórii knižnice a oboznámila publikum so súčasnými úlohami knižnice. Poďakovala za podporu, akej sa knižnici dostáva od zriaďovateľa, Trnavského samosprávneho kraja. Vyjadrením tejto podpory je aj pamätná medaila za prácu pri rozvoji kultúry a vzdelania občanov Trnavského samosprávneho kraja, ktorú pri príležitosti 80. výročia kolektívu Knižnice Juraja Fándlyho udelil predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš; za prínos ku vzdelávaniu bola Knižnica Juraja Fándlyho ocenená Jubilejnou medailou Trnavskej univerzity, ktorú sme prevzali len pred niekoľkými dňami. Na záver vyslovila želanie, či skôr presvedčenie, že táto knižnica aj v budúcnosti bude stavať na hodnotách ako sú národná identita, kultúra a vzdelanie a využije pri tom všetok potenciál, ktorý v sebe má.

Blahoprajné pozdravy predniesli i primátor mesta Trnavy Štefan Bošňák, za Spolok slovenských knihovníkov Silvia Stasselová, za Slovenskú asociáciu knižníc Kamila Fircáková a Dušan Lechner. So spomienkami na knižnicu svojho detstva sa podelil Bohumil Chmelík. V slávnostnom programe vystúpila hudobná skupina Old Boys Jazz Band, ktorá svojou hudbou spríjemňovala i priebeh recepcie, na ktorej nechýbala ani veľká torta v tvare knihy.

Medzi pozvanými bol aj dlhoročný spolupracovník a priateľ Knižnice Juraja Fándlyho v

Trnave spisovateľ Ján Navrátil. Kvôli chorobe sa nemohol slávnostného programu zúčastniť. Publikum si však rado vypočulo blahoprajný list, ktorým pozdravil jubilatku. Ďalšími gratulantmi boli František Hasaj, riaditeľ Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Lívia Miškayová, riaditeľka zo Spojenej školy na Čajkovského ulici v Trnave, riaditelia regionálnych knižníc Trnavského samosprávneho kraja, Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave i mnohí ďalší knihovníci z celého Slovenska a partneri knižnice.

Počas slávnostného programu bola prezentovaná aj publikácia Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave 1992 – 2007: zborník príspevkov k 80. výročiu knižnice. Publikáciu vydali Trnavský samosprávny kraj a Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave a obsahuje príspevky pracovníkov knižnice z histórie i súčasnosti podľa jednotlivých činností a aktivít Knižnice Juraja Fándlyho. Bude určite významným prínosom k štúdiu dejín knižnej kultúry v Trnave.

Benjamína Jakubáčová, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Konferencia IKI 2008 – Informace, konkurenceschopnost, inovace

Odborné podujatia a konferencie, konané v Českej republike, sú tradične organizované na veľmi dobrej úrovni. Stalo sa dobrým zvykom, že sa na nich pravidelne zúčastňujú aj zástupcovia slovenskej odbornej komunity. Konferencia IKI 2008 – Informace, konkurenceschopnost, inovace, ktorá sa konala dňa 22. januára 2008 v jinonickom areáli Karlovej univerzity v Prahe, prvé očakávania plne potvrdila, avšak účasť iba dvoch zástupcov zo Slovenska dosť prekvapila. Možno to bolo spôsobené skutočnosťou, že išlo o prvý ročník podujatia. Konferencia bola organizovaná Centrom pre podporu konkurencieschopnosti v biomedicínskych technológiách v spolupráci s ďalšími organizáciami a spolufinancovaná Európskym sociálnym fondom.

Nosnými témami podujatia boli nasledujúce okruhy: Inovácie v sprístupnení vedeckých informácií; Nové informačné technológie; Konkurencieschopnosť a informácie; Informačná spoločnosť a ekonomika. Prednášky, zaradené do štyroch rovnomených tematických blokov, si vypočula približne stovka účastníkov. Z množstva zaujímavých príspevkov spomeniem aspoň niektoré:

Príspevky P. Myškovej Šedá literatúra na začiatku 21. storočia a P. Nováka Šedá literatúra ako zdroj odborných informácií sa detailne zaoberali využívaním uvedeného druhu dokumentov, hlavne dizertačných prác a výskumných správ. Zaujala tiež úvaha o vytvorení spoločného dátového úložiska výsledkov vedy a výskumu.

Príspevok M. Součka Věda.cz – budování portálu pro vědu a výzkum informoval o desaťročných skúsenostiach firmy MathAn Praha, s.r.o., ktorá tento popularizačný portál za podpory MŠMT buduje. Bol zameraný na vývoj použitia technológií, obsah a skúsenosti s prevádzkou a financovaním. Buduje ho štvorčlenný tím a množstvo externých spolupracovníkov, a je tiež zabezpečený softvérový vývoj a

správa. Za zmienku stojí skutočnosť, že v Českej republike okrem portálu www.veda.cz existuje aj oficiálny portál o vede a výskume www.vyzkum.cz, garantovaný Úradom vlády ČR.

V rámci bloku Nové informačné technológie odznelo niekoľko zaujímavých príspevkov. Príspevok autorského kolektívu z Masarykovej univerzity v Brne Nástroje pro léčbu informačního zahltní sa týkal informačného preťaženia. Venoval sa prvým výsledkom projektu s cieľom vytvoriť softvér, založený na agentoch, čerpajúcich, vyberajúcich a sprístupňujúcich informácie, softvér, ktorý dokáže extrahovať relevantné informácie a nadbytočné či zdublikované odfiltrovať.

Pozitívam a negatívam vývojových trendov v oblasti internetu, známym pod názvom Web 2.0 a využitiu XML pri citovaní informačných zdrojov sa vo svojom príspevku Co web 2.0 dal a vzal venovala aj na Slovensku známa A. Fojtů. Autorka konštatuje, že sieťové aplikácie Web 2.0, pre ktoré je typické ich zlepšovanie a skvalitňovanie v závislosti od počtu účastníkov (komunity, diskusie, blogy, chat...), prinášajú okrem nesporných pozitív aj negatíva, hlavne v psychologickú a sociálnu oblasť, ako napríklad závislosť jednotlivca od IT, ohrozenie bezpečnosti a podobne.

V rámci bloku Konkurencieschopnosť a inovácie odznela v príspevku J. Čermáka Projekt ESF Centrum pro podporu konkurencieschopnosti v biomedicinských technologiích informácia o projekte, súčasťou ktorého bola aj konferencia IKI 2008. Zaujímavé i vtípné postrehy a skúsenosti z oblasti inovačného podnikania a konkurencieschopnosti pri poskytovaní informácií zhrnul I. Beneš v príspevku Praktické zkušenosti z inovačního podnikání. Zhodnotil svoje približne 18-ročné skúsenosti z vedenia firmy a so šarmaným nadhľadom sa dotkol otázky výberu predmetu podnikateľskej činnosti, podmienok úspešnosti, odporúčanej kvalifikácie manažéra i príčin realizácie podnikateľských aktivít ako zdroja živobytia: „Pokud člověk nezdědí majetek, nebaví ho hráčství, nechce dělat burše mocným, zbývá mu prodávat produkt své šedé kůry mozkové...“ R. Papík sa v príspevku Competitive Intelligence v medicínskom a farmaceutickom prostredí pokúsil preložiť a vysvetliť anglický termín z názvu, pod ktorý môžeme ukryť nielen konkurencieschopnosť, ale aj už (vraj) nemoderný pojem informačná gramotnosť či prieskum zdrojov. Cieľom aktivít v tejto oblasti je prieskum konkurencie z verejných zdrojov.

Prednášky v bloku Informačná spoločnosť a ekonomika sa zaoberali hlavne problémami priemyselnej právnej ochrany a možnosťami využitia fondov EÚ. Príspevok B. Škanderu a J. Kocurovej Pružnosť a pevnosť v informační práci poskytol porovnanie aktivít špeciálnych knižníc za obdobie od začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia až po súčasnosť. Autori na príklade knižnice Třineckých železiární demonštrovali, stavebnou terminológiou povedané, „pružnosť a pevnosť“ informačných stredísk, čiže schopnosť zmeny a súčasne stabilitu ich existencie. Konštatovanie trendu výrazného oklieštenia aktivít špeciálnych knižníc, ako aj markantného zníženia ich počtu v Českej republike, ktorý veľmi dobre poznáme aj u nás na Slovensku, vyznelo vďaka bonmotu paradoxne optimisticky: „Lepší být kohoutem na smetišti, nežli na smetaně...“

Záverom možno konštatovať, že české (nielen špeciálne) knižnice sa úspešne zapojili do procesu podpory vedy a výskumu a rozhodne neplánujú prijať pasívnu úlohu „kohúta na smetisku“ či piateho kolesa na voze celoeurópskych vývojových trendov v oblasti podpory či propagácie vedeckých a výskumných aktivít a zviditeľňovania ich výsledkov. Uvedenú skutočnosť podčiarkla aj aktívna účasť knižnično-informačnej komunity na konferencii IKI 2008.

Informácie o programe konferencie, ako aj zborník prezentácií záujemcovia nájdu na stránkach Českej informačnej spoločnosti: <http://www.cisvts.cz/>

Ing. Danica Zendulková, CVTI SR v Bratislave

Public relations a lobovanie pre knižnice

Ôsmy ročník odborného seminára pre pracovníkov knižníc, ktorý sa každoročne koná v spoločenskej sále Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, bol v tomto roku venovaný problematike public relations (PR) a lobovaniu pre knižnice. Podujatie sa uskutočnilo 4. marca 2008 pod záštitou generálneho riaditeľa Slovenskej národnej knižnice doc. PhDr. Dušana Katuščáka, PhD.

Cieľom podujatia bolo predstaviť public relations a predovšetkým lobing ako žiadúce, legálne a veľmi dôležité aktivity v činnosti všetkých typov knižníc, ako nevyhnutný nástroj argumentácie a presviedčania i ako nevyhnutný prvok demokratického rozhodovania v spoločnosti. Organizátori – Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici (ŠVK) a Slovenská asociácia knižníc – pri tejto príležitosti oslovili významné osobnosti slovenského a českého knihovníctva, aby sa s pracovníkmi knižníc podelili o skúsenosti a poznatky, ktoré nadobudli v dlhoročnej praxi a aby zároveň prezentovali svoj pohľad na možnosti aplikácie jednotlivých foriem lobingu a PR v prostredí knižníc.

Podujatie otvorila riaditeľka ŠVK PhDr. Oľga Lauková, ktorá vo svojom príhovore zdôraznila nevyhnutnosť zmeny komunikačnej stratégie knižníc, ale aj ďalších pamätlivých inštitúcií vo vzťahu k čitateľom, používateľom služieb, médiám, pracoviskám štátnej a verejnej správy i k spolupracujúcim a partnerským inštitúciám. Položila i viacero otázok, ktorými sa často zaoberajú mnohí vedúci pracovníci knižníc: Aké sú hlavné úlohy PR manažéra a lobistu? Akými vlastnosťami a schopnosťami by mal takýto pracovník disponovať? V ktorých prípadoch je pre knižnicu vhodné mať vybudované oddelenie PR? Kedy a za akých okolností a podmienok je v prostredí knižníc vhodné využiť služby profesionálnych lobingových firiem – a či vôbec? Ako násiť kvalitnú lobingovú agentúru? Aké techniky možno v lobingu využiť a čo nie je prípustné? Aká je súčasná situácia v oblasti PR a lobingu v prostredí knižníc na Slovensku a do akej miery korešponduje so situáciou v zahraničí? Zároveň vyjadrila presvedčenie, že odborný seminár pomôže účastníkom nájsť odpovede na všetky tieto otázky.

Na úvodné slovo PhDr. O. Laukovej nadviazal generálny riaditeľ Slovenskej národnej knižnice v Martine doc. PhDr. Dušan Katuščák, PhD. Za najdôležitejší označil fakt, aby sa lobing nezamieňal s korupciou. Vo svojom príspevku Lobovanie v prospech knižníc na Slovensku uviedol viaceré príklady úspešného lobovania knižníc v zahra-

ničí. Informácie čerpal zo svojich zahraničných ciest, predovšetkým zo študijného pobytu vo Washingtone, v USA, ktoré sú kolískou lobingu. Ako uviedol, v USA existujú veľmi detailne spracované pravidlá lobingu. Je napr. presne stanovené, koľko dolárov môže stáť obed pre lobovaného a koľko dolárov môže lobista utrátiť ročne pri presadzovaní svojich záujmov. Zdôraznil, že všade vo svete sa osvedčil skupinový lobizmus. Zároveň poukázal na projekty zamerané na činnosť knižníc, ktoré sa podarilo spoločnými silami presadiť na Slovensku. Za najdôležitejšiu označil nevyhnutnosť celkovej otvorenosti knižníc – pozývanie významných osobností na podujatia (výstavy, konferencie, besedy), vyzývanie osobností k spolupráci pri príprave podujatí, presadzovanie veľkých cieľov – nie partikulárnych záležitostí, nutnosť mediálnej publicity problémov, dôležitosť priamych rokovaní s predstaviteľmi vládnych i mimovládnych inštitúcií, potrebu spracovania expertíznych posudkov a stanovísk k riešeniu problémov, ktoré treba ďalej predložiť politikom ...

Formám lobingu a príprave lobingovej kampane sa vo svojom príspevku detailne venoval Ing. Ján Šebo, PhD. z Katedry verejnej ekonomiky Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorý sa už niekoľko rokov profesionálne venuje lobingu na teoretickej i praktickej úrovni. Uviedol, že lobing je o presadzovaní záujmov. Ako ich presadiť, zostáva výlučne na lobujúcom a jeho poznaní základných faktorov, t.j. systému tvorby rozhodnutí a lobovaného objektu. Na tomto základe sa začína tvoriť lobingová kampaň, ktorej základnou súčasťou sú taktické prostriedky (formy lobingu) a čas. Lobujúci subjekt následne skladá formy podľa ich najvýraznejšieho dopadu na lobujúci objekt. Autor príspevku podrobne špecifikoval jednotlivé techniky lobingových aktivít, či už ide o techniky priameho alebo nepriameho lobingu. Zdôraznil, že zmyslom priameho lobingu je dosiahnutie priameho kontaktu s lobovaným a jeho priame ovplyvňovanie, či získanie bezprostredných informácií o jeho postoji k danej problematike. Techniky nepriameho lobingu sú zamerané na ovplyvňovanie okolia lobovaného, ktoré vytvorí tlak na podporu danej myšlienky.

Dobrý projekt sám o sobě nestačí aneb hledání podpory pro Oko nad Prahou – takto nazval obsah svojho vystúpenia generálny riaditeľ Národnej knižnice Českej republiky v Prahe Mgr. Vlastimil Ježek. Účastníkom seminára predstavil prostredníctvom zaujímavej prezentácie súčasné historické priestory Národnej knižnice (NK) ČR i jednotlivé podujatia, ktoré v nich práve prebiehajú (napr. výstava Codex gigas – Ďáblova bible), pričom sa zameril na najzávažnejší nedostatok týchto priestorov, ktorým sú chýbajúce depozity pre nové akvizície. Dovoz kníh z externých skladov označil za neekonomický, neekologický a z pohľadu čitateľov za veľmi pomalý. Uviedol i navrhované varianty dostavby a prestavby súčasnej budovy, ktoré by však situáciu riešili približne len na 15 rokov. Za jednoznačne výhodnejšie riešenie označil výstavbu novej budovy. V ďalšom vystúpení Mgr. Ježek rozvinul zaujímavý príbeh schvaľovania projektu a lobovania za výstavbu novej budovy NK ČR, známej pod názvom Oko nad Prahou.

Posledným príspevkom dopoludňajšieho bloku bol príspevok Ako sa v UKB tvárime, že robíme lobing, ale ..., ktorý predniesol generálny riaditeľ Univerzitnej knižnice v Bratislave PhDr. Tibor Trgiňa. Svoje vystúpenie poňal do určitej miery aj ako rozlúčku s odbornou knihovníckou verejnosťou pred odchodom do dôchodku. Zdôraznil, že v posledných rokoch sa aj na Slovensku dosiahlo lobovaním pre knižnicu mnoho, ale dalo by sa dosiahnuť ešte viac, keby knižnice viac spolupracovali, spájali sily a delili

si úlohy, nachádzali riešenia i vo vzájomnej diskusii. Za najdôležitejšiu podmienku úspešnosti lobovania pre knižnice označil práve nevyhnutnosť homogenity názorov jednotlivých inštitúcií. Ako konkrétny príklad úspešnej spolupráce slovenských knižníc uviedol schválený knižničný zákon. Vystúpenie T. Trgiňu bolo do značnej miery kritické voči Slovenskej národnej knižnici v Martine, ktorej viaceré aktivity označil za nekonceptčné. V závere dokonca vyjadril svoje presvedčenie o dôležitosti presťahovania SNK do hlavného mesta Bratislavy. Na jeho príspevok v rámci diskusie reagoval generálny riaditeľ SNK D. Katuščák. Kritiku odmietol, vyvrátil a poukázal na množstvo úspešných projektov, ktoré sa len zásluhou SNK podarilo na Slovensku za posledné roky presadiť a získať na ich realizáciu potrebné finančné prostriedky. Veríme, že výmena názorov predstaviteľov dvoch najvýznamnejších slovenských knižníc a objasnenie si postojov k páličivým otázkam pred celoslovenskou odbornou verejnosťou povedie k obnoveniu úzkej spolupráce týchto dvoch inštitúcií v prospech všetkých knižníc na Slovensku.

Počas hodinovej obedňajšej prestávky odzneli dve zaujímavé prezentácie. Ing. Jan Čejka z firmy Elsys Engineering predniesol príspevok s názvom Úloha firmy Elsys Engineering při zpracování sbírek NK Praha. PhDr. Daniela Bírová priblížila účastníkom projekt CVTI SR financovaný z ESF – Európsky knihovník.

Úvodný referát popoludňajšieho bloku predniesol vzácny hosť, predseda Zväzu knihovníkov a informačných pracovníkov (SKIP) ČR, PhDr. Vít Richter. V príspevku s názvom Knižnícké lobování v Česku predstavil štyri prípadové štúdie úspešného lobovania knižníc v Česku. S ďalším príspevkom vystúpila predsedníčka Spolku slovenských knihovníkov Ing. Silvia Stasselová. V rámci referátu Úloha profesionálnych združení v lobování pre knižnice – medzinárodné verzus slovenské skúsenosti prezentovala svetové epicentrá knihovníckeho lobingu, ktorými sú predovšetkým Americká asociácia knižníc – ALA (USA), s približne 250 členmi, EBLIDA (Európa) a IFLA, ktorá má približne 1700 členov zo 150 krajín sveta. Pútavou a na vysokej úrovni pripravenou prezentáciou priblížila účastníkom svetové kampane týchto združení (napr. kampaň ALA, využívajúcu na propagáciu životné príbehy ľudí, ktorým pomohla knižnica) a tiež fenomén dnešných dní – YouTube. S. Stasselová informovala, že vo februári 2009 sa zasadnutie IFLA uskutoční v Bratislave. Predstavila i viaceré úspešné projekty na Slovensku – portál InfoLib, úspešný boj o knižničný zákon, projekt Kto je kto v slovenskom knihovníctve a ďalšie.

Formy, nástroje a nové trendy budovania vzťahov s verejnosťou je názov príspevku, ktorý predniesla doc. Ing. Anna Vaňová, PhD., z Katedry regionálneho rozvoja verejnej správy Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Keďže sa profesionálne venuje marketingu, pri charakteristike PR vychádzala práve z marketingového prístupu ku vzťahom s verejnosťou. PR charakterizovala ako samostatnú riadiacu funkciu, ktorej poslaním je vytváranie a udržiavanie komunikačných kanálov. Zdôraznila, že PR organizácií nesmú byť náhodné, ale cieľavedomé, plánovité, dlhodobé, sústavné, komplexné, vierohodné a tvorivé. Ďalej sa vo svojom príspevku venovala cieľom PR a cieľovým skupinám PR, ktoré rozdelila na vnútorné a vonkajšie. Podrobne sa tiež venovala výstupom PR, formám spolupráce s médiami, budovaniu imidžu organizácie. Na záver vyzdvihla činnosť knižníc a ich snahu byť „in“ a držať krok s modernými trendmi v spoločnosti.

PhDr. Oľga Lauková, riaditeľka Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici, vystúpila s príspevkom Formy PR v knižničnom prostredí. Podrobne sa tiež venovala nástrojom PR, ktoré využíva knižnica pri oslovovaní cieľových skupín, či už priamo (podujatia, výstavy, lobing, interpersonálna komunikácia) alebo nepriamo (výročné správy, vydavateľská činnosť a pod.).

Ako posledný odznel príspevok PhDr. Daniely Birovej z Centra vedecko-technických informácií SR, manažérky a propagátorky portálu InfoLib. Pod tajuplný názov Ako bájný Fénix ... ukryla postrehy a súvislosti zo slovenských knižníc k fenoménu PR na príklade portálu InfoLib a ďalších. Na úvod zdôraznila, že InfoLib nie je propagačným nástrojom knižníc a nikdy takto nebol koncipovaný. Mal to byť a je to portál pre pracovníkov knižníc, nie pre verejnosť. Nemá štruktúru ani funkčnosť, ktorá by zodpovedala potrebám verejnosti. Vo svojom vystúpení uviedla, že slovenským knižniciam chýba PR a lobovanie na celoštátnej úrovni, prevažná väčšina aktivít má lokálny charakter. V závere vyzvala slovenské knižnice k vytvoreniu knižničného portálu pre verejnosť.

Elektronický zborník zo seminára vyjde na CD koncom apríla 2008 a zároveň bude vystavený na webovej stránke ŠVK v Banskej Bystrici – www.svkkb.sk. Na záver chcem v mene organizátorov vysloviť úprimné poďakovanie štedrým sponzorom podujatia – firme Elsyst Engineering z Vyškova a firme Suweco, ktoré dlhodobo podporujú odborné aktivity knižníc na Slovensku.

PhDr. Blanka Snopková, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Zaujalo nás ...

Najťažší jazyk na svete

Mesačník EXTRAplus priniesol vo svojom tohoročnom januárovom čísle – okrem iných zaujímavostí – aj nevelký článok autora Vladimíra Trnku nazvaný Unikátna slovenčina, podľa ktorého „hovoríme najťažším jazykom na svete“. Nemohlo ma to nezaujať.

V článku sa píše, že v septembri 2007 sa v Paríži zišlo celosvetové konzorcium jazykovedcov. Medzinárodný ústav jazykovedcov, sídliači v Berlíne, dospel po viacročnom skúmaní 7832 najrozšírenejších jazykov okrem iného k zaujímavému záveru, že najťažším jazykom na svete je slovenčina. Príčinou je zložitá gramatická štruktúra a variabilita slov, viet a slovných spojení vo vetách. Máme sedem pádov, ohýbame takmer všetky slová, máme vybrané slová a dvojaké i/y, dvojhĺasky, rozlišujeme tri rody, číslo, spôsob, vid, časovanie atď., v gramatike máme vraj presne 465 výnimiek.

Medzi najľahšie jazyky patrí ako prvá španielčina, druhá angličtina, potom bulharčina, chorvátčina, rumunčina a taliančina. Najťažšie jazyky sú zoradené takto: slovenčina, maďarčina, fínčina, arabčina, perzština, kórejščina, japončina, čínština, francúzština a nemčina. Nepíše sa, ale by ma to zaujímalo, na aké miesto v poradí patrí nám veľmi príbuzná čeština (nemá síce hlásku „ä“, ale má „ř“ atď.).

Zrejme treba súhlasiť s tým, že slovenčina je gramaticky obtiažny jazyk nielen pre cudzinca, ale aj pre našinca, a že málokomu sa darí rozprávať a písať úplne spisovne. Dôležitý je však už záujem a snaha o sebazdokonaľovanie, úcta a láska k materinskej reči. Ak podľa autora článku „naš jazyk je ľubozvučný, melodický a záujem oň a jeho výučbu vo svete neustále rastie a mali by sme byť hrdí na to, že rozprávame najťažším jazykom, aký kedy vznikol“, možno s jeho názorom len súhlasiť. Treba poďakovať našim jazykovedcom a učiteľom, ktorí sa starajú o jeho rozvoj a zdokonaľovanie.

Po otvorení sa svetu nie je jednoduché ustriehnuť čistotu jazyka. Napríklad – dbáme, aby na Slovensku boli označené dediny a mestá v štátnom jazyku a až potom v jazyku menšín. Nebolo by vhodné podobne trvať na tom, aby sa takáto zásada uplatňovala aj pri pomenúvaní obchodov, pohostinstiev, klubov a iných firiem? Je naozaj nevyhnutné používať na firemných a iných tabuliach cudzie názvy (s nešpecifickým obsahom), ako PUB, CITY GATE, BUSINESS CENTER, STEAK HOUSE a pod,?

Proti ľubozvučnosti nášho jazyka sa občas hreší aj v oblasti fonetiky. Vždy ma dvíha zo stoličky, keď v rozhlase či televízii začujem kakofonické dvíhanie hlasu na konci vyslovenej vety. Tento módný (?) zlozvyk by sme z hovorovej slovenčiny mali tiež odstrániť.

Ing. Ján Kurák

Patnáct let Sdružení knihoven České republiky

Nedlouho po ustavení Slovenské asociace knihoven došlo i na české straně k ustavení obdobné sesterské organizace. Dne 4. listopadu 1992 ustavilo všech tehdejších devět státních vědeckých knihoven na poradě jejich ředitelů v Kladně novou profesní knihovnickou organizaci, Sdružení knihoven České republiky. K jejímu ustavení vedly nejen vymezené oblasti působení (jako podílet se na vytváření a prosazovat do praxe potřebné normotvorné zásady, zabezpečovat informační zdroje odborné a vědecké literatury, organizovat semináře apod.), uvedené ve stanovách, ale nepřímo i tehdejší spor se stanoviskem Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) v souvislosti s novelizací zákona o povinném výtisku, když SKIP byl pro jeho omezení pouze na Národní knihovnu ČR. Na tomto příkladu prosazování změn ve vytváření zákonných ustanovení o povinném výtisku neperiodických i periodických publikací pro širší zastoupení knihoven bychom mohli přesvědčivě dokumentovat význam společného postupu prostřednictvím Sdružení a jeho členů. Šlo o pětileté lobování nejen u ústředních orgánů, ale i poslanců v parlamentu, kteří změnou resortních podkladů docílili, že krajské vědecké knihovny získaly ze zákona v úplnosti celostátní produkci periodik a tři knihovny v dalším zákonu celostátní produkci knih, když ostatní krajské knihovny takto získávají produkci od vydavatelů svého regionu.

Doplňování knihovního fondu se stalo jednou ze stěžejních oblastí, které Sdružení soustavně sleduje. Realizace probíhá na každoročně pořádaných akvizičních seminářích. Již první seminář, pořádaný v Brně 9. března 1993, měl v hlavní náplni hledání praktických cest pro získávání domácí a zahraniční literatury. Semináře se převážně konaly na Kladně a v Ústí nad Labem pod režii ředitelů tamních krajských knihoven, Jiřiny Kádnerové a Aleše Brožka, a jsou významným příspěvkem k rozvoji v této oblasti. Připomeňme si jen smlouvy o nabídkové povinnosti mezi knihovnami a vydavateli, které vznikly na této platformě. Sdružení zprostředkovávalo nákup knižní literatury ze zahraničí včetně Slovenska a to za režijních podmínek. Bylo to také ono, které sehrálo rozhodující úlohu ve změně celních zákonů v tom smyslu, že pro potřebu knihoven zahraniční knihy a periodika nepodléhaly clu ani dani z přidané hodnoty.

Sdružení se zaměřilo i na takové aktivity, které přesahují působnost jen své členské základny a jsou směřovány na všechny typy knihoven. Z jeho iniciativy se každoročně, ve spolupráci se SKIP, Ministerstvem kultury ČR a Ústřední knihovnickou radou pořádají konference Knihovny současnosti. Po uskutečnění v roce 2007 již patnácté této konference bychom se mohli shodnout, že jde o profesně úspěšné akce, organizačně zajišťované k projednávání tematických okruhů aktuálních problémů. Sborníky referátů jsou s odstupem doby odrazem vývoje českého knihovnictví a stejně tak jako účast na konferencích i sborníky vydávané vždy k datu pořádání jsou stále bohatší. Knihovny současnosti nejsou jedinou konferencí pořádanou Sdružením.

Aktivní činnost vyvíjí sekce pro historické fondy, kterou organizačně zajišťuje Vědecká knihovna v Olomouci. Konference starotiskařů, uspořádaná Vědeckou knihovnou v

Olomouci a Sdružením, se konala v roce 2007 již po šestnácté. Osvědčilo sa tematické zaměření referátů, pro poslední vydaný sborník to byla tematika specializovaných historických sbírek v knihovnách. Příspěvky z jednání jsou uveřejňovány v ediční řadě Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska.

V roce 2002 bola ustavena sekce pro regionální funkce veřejných knihoven, která za vedení Jaroslava Vyčichla a za spolupráce s Národní knihovnou ČR napomáhala ke sjednocení organizace a praktického výkonu ve smyslu Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven.

Nejmladší je sekce pro informační technologie, ustavená v dubnu 2005 pod vedením Tomáše Řeháka a Tomáše Gece, která se zabývá problematikou digitalizace knihovních sbírek a připravuje také jednání odborné sekce na konferenci Knihovny současnosti. Sdružení je také garantem programu Microsoft Select pro vzdělávání, když ve smyslu prováděcí smlouvy uzavřené 29. listopadu 2002 umožňuje knihovnám nákup licencí jednotlivých produktů Microsoftu za zvýhodněných podmínek.

Každoročně pořádá Sdružení zahraniční studijní zájezdy. K těm nejúspěšnějším patřila účast na kongresu amerických knihoven v roce 1998 ve Washingtonu a exkurze do Biblioteky Alexandriny v Egyptě před jejím otevřením pro veřejnost v roce 2001. Většina zájezdů byla spojena s účastí na zahraničních odborných konferencích a knižních veletrzích ve Frankfurtu nad Mohanem (v roce 2007 bola návštěva spojena s exkurzí do nové městské knihovny v Amsterdamu), Lipsku, Londýně, Paříži.

Publikační činnost Sdružení můžeme pokládat za soustavnou. Již v roce 1993 byla založena edice Informační zdroje, v níž dosud vyšlo 13 svazků. Stejně tak tradiční řady představují sborníky z konferencí Knihovny současnosti (od roku 1995) a Problematika historických a vzácných knižních fondů (od roku 1995), stejně jako řada ročenek Sdružení knihoven ČR, vydávaná od roku 1994.

Po celých deset let sa nezměnilo složení rady Sdružení. Tvořili ji představitelé krajských knihoven. Rozhodování bylo kolektivní a odehrávalo se na společných jednáních rady, která byla svolávána 4x – 5x ročně v jednotlivých členských knihovnách. Jednání rady zpravidla předcházela poradám ředitelů vědeckých knihoven, svolávaných rovněž z iniciativy ředitelů. Je nesporné, že tato symbióza, totiž sestavení rady z ředitelů krajských knihoven a Národní knihovny ČR, má značnou organizační výhodu zejména v tom, že na jednání rady nedochází k absenci. Naproti tomu jsme si byli vědomi i možné kritiky a snažili jsme se řešené otázky nevidět jen z pohledu jednoho typu knihoven.

Se slovenskými knihovníky bychom mohli připomenout různé formy spolupráce, dokazující nejtěsnější vazby v mezinárodních vztazích. Největší tradici i velmi dobrou odbornou úroveň mají z nich kolokvia slovenských, českých a moravských bibliografů. Tato pracovní setkání navázala na semináře z počátku sedmdesátých let minulého století a pořádají se každoročně v říjnu, v rámci měsíce české a slovenské kulturní vzájemnosti. Šlo o setkání v roce 2002 ve Spišské Sobotě, 2003 v Rožnově pod Radhoštěm, 2004 v Liptovském Mikuláši, 2005 v Čejkovicích, 2006 v Trenčíně, 2007 ve Strážnici a můžeme se již těšit na připravované setkání ve Zvolenu. Odborné příspěvky z kolokvií jsou přetiskovány v ročence Sdružení knihoven.

*Doc. PhDr. Jaromír Kubíček,
předseda Sdružení knihoven ČR a ředitel Moravské zemské knihovny v Brně*

PERSONÁLIE * JUBILANTI

Predstavujeme riaditeľa Slovenskej pedagogickej knižnice PhDr. Vladimíra Grigara

PhDr. Vladimír Grigar je riaditeľom Slovenskej pedagogickej knižnice od 16. novembra 2007. Na požiadanie redakcie odpovedal na nasledujúce otázky:

1. Mohli by ste sa v krátkosti predstaviť a zosumarizovať svoje predchádzajúce pôsobenie?

Narodil som sa 21. novembra 1955 v Skalici. V dedine Kopčany som ukončil základnú deväťročnú školu, gymnázium som navštevoval tri roky v Holíči a posledný rok v Skalici (holíčske gymnázium zrušili). V roku 1979 som absolvoval Filozofickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, odbor Vedecké informácie a knihovníctvo. V roku 1984 som vykonal štátnu rigoróznú skúšku a získal titul doktora filozofie (PhDr). Od roku 1979 som pracoval v Ústrednej knižnici Slovenskej akadémie vied ako odborný pracovník, najskôr v časopiseckom oddelení, potom som redigoval abecedný a systematický katalóg a nakoniec som pracoval na úseku medziknižničnej výpožičnej služby (MVS). Od 1. 4. 1987 do 31. 7. 1988 som pracoval ako odborný pracovník v knižnici ÚVA SAV. Mal som na starosti časopisy – ich akvizíciu, spracovanie a využívanie a čiastočne som sa zaoberal aj knihami. Popri tom som zostavil dve bibliografie. Od 1. 8. 1988 som sa vrátil do Ústrednej knižnice SAV. Náplň mojej práce tvorila domáca, no najmä medzinárodná MVS.

Od roku 1993 som pracoval v Centre vedecko-technických informácií SR ako vedúci oddelenia MVS. Naše oddelenie získavalo knihy, články z odborných časopisov, štúdie zo zborníkov, state z kníh, mikrofilmy, mikrofiše, CD, DVD zo Slovenska i zo zahraničia – z celého sveta, elektronicky i klasickou cestou. Robili sme aktívnu i pasívnu MVS a MMVS. Ako vedúci som robil štatistiky, komentáre, analýzy za naše oddelenie. Zúčastňoval som sa školení, odborných seminárov so zameraním na služby, absolvoval som služobné cesty.

Som členom Spolku slovenských knihovníkov a členom Národnej komisie pre služby pri Slovenskej národnej knižnici. Som spoluautorom Permutovaného registra MDT, ktorý vyšiel v knižnej forme r. 1988. Napísal som niekoľko článkov do odborných knihovníckych časopisov. Od 16. 11. 2007 som riaditeľom Slovenskej pedagogickej knižnice.

Moje záujmy: angažujem sa v mojej dedine Kopčany, kde som kronikárom, som podpredsedom občianskeho združenia Hrudy, ktoré si dalo za cieľ ochranu a propagáciu pamiatok v Kopčanoch, v r. 2004 som inicioval výskum najstaršieho kostola na Slovensku – Kostola sv. Margity Antiochijskej. Píšem do obecných a regionálnych periodík, som spoluautorom monografie Kopčany. K mojim záujmom ďalej patria čítanie, záhrada, bicyklovanie atď.

2. *Čo Vás vo funkcii riaditeľa knižnice najviac prekvapilo (príjemne, alebo aj nepríjemne)?*

Prekvapila ma najmä široká škála povinností riaditeľa, ktorý je zodpovedný nielen za odbornú činnosť, rozvoj a smerovanie knižnice, personálnu politiku, reprezentáciu inštitúcie, získavanie peňazí, ale aj za ochranu a budovanie celého areálu knižnice. Veľakrát som vo voľnom čase išiel preveriť alarm, ktorý ma upozornil, že niečo nie je v poriadku. Cítim veľkú zodpovednosť za zamestnancov, ktorí pracujú v knižnici a za hmotný majetok.

3. *Čo bolo na začiatku najťažšie?*

Na začiatku bolo najťažšie zvyknúť si na nových kolegov, na nové prostredie. Prišiel som z väčšej inštitúcie, väčšej rozsahom činnosti i počtom zamestnancov, ktorá sídlila v centre mesta. Slovenská pedagogická knižnica je knižnicou rodinného typu a naši stáli používatelia sú členmi veľkej rodiny, ktorá využíva a pracuje s informáciami najmä zo spoločenskovedných odborov. Úžasnou výhodou pre nás zamestnancov i pre našich používateľov je, že sídlime v areáli bývalej škôlky na jednom mieste. Naše zamestnankyne, ktoré pracujú v službách, okamžite vyhľadajú dokumenty, ktoré žiada používateľ. Čiže nemáme žiadne čakacie doby. Navyše Slovenská pedagogická knižnica sídli v Petržalke, neďaleko môjho bytu, kde s rodinou bývam už 23 rokov. Z toho dôvodu cítim aj istý druh lokálpatriotizmu a hrdosti, že takáto významná knižnica je v mieste môjho bydliska.

4. *Na bilancovanie je ešte priskoro, ale predsa len – čo sa Vám už podarilo vo funkcii riaditeľa knižnice uskutočniť (zmeniť)?*

Do novej funkcie som „naskočil ako do rozbehnutého rýchlika“. Okrem každodennej práce a plnenia termínovaných úloh z Ministerstva školstva SR sme 7. decembra 2007 zorganizovali podujatie Integrované vzdelávanie a multikultúrna výchova v rómskom spoločenstve – Rôzne uhly pohľadu. Bolo spojené s výstavou fotografií PaedDr. Eriky Fajnorovej a s prehliadkou kníh o Rómoch, ktoré máme v našom fonde. 14. februára 2008 sa konala prezentácia knižnično-informačných systémov pre 60 školských knihovníkov.

Naše hlavné úlohy vyplývajú z prioritných úloh Ministerstva školstva SR na roky 2006 až 2010 (pôsobenie v oblasti poznania a úcty k národným a kresťanským tradíciám kultúrno-vzdelávacími podujatiami a podporovanie výchovno-vzdelávacieho procesu so zameraním na aktivizáciu vlastenectva knižnično-informačnými formami a metódami práce) a z Plánu hlavných úloh Ministerstva školstva SR na rok 2008.

Vo februári chceme sprístupniť bezdrôtové pripojenie k internetu (wi-fi) v používateľskej zóne knižnice. Teraz pripravujeme v rámci Týždňa slovenských knižníc Deň otvorených dverí a akciu Poéziou k vzdelanosti – stretnutie so slovenskou poetkou Zdenkou Lacikovou. V marci budeme prezentovať možnosti prístupu k informáciám pre slabozrakých a nevidiacich. Zároveň by sme radi sprevádzkovali novú webovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice na novom serveri a rozšírili interaktivity v poskytovaní konzultačných a referenčných služieb, ako aj informačnej výchovy prostredníctvom služieb Spýtajte sa knižnice, ICQ a SKYPE. V dňoch 10. 3. – 30. 4. 2008 budeme mať výstavu kníh zo 17. storočia vo fonde Slovenskej pedagogickej knižnice. Zároveň chceme pripraviť návrh na vyhlásenie kníh 17. storočia vo fonde SPK za historický knižničný fond.

5. Aké sú Vaše najbližšie plány?

Skvalitniť a rozšíriť služby, hlavne elektronické. Získať kvalitného metodika pre akademické knižnice, ktorý bude metodicky usmerňovať prácu v tejto sfére a sústredí sa najmä na pomoc vznikajúcim knižniciam na súkromných vysokých školách a univerzitách. Propagovať našu knižnicu. Vyriešiť problém s neplatičom, ktorý je v byte patriacom našej knižnici.

Na záver by som sa chcel poďakovať bývalej riaditeľke PhDr. Helene Pangrácovej, zástupkyňi riaditeľa Mgr. Kataríne Kurillovej, ústrednej metodičke pre školské knižnice Mgr. Rozálii Cenigovej a ostatným zamestnancom knižnice za dlhoročnú obetavú prácu v prospech používateľov.

PhDr. Emília Díteová odchádza

Po 38 rokoch práce v knihovníctve sa rozhodla ukončiť svoju profesijnú dráhu PhDr. Emília Díteová, riaditeľka Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave. V tejto inštitúcii prežila takmer celý svoj pracovný život. Ako absolventka strednej knihovníckej školy začínala v akademicknej knižnici bývalej Pedagogickej fakulty v Trnave. Tu pobudla iba krátko – 3 roky. Počas pôsobenia v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave absolvovala vysokú školu a popri výchove dvoch malých detí úspešne ukončila i rigorózne pokračovanie.

V knižnici prešla mnohými pracovnými postmi. Pracovala ako vedúca metodička, vedúca útvaru výpožičných služieb a od roku 2002 bola riaditeľkou Knižnice Juraja Fándlyho. I keď sa jej nespĺnili všetky plány, dosiahla mimoriadne úspechy v mnohých oblastiach činnosti.

Najvýznamnejším vkladom je, že ako výborná manažérka vybudovala pozitívny imidž knižnice, predstavila jej prednosti širokému okoliu. Jej štýl riadenia podporoval nové nápady a inovácie. Všetko, do čoho sa pustila, bolo inovatívne, veľkolepé, prevratné a zároveň úspešné. Odborné knihovnícke činnosti postúpili akoby do vyššieho „levelu“ a celá knihovnícka verejnosť oceňuje posun našej inštitúcie o veľký kus dopredu. Svedčia o tom aj ocenenia, ktorými bola knižnica poctená v posledných rokoch.

Už ako vedúca metodického oddelenia sa E. Díteová prejavila ako koncepčná a vedecká kapacita, ktorej však nebolo zaťažko presťahovať aj celú obecnú knižnicu. Úspešne zavádzala nové metódy práce. Ako vedúca útvaru výpožičných služieb uskutočnila najväčšiu reorganizáciu priestorov i služieb vo výpožičnom procese po dlhých rokoch stagnácie, jej zásluhou pracuje v knižnici hudobné oddelenie i oddelenie pre nevidiacich.

Už ako riaditeľka sa odhodlala presťahovať pobočky do priestorov základných škôl. A to bol teda veľmi odvážny počin! Dnes vieme, že to bola ich záchrana.

A potom prišla Libriáda – Knižný salón Trnava 2006. Podarilo sa jej zorganizovať také podujatie, ktoré si všetci zaradili hneď do svojich kalendárov na nasledujúce roky: organizátori, vystavovatelia, spisovatelia i čitatelia.

Zaujímal ju aj život mimo knižnice. E. Díteová aktívne pracovala v Národnej komisii pre služby pri Slovenskej národnej knižnici v Martine a bola členkou viacerých rieši-

teľských tímov. Postarala sa aj o knihovníkov celého kraja. Ako predsedníčka krajskej pobočky Spolku slovenských knihovníkov prebudila knihovníkov, zvýšila členstvo v spolku o 20% a zorganizovala veľmi zaujímavé akcie.

Na pracovisku i v súkromí bola výborná kamarátka, skvelý človek, poradkyňa. Každý, kto s ňou pracoval, pocítil osobný úprimný záujem o riešenie pracovných problémov, ale i v súkromí. Mnohých svojich spolupracovníkov osobne viedla a pomáhala prekonávať problémy a zvládať pracovné úlohy. Bola hnacím motorom tejto organizácie.

Pri príležitosti jej odchodu do dôchodku si dovoľujeme poďakovať jej za všetko, čo pre slovenské knihovníctvo vykonala. Úprimne jej želáme pevné zdravie, rodinnú pohodu, aby objavila veci ešte neobjavené a dala aj nám o nich vedieť. Ďakujeme jej za to, že robila a zároveň aj nás učila, ako veci robiť správne, ale dôležité je, že sme robili spoločne tie správne veci.

Benjamína Jakubáčová, Knihnica Juraja Fándlyho v Trnave

Jubilujúca Daniela Gondová...

Celý aktívny pracovný život jednej z najväčších osobností slovenského knihovníctva, PhDr. Daniely Gondovej, sa odohráva v prostredí knižnice alebo školy. Stretávame ju na knižničných poradách a akciách, čítame jej články, vidíme ju na obrazovke a počujeme všade, kde sa hovorí o knižniciach. Zvykli sme si na ňu a nebyť jej krásneho symbolického jubilea, ani by sme možno nespravili krôčik k našim – knihovníckym – dejinám. Sme poctené, že môžeme o tejto našej výnimočnej kolegyni napísať zopár viet – spomienkových i oslavných.

Jej prvým zamestnaním po skončení vysokoškolského štúdia na Katedre knihovedy a vedeckých informácií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave bola Univerzitná knižnica v Bratislave (ďalej UK), kde pracovala v rokoch 1977 – 1990. So štúdiom neskončila a v roku 1982 po absolvovaní rigorózneho pokračovania bola promovaná za doktorku filozofie (PhDr).

V Univerzitnej knižnici pracovala po celý čas v Odbore mechanizácie a automatizácie spracovania údajov (OMASÚ). Do roku 1987 ako vedúca oddelenia projekcie a od roku 1988 ako vedúca celého odboru. Hlavnou náplňou tohto pracoviska bolo projektovanie automatizovaného knižničného systému UK. Táto úloha bola riešená do polovice 80. rokov autonómne a od roku 1986 ako súčasť celoslovenskej výskumnej úlohy Integrovaný knižnično-informačný systém – IKIS na báze elektronizácie (1986 až 1990), ktorá bola zaradená aj do štátneho plánu výskumu. V rámci tejto úlohy Daniela Gondová viedla tematickú úlohu Komplexné poskytovanie knižnično-informačných služieb IKIS-kooperačného združenia knižníc v podmienkach siete, ktorá sa neskôr transformovala na blokovú úlohu Technológie IKIS. Spolu s celoslovenskými riešeniami viedla práce na aplikácii technológií IKIS v podmienkach Univerzitnej knižnice a sama sa taktiež podieľala na týchto prácach.

Počas pôsobenia v tejto druhej najväčšej knižničkej inštitúcii absolvovala niekoľko zahraničných ciest, ktoré dotvárali jej profesionálne videnie a rozširovali jej získané vedomosti. Cieľom jej zahraničných ciest boli:

- 1983 – Nemecká štátna knižnica v Berlíne, NDR (výmena skúseností v oblasti projektovania automatizovaných informačných systémov);
- 1984 – British Council v Londýne, Veľká Británia (účasť na medzinárodnom seminári o moderných informačných technológiách v knižniciach);
- 1988 – Všeľvázová štátna knižnica zahraničnej literatúry v Moskve, ZSSR (výmena skúseností);
- 1989 – British Council v Londýne, Veľká Británia (host' British Council; oboznámenie sa s automatizáciou knižnično-informačných procesov v univerzitných a verejných knižniciach vo Veľkej Británii);
- 1989 – Keszthely, Maďarsko (účasť na 21. putovnom zasadnutí Zväzu maďarských knihovníkov).

Za svoj prínos v Univerzitnej knižnici v Bratislave a ďalšiu prácu bola niekoľkokrát vyznamenaná a ocenená. Obdržala:

- 1982 – ústavné vyznamenanie Za úspešnú prácu (v Univerzitnej knižnici);
- 1984 - Čestné uznanie za aktívny podiel na realizácii vedecko-technického rozvoja (udelila Mestská rada Čs. vedeckotechnickej spoločnosti v Bratislave);
- 1985 – Pamätná medaila 30. výročia vzniku Čs. vedeckotechnickej spoločnosti (udelila Mestská rada Čs. vedeckotechnickej spoločnosti v Bratislave);
- 1988 – ústavné vyznamenanie Vzorný pracovník Univerzitnej knižnice;
- 1989 – Medailu Univerzitnej knižnice v Bratislave (pri príležitosti 70. výročia vzniku knižnice).

Zo služieb Univerzitnej knižnice odišla v roku 1990. Krátko pracovala v Ústave aplikovanej kybernetiky v Bratislave, potom prichádza ako vedúca a neskôr riaditeľka Ústrednej knižnice Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Dnes pôsobí ako riaditeľka Akademickej knižnice Univerzity Komenského v Bratislave.

Daniela Gondová je významnou osobnosťou knihovníckeho hnutia. Už počas pobytu v Univerzitnej knižnici aktívne pracovala vo výbore Informatickej sekcie Zväzu slovenských knihovníkov a informatikov, významnou mierou sa podieľala na organizácii seminárov INFOS a ďalších aktivitách. Jej meno si spájame s 1. knihovníckym kongresom, prípravou nového knižničného zákona, osamostatňovaním Slovenskej národnej knižnice, grantovým systémom Ministerstva kultúry SR a pod. V súčasnosti pôsobí druhé funkčné obdobie ako predsedníčka Slovenskej asociácie knižníc.

Osobitne by sme chceli Danielu Gondovú predstaviť tak, ako sme ju spoznali bližšie, a to v prostredí akademických knižníc siete vysokých škôl na Slovensku. Dôkladná znalosť prostredia, rokmi získané skúsenosti a prax z riadenia vlastnej akademickej knižnice, rozhľadenosť, poznatky, vedomosti a znalosti získané celoživotným štúdiom, otvorenosť, flexibilita, zanietenosť, kolegiálnosť, spoľahlivosť a mnoho ďalších vzácnych vlastností. Tak ju pozná väčšina z nás. Svoje odborné kvality skvelo uplatňuje v práci sekcie akademických knižníc Slovenskej asociácie knižníc, či už v súvislosti s rozvojovými alebo centrálnymi projektmi, publikačnými aktivitami vysokých škôl, problematikou záverečných prác, elektronickými informačnými zdrojmi, integrovaným knižnično-informačným systémom VIRTUA, informačným vzdelávaním a pod. Vo vzťahu k Ministerstvu školstva SR je odbornou kapacitou, ktorá dokáže na vysokej profesionálnej úrovni usmerniť a vyriešiť mnohé problémy akademických knižníc.

O jej odbornosti svedčí rozsiahla publikačná činnosť, za ktorú by sa nemusel hanbiť ani vysokoškolský pedagóg, či vedec. Zoznam 135 publikovaných prác, z toho 3 vedecké práce v domácich nerecenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách, 1 príspevok na zahraničnej vedeckej konferencii, 8 príspevkov na domácich vedeckých konferenciách, 18 správ o vyriešených vedeckovýskumných úlohách, 1 knižná práca vydaná v domácom vydavateľstve, 30 prehľadových prác v časopisoch, zborníkoch a pod., reprezentujú široký záber jej publikačných aktivít.

*Milá Daniela, čo dodať na záver? Snád' ešte to, že
kyticiu blahoželaní Ti k jubileu posielame,
na Tvoje zásluhy o rozvoj slovenského
knižníctva nezabúdame.*

*Roky snaženia Ťa právom zaradili medzi odborníkov,
bola si aktívnou členkou Informatickej sekcie
Spolku slovenských knihovníkov.*

*INFOS aj IKIS sú toho svedkami,
vážime si, že nás stále obohacuješ
svojimi myšlienkami.*

*Podchytiť knižnice ako inštitúcie
to chcelo odvahu –
dnes už pätnásťročný SAK korunuje tvoju snahu.*

*Milá Danko,
šťastie a spokojnosť nech sprevádza každý Tvoj krok,
nech úsmev sídli v Tvojich perách, a to rok čo rok.
Nech netrápi sa duša a nech pokojom si spí,
nech zdravie prekvitá vo víre všedných dní.*

*PhDr. Daniela Džuganová – PhDr. Zuzana Babicová,
Ústredná knižnica Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach*

Gratulácia Danke Gondovej

*Po Slovensku sa taký chýr šíri,
že veľká šéfka má narodeniny.
Všetci ju dobre poznajú
lebo má toľko aktivít,
že jej až spávať nedajú.
O knižnice sa dobre stará,
kvôli nim objaví sa na čele i chmára.
No čo si zaumieni to aj dosiahne,
keď treba, na najvyššie miesta dočiahne.
Nech sa Ti, Danko naša, ďalej darí,
nech dni plynú v dobrom zdraví.
Bud' stále krásna mladá,
veď šéfka asociácie sa ťažko hľadá.
Tie päťky vôbec neber do úvahy
a dostávajú z knižníc iba dobré správy.
Tvoj Bulletiník.*

Život je ako hra...

*Život je ako hra. Nezáleží na tom,
ako dlho trvalo predstavenie,
ale na tom, ako dobre bolo zahrané.*

Seneca

Naša jubilantka Marta Weissová zvláda všetky roly svojho predstavenia naozaj majstrovsky. Podľa nej však rolu knihovníčky hrá už dlhšie ako predpokladala. Od svojej šesťdesiatky nám rok čo rok pripomína: „ešte jednu štatistiku a tá už bude asi posledná“ a my len dúfame a veríme, že táto veta bude znieť z jej úst ešte niekoľko rokov.

V týchto dňoch si pripomínáme významné životné jubileum našej milej a vzácnej kolegyně a priateľky Marty. Jej meno sa v knihovníckych kruhoch vyslovuje s úctou, obdivom a uznaním. Je „zárukou kvality“, je synonymom spoľahlivosti, zodpovednosti, dôslednosti, ale aj skromnosti a obetavosti. Tieto chýry o jej schopnostiach som intenzívnejšie zachytila až keď opustila prostredie regionálneho knihovníctva a začala pracovať v Univerzitetnej knižnici v Bratislave a tu sme nadviazali aj naše prvé osobné kontakty.

Preto keď sme hľadali v roku 2001 niekoho spoľahlivého a zodpovedného na funkciu vedúceho metodiky, akosi automaticky padla voľba na Martu. Veľmi nespelo a s malou dušičkou som sa odvážila osloviť ju s ponukou pracovať v Slovenskej lekárskej knižnici. Slovo dalo slovo a Marta síce s obavami, ale s odhodlanosťou jej vlastnou prijala ponuku, prekonala všetky úskalía práce v úplne novom prostredí, tu zúročila všetky teoretické vedomosti a praktické skúsenosti. Už sedem rokov je našou kolegynou a mojou vynikajúcou spolupracovníčkou, sme šťastní, že je medzi nami a veríme, že ešte ďalšie roky aj zostane.

Marta Weissová sa narodila 20. februára 1943 v Nových Zámkoch. Tu prežila krásne detstvo a svojmu rodnému mestu zostala verná až dodnes. Už v útľom detstve prejavovala záujem o knihy a literatúru, a preto akosi prirodzene po absolvovaní strednej školy všeobecného zamerania pokračovala ďalej v štúdiu na Strednej knihovníckej škole v Bratislave, ktoré ukončila v roku 1962. Rozhodla sa pre krásne povolanie knihovníčky a s veľkou láskou sa mu venuje už 46 rokov. Ako čerstvá absolventka začala pracovať na okresnom národnom výbore a od roku 1963 vo funkcii inšpektorky kultúry pre knižnice.

Osudovým sa jej stalo ďalšie pracovisko – Okresná knižnica v Nových Zámkoch. Tu prežila vo funkcii riaditeľky dlhých 29 rokov. Boli to roky poznamenané mnohými zmenami ako v spoločenskom, tak i v jej súkromnom a pracovnom živote. Počas jej pôsobenia v knižnici v rokoch 1969 – 1997 sa z malej ľudovej knižnice stalo významné kultúrne a vzdelávacie centrum. Marta Weissová mala významný podiel na rozvoji metodickej činnosti v sieti ľudových knižníc v okrese Nové Zámky i na profesionalizácii knižníc, k čomu prispelo od roku 1972 aj vydávanie regionálneho časopisu pre knihovníkov okresu Knihovnícky svit.

Jej veľkou túžbou bolo vytvoriť z knižnice kultúrno-vzdelávacie a informačné centrum, centrum pre rozvoj metodiky a bibliografie. Preto v 70. rokoch zamerala svoje úsilie najmä na získanie adekvátnych priestorov. Bola to neľahká úloha, ale v rokoch 1976

až 1980 sa knižnica presťahovala do nových priestorov a vytvorili sa konečne vhodné podmienky na naplnenie jej plánov a predsavzatí. Knižnica rozšírila svoje služby o prácu s deťmi, mládežou a dôchodcami, vo vzdialených lokalitách vznikli nové pobočky, v roku 1979 sa založila tradícia organizovania odborných podujatí pre knihovnícku komunitu a čitateľskú verejnosť pod názvom Knižnícke týždne, ktorá pretrvala až do roku 1990. V roku 1979 ako jedna z prvých okresných knižníc na Slovensku vybudovala hudobné oddelenie a v roku 1982 začala s požičiavaním zvukových kníh pre nevidiacich a zrakovo postihnutých používateľov. Do dnešných dní nesú pečať tvorivého ducha Marty Weissovej aj Klub priateľov sci-fi Orion (1989) a Literárny klub Generácie (1996). Marta Weissová sa venovala aj popularizácii súčasnej slovenskej tvorby pravidelným organizovaním stretnutí spisovateľov s čitateľskou verejnosťou a mimoriadne úspešná bola i spolupráca s knižnicami v Čechách a v Maďarskej republike. Organizovala tiež Čitateľské tábory pre detských čitateľov a vydávala pre nich časopis Knižovníček.

Ak sa naša milá jubilančka obzrie na túto niesmierne plodnú a bohatú etapu svojho profesionálneho života, môže byť právom na seba hrdá. V kútiku srdca verila, že bude môcť vo „svojej“ knižnici pracovať aj ako dôchodkyňa a bude sa môcť naďalej s láskou venovať svojim používateľom. Táto myšlienka ju naplňovala nesmiernou radosťou a veľmi sa na toto obdobie tešila. Bohužiaľ, nepriazeň osudu jej to nedovolila. S hrdosťou jej vlastnou sa vyrovnala i s touto neľahkou situáciou.

Na sklonku svojej profesionálnej kariéry sa rozhodla urobiť hrubú čiaru, vymenila pokojné a príjemné prostredie svojho domova za rušný život v hlavnom meste. Pravidelne niekoľkokrát za týždeň cestuje z Nových Zámkov do Bratislavy, aby mohla pokračovať vo svojej profesionálnej púti v novom prostredí. V roku 1998 začala pracovať ako ústredná metodička v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Tu sa pustila s veľkou chuťou do spracovávanía – pre mnohých z nás nezáživných – tabuliek a štatistických výkazov.

Knižnícka komunita na Slovensku pozná Martu Weissovú aj z prostredia Spolku slovenských knihovníkov (SSK). Od roku 1999 nesie na svojich pleciach ďalšiu mimoriadne náročnú agendu tajomníčky SSK. Popri hospodárskej a administratívnej agende SSK a jeho krajských pobočiek pravidelne organizuje podujatia pre členov Seniorskeho klubu a podieľa sa na väčšine spolkových aktivít.

Od mája roku 2001 pracuje v Slovenskej lekárskej knižnici vo funkcii metodičky. Výsledkom jej činnosti je niekoľko desiatok informačných materiálov, štatistických výkazov a analýz, vydaní bulletinu InfoMedlib, tvorivých nápadov a námetov. V prehľade aktivít nemožno nespomenúť jej najväčšiu zásluhu na založení Občianskeho združenia MEDLIB a na svojich pleciach nesie aj celú jeho činnosť.

Už na začiatku našej spolupráce som tušila, že okrem erudovanej odborníčky je Marta aj vynikajúci človek a priateľ. S uznaním hľadáme na to, čo doteraz vykonala. Je obdivuhodná jej duševná sviežosť, elán a energia, neutíchajúci záujem o všetko nové. Pre mladších môže byť vzorom a povzbudením. Často sa pýtam, odkiaľ čerpá energiu, čo ju poháňa stále dopredu? Hovorí, že v práci, lebo ju miluje a vykonáva ju s chuťou a nadšením. Energii jej dodáva aj jej drahá rodina a mnoho záľub. Medzi záľubami dominuje literatúra, ale najmä cestovanie, spoznávanie nových krajín a ľudí.

Jej dobrodružno-cestovateľská vášeň ju priviedla k turisticko-spríevodcovskej činnosti. Svojich turistov sprevádzala na potulkách svetom 13 rokov.

Milá Marta, predstavenie svoje ešte dlho hraj, štatistiky s nami vyplňaj, zdravá buď a šťastná tiež, v kruhu svojich najbližších si užívaj a všetky túžby naplňaj...

PhDr. Marta Žilová, Slovenská lekárska knižnica v Bratislave

Priekopník informatizácie knihovníctva

(K životnému jubileu Ing. Jána Guľa)

„Kde tie lanské snehy sú...?!“ Tento Villonov refrén mi prichádza na um v súvislosti so životným jubileom knihovníckeho súputníka a priateľa Ing. Jána Guľa, s ktorým som prežil mnoho pekných i krušných chvíľ, mesiacov i rokov v rušnom období druhej polovice 20. storočia. I keď to bolo obdobie režimu jednej štátostrany a tvrdého ideologického dozoru, predsa v knihovníckych kruhoch bola stále snaha rozvíjať aj v týchto podmienkach zmysluplnú činnosť a hľadať únikové možnosti pre rozvoj slobodného, autentického myslenia na báze informačnej teórie, ktorá ako rozvojová báza informačných technológií v teoretickej rovine predstavovala puklinu v komunistickom ideologickom monolite. Záležalo na úsilí jednotlivcov i na kolegiálnej a profesijnej spriaznenosti knihovníkov v bývalom Československu, do akej miery sa to dарило alebo nedarilo. Patrí preto vďaka všetkým tým, ktorí stáli pri kolíske INFOS-u, pretože v časoch najtuhšej ideologickej normalizácie v Československu semináre tejto názorovej tribúny nedali ani nám knihovníkom duchovne odumrieť alebo zakrpať. Niektorí z priekopníkov INFOS-u nás už predišli do večnosti, mnohí však sú aktívni dodnes. Medzi nich patrí aj náš jubilant Ing. Ján Guľa.

Pre tých mladších, ktorí vstúpili do našich radov neskôr a ešte málo pamätajú pripomínam, že Ing. J. Guľa od 1. februára 1966 pracoval v Ústrednej pôdohospodárskej knižnici (dnes Slovenská poľnohospodárska knižnica) v Nitre. Môžem povedať, že ako vtedajší riaditeľ a budovateľ tejto inštitúcie som mal aj vtedy šťastie na akvizíciu dvoch schopných knihovníkov, čo pri vtedajšej feminizácii nášho odboru postavilo našu knižnicu do závideniahodnej pozície. Ako sám spomína, v deň prijatia do Ústrednej pôdohospodárskej knižnice sa mu narodila dcérka Janeta, ktorá dnes pokračuje na otcovom mieste v Slovenskej poľnohospodárskej knižnici.

Profesijná dráha nášho jubilanta je príkladom toho, ako sa prakticky uplatňovala vedúca úloha strany a tresty za ideologickú a politickú neposlušnosť, najmä za podporu myšlienky dať socializmu ľudskú tvár. Politická moc mu to náležite dala pocítiť. V jeho posudkoch sa objavovali štylizácie: sobášil sa v kostole, dal krstiť deti, nepochopil bratskú pomoc vojsk Varšavskej zmluvy... Nedal sa zlomiť a uvedomoval si, že jediné, čo mu nemôžu vziať, je vzdelanie. Preto popri zamestnaní vyštudoval poľnohospodárske inžinierstvo na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Tí mladší to dnes ťažko budú vedieť pochopiť, keď poviem, že vyštudovať odbor na vysokej škole nebolo ešte všetko. Boli aj väčšie problémy. Nechajme hovoriť Ing. Guľa: „Zato, že som bol vylúčený z KSČ, ma nechceli pripustiť k štátniciam. Zachránilo ma iba víťazstvo v

národnom kole študentskej vedeckej a odbornej činnosti a to, že moju súťažnú prácu ocenil aj Slovenský literárny fond. Keď vedúca odboru knižníc na ministerstve školstva Ing. Gabriela Kyselová sa nebála a dala mi možnosť študovať v Moskve na IPKIR (Inštitút pre zvyšovanie kvalifikácie informačných pracovníkov – pozn. red.), v posudku boli zase už spomínané štylizácie. A vtedy mi povedala: „Prečo s tým nejdete rovno k prokurátorovi?“ Nešiel som. Bál som sa takých ľudí a bojím sa ich dodnes...”

Po ukončení vysokoškolského štúdia pomerne rýchlo prenikol do problematiky spracovania dát na organizačných automatoch, neskôr na počítači EC 1030 a vytvoril vlastnú bázu dát dokumentov vo fonde SPK, v ktorej sa automatizovane rešeršovalo. Mal na starosti vydávanie Prírastkov zahraničných kníh (PZK), série H – Poľnohospodárstvo. V spolupráci s Ústavom vedecko-technických informácií pre poľnohospodárstvo v Prahe riešil výskumné úlohy a oponoval väčšinu etáp výskumných úloh Slovenskej národnej knižnice a ďalších vedeckých knižníc. Externe prednášal predmet Selekčné jazyky na postgraduálnom štúdiu vedajšej Katedry knihovedy a vedckých informácií (dnes Katedra knižničnej a informačnej vedy) v Bratislave. Významnou mierou prispel k uplatneniu MDT (Medzinárodného desatinného triedenia) v našich knižniciach prekladom triedy 57/59 Biologické vedy. Botanika. Zoológia a triedy 63 Pôdohospodárstvo. Preklad stredného vydania tabuliek MDT vydala Slovenská národná knižnica aj na CD ROM.

Väčšinu aktivít venoval v prospech slovenského knihovníctva, teda v širšom zábere, než malo jeho vlastné pracovisko. Bolo to obdobie, keď sa stal v pojmovej poľnohospodárskej informatike jednou z vedúcich osobností. Na osobných počítačoch v systéme ISIS s kolektívom pracovníkov ÚPK vytvoril bázu o 150 000 záznamoch, ktorá sa využíva dodnes.

Tieto stránky odborného profesijného pôsobenia Ing. Guľu pripomínam preto, že sú menej známe v širokej knihovníckej verejnosti. Viacej známa je jeho činnosť a extenzita vo výbore Informatickej sekcie Spolku slovenských knihovníkov. Jeho angažovanosť pri organizovaní INFOS-ov pred piatimi rokmi vo svojom peknom príspevku opísala predsedníčka SSK Ing. Stasselová.

Nemožno obísť aj jeho pôsobenie v Slovenskej asociácii knižníc, kde bol v rokoch 1996 – 2000 členom správnej rady a viedol odbornú skupinu pre informatizáciu knižníc. Za svojho pôsobenia zorganizoval dva okrúhle stoly na tému informatizácie slovenských knižníc a na tému súborného katalógu, čím sa aktívne podieľal na tvorbe základných princípov prístupu k riešeniam celoslovenských knihovníckych problémov.

Treba mi dodať, že ako poľnohospodár sa odborne prejavil nielen prekladom tabuliek MDT, ale aj vydaním publikácie Liečivé účinky zeleniny, ktorá vyšla aj v Braillovom písme. V roku 2004 odišiel do dôchodku, ale o dianie v slovenskom knihovníctve sa živo zaujíma, najmä prostredníctvom portálu InfoLib.

Ani ja osobne, ani Ing. Guľa by si isto neželal, aby táto jubilejná spomienka vyznela v skeptickom tóne. Náš Janko Guľa, ako ho priatelia dôvernejšie oslovujú, aj pri všetkých peripetiách života v minulosti i ťažkostiach, ktoré prináša vek a starosť o dorastajúce potomstvo, má vždy pre každého úsmev na tvári. Do vienka dostal úctu k živo-

tu i radosť zo života. Preto nášmu vzácnemu jubilantovi prajem, aby sa dožil všestranného využitia informačných technológií v našom odbore a nášmu slovenskému knihovníctvu, aby si bedlivo strážilo demokratické výdobytky a čím viac takých zapálených knihovníkov v každodennej informatickej praxi, ako bol Ing. Ján Guľa. Niet podradnej intelektuálnej práce, sú iba schopní a neschopní pracovníci.

PhDr. Emil Vontorčík